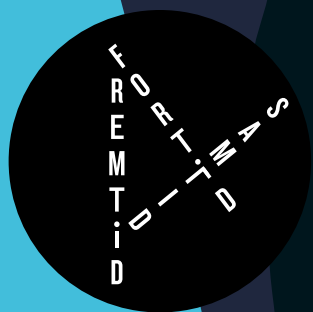

Arkiv Bibliotek & Museer i Bergen

Bergen
kommunes plan

2012—2021

ABM planen er en kommunal fagplan vedtatt av Bergen bystyre.
Planansvarlig var seksjonssjef for ABM William Hazell i Bergen
kommune - Byrådsavdeling for kultur, næring, idrett og kirke.

Planen er trykket av Bodoni Incarto januar 2014

Papir: Rives Design Bright White 350g og Scandia 2000 115g
Typografi: Cirkular, Caslon & Avenir

Opplag: 1000

Planen er designet av Anti & Grandpeople:

*Vårt konsept tar utgangspunkt i skriftegnet –
En representant for kunnskap, kommunikasjon
og arkivering, og en fellesnevner for all
kommunikasjon mellom generasjonene.*

*Skriftegnet er tilstede i fortiden, samtiden
og fremtiden, og man kan tydelig se den
visuelle utviklingen helt fra enkle symboler på
hulevegger, via kompliserte språksystemer og
tilbake til enkle symboler i form av smileys og
emoticons på dagens hulevegger – facebook
og smarttelefoner. Hvordan fortsetter
utviklingen? Hvordan kan skriftegn se ut?
Hvordan kan man bruke skriftspråket som
ensymbolsk koblingen mellom fortid, samtid
og fremtid?*

*I det redaksjonelle designet har vi jobbet med
disse og lignende problemstillinger – ikke
nødvendigvis for å finne noen svar, men for å
overraske og for å underbygge det tekstlige
innholdet. Vi har brukt temaet i sin videste
forstand, og vektlagt alt som kan bidra til å
styrke konseptet og helhetsfølelsen.*

*For oss designere er typografi et grunnstoff.
Noe vi kan bruke til å uttrykke nesten hva som
helst. Det kan skifte mellom tilbakeskuende,
tidløst og kontemporært med enkle grep.*

*Skriftegnene står som regel i andre rekke,
bak det som formidles. De er infrastruktur. Vi
vil løfte dem frem og se hva de kan få til på
egen hånd.*

- Anti & Grandpeople, 2013

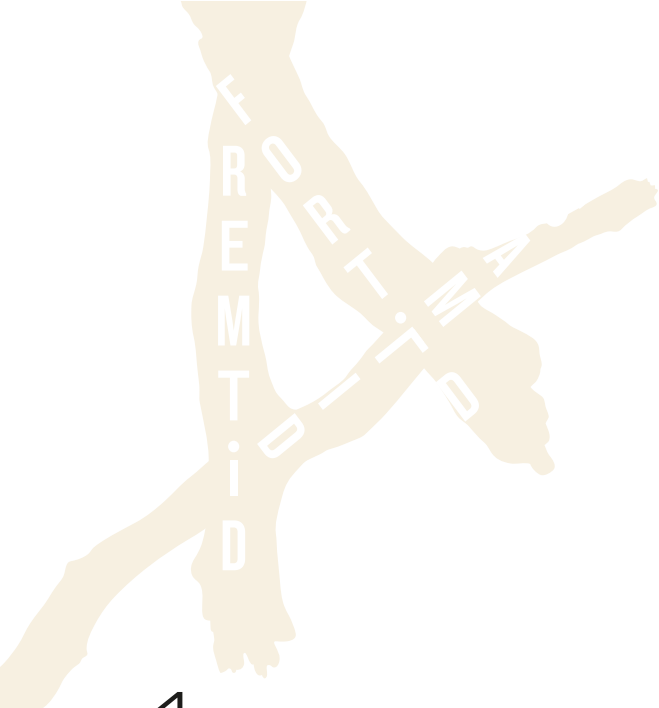
BERGEN KOMMUNE

Arkiv Bibliotek & Museer i Bergen

Bergen
kommunes plan

2012—2021

F
R
E
M
T
I
D
F
O
R
T
I
M
A
S

1

Innledning

s.6

1.1 Gunnar Bakke Byråd	6
1.2 Fire i samtale	8

4

2

Sektor- beskrivelse

s.11

2.1 Særtrekk og definisjoner	11
2.2 Megatrender	12
2.3 Bibliotek i en brytningstid	13
2.4 Risikovurdering	13
2.5 Nasjonale tall	14

3

Planstatus

s.17

3.1 Rolle og avgrensing	17
3.2 Bystyrets vedtak	18
3.3 Planprosess	18
3.4 Planrisiko	19
3.5 Indikatorer og suksesskriterier	19
3.6 Visjoner og mål	21

4

Felles ABM s.22

4.1 Det som er felles	22
4.2 Hovedmål	23
4.3 Stat, fylkeskommune og kommuner	24
4.4 Åpen tilgang til kunnskapskilder.....	26
4.5 Publikumsbetaling og tjenestesalg	27
4.6 Samfunns-møtesteder	29
4.7 Region, by- og lokalhistorie	30
4.8 Frivillig sektor.....	31
4.9 Fellestjenester	32
4.10 Sikkerhet	32
4.11 Det digitale samfunnet	32
4.12 Innsamling	32
4.13 Bevaring	34
4.14 Fellestjenester	35
4.15 Forskning	36
4.16 Venneforeninger og annen frivillighet	36
4.17 Fellesressurser amatører og frivillige	37
4.18 Større prosjekter	38
4.19 Næringspolitikk	39
4.20 Bedre skilting	39

5

Arkiv

s.43

5.1 Lovverk	43
5.2 Nasjonal arkivpolitikk	43
5.3 Fylkeskommunal arkivpolitikk	43
5.4 Kommunal politikk	44
5.5 Arkivstrukturen Norge og Hordaland	45
5.6 Bergen byarkiv	46
5.7 Sammenligning storbyarkivene	50
5.8 Arkivmål	51
5.9 Arkivmyndighet	52
5.10 Byarkivets organisasjon	53
5.11 Bedre nasjonal statistikk	54
5.12 Ett kommunalt arkiv	55
5.13 Overgang til det digitale	56
5.14 Internprising	58
5.15 Rettighetsinstitusjonen	59
5.16 Håndbok	59
5.17 Byens historie	60
5.18 Depot for ABM-arkiv	61

6

Bibliotek s.65

6.1 Lovverk	65
6.2 Nasjonal bibliotekpolitikk	65
6.3 Fylkeskommunal bibliotekpolitikk	66
6.4 Kommunal politikk	66
6.5 Bibliotekstrukturen Norge og Hordaland	67
6.6 Bergen Offentlige Bibliotek	69
6.7 Skolebibliotek	73
6.8 Nordisk og nasjonal sammenligning	73
6.9 Bibliotekmål	75
6.10 Regionale oppgaver	75
6.11 Statlige fagbibliotek	76
6.12 Bibliotekets tjenester	77
6.13 Særlig om digital produksjon	78
6.14 Biblioteklokaler, utstyr og medier	79
6.15 Lesende barn	60
6.16 Levekår og særlige behov	60
6.17 Litteratur	61
6.18 Musikk	82
6.19 Samordning av lokale tjenester	83
6.20 BOBs kompetanseprofil	83
6.21 Samordning folke- og skolebibliotek	83

7

Museum s.87

7.1 Lovverk	87
7.2 Nasjonal politikk	87
7.3 Fylkes-kommunal politikk	88
7.4 Kommunal politikk	88
7.5 Museene i Bergen	89
7.6 Sammenlignet med nasjonal statistikk	92
7.7 Kvalitative utfordringer	93
7.8 Museumsmål	94
7.9 Konsolidering og samlingseierskap	98
7.10 Nye museum	98
7.11 Styreoppnevning	99
7.12 Langsiktig utvikling	99
7.13 Driftstilskudd	100
7.14 Videre konsolidering	101
7.15 Bergen kommunes samlinger	102
7.16 Kommunale styremedlemmer	103
7.17 Prosjekttilskudd	104
7.18 Løft for tradisjonell formidling	105
7.19 Utstillinger	106
7.20 Næringsutvikling	109
7.21 Samlingsutvikling	110
7.22 Bevaring	110
7.23 Nasjonale roller og forskning	111
7.24 Kommunale museumsbygg	112
7.25 Tydeliggjort formidlingsbudskap	112

8

Frivillige kulturvern s.116

8.1 De frivillige aktører	116
8.2 Kommunalt engasjement	117
8.3 Organisasjoner og aktører	117
8.4 Frivillig og amatørsmål	118
8.5 Fellesressursen	118
8.6 Kommunalt tilskudd	119
8.7 Bergen tekniske museum	120

9

Fartøy og kystkultur s.122

9.1 Kystkulturfeltet	122
9.2 Stat og fylkeskommune	123
9.3 Kommunal politikk	123
9.4 Kystkultursmål	124
9.5 Fartøyvern	125
9.6 Festivaler	126
9.7 Sandviksboder kystkultursenter	127

10

Tiltak og økonomi s.131

10.1 Saldering ABM-plan	131
10.2 Oversikt fordelt på kategori	131
10.3 Samlet oppstilling og økonomi	132

1 Innledning

1.1
Gunnar Bakke
Byråd

I toppsjiktet i undersøkelser om tillitt ligger Arkiv, bibliotek og museer. I Bergen får de også hvert tredje kulturbesøk, besøk som kombinerer gode sosiale opplevelser med kunnskapsbygging. Derfor er denne planen viktig.

6

Planens mål er ambisiøs;

«Alle bergensere skal være aktive medeiere i byens arkiv, bibliotek og museer. Institusjonene skal være relevante for et moderne samfunn, og i kvalitet være nordisk konkurransedyktige».

For Bergen kommune er det viktig at arkiv, bibliotek og museer når mange, med tilbud som oppfyller innbyggernes behov. Planen vektlegger fornyet formidling, oppdatert innhold og et løft for Bergens nasjonale roller innen sektorene.

Arkivene er en kontrakt mellom fortid og fremtid, om at fremtiden skal ha tilgang på fortidens erfaringer og kunnskap, rettigheter og plikter. Ansvaret for en slik kontrakt ligger på nåtiden, på oss. I de siste tiårene er arkiv også mer blitt borgernes middel til å kontrollere øvrigheten, som en forutsetning for etterrettelighet og transparens i et demokratisk styresett. Arkiv er forutsetningen for at den relevante dokumentasjon skal være tilgjengelig for alle interessenter.

Til bibliotekene kommer folk fra alle bydeler og alle befolkningsgrupper. Bibliotekene ivaretar behov for kunnskap og kulturopplev-

elser. Forskning dokumenterer den sentrale rollen biblioteket spiller som et åpent, fysisk sted som er for alle, som en inkluderende møteplass i lokalsamfunnet. I vår tid skaper ny teknologi nye rammer for bibliotekene, med nye bruksmønstre og mer sammensatt bruk av medier og innholdsressurser. Tilgjengelighet til informasjon er ingen selvfølge, og bibliotekene er viktige om vi skal gjøre informasjon allment tilgjengelig og gi hjelp til folk flest i bruk av mediene.

Museer er skapt for å gi oss kunnskap på en morsom måte, og samle familie og venner til gode opplevelser. Blant deres roller er også turistattraksjoner, voksenopplæringsinstitusjoner, arenaer for skoler, inspirasjoner for design og steder hvor vi reflekterer over fortid og fremtid. Det er noe optimistisk og inkluderende med de gode museene. Avansert kunnskap, i et komplisert samspill med mange faggrupper, skal frem

til alle. Mye skal klaffe for at dette skal fungere: Systematisk innsamling, bevaring og dokumentasjon, oppdatert kunnskap, ideer som tar samtiden på kornet, bygg som fungerer, markedsapparat som når frem, for å nevne noe. I Norge har det vært en forsiktig oppgradering av museer de siste 10 årene, som det nå gjelder å løfte videre.

For Bergen kommune er det viktig at alle skal oppleve at de ikke bare er besøkende, men ha mulighet og en rett til å være engasjert i arkiv, bibliotek og museer. Folk flest har også blitt mer kunnskapsrike, mer bevisst på kvalitet, og de behersker ny kommunikasjonsteknologi. I dag er ikke en publikummer bare en passiv mottaker, men en aktiv medskaper. Alle har kompetanse, og sosiale teknologier gir møtesteder, ny formidling og mulighet til å være med å skape sammen med ekspertene.

Med denne planen vil Bergen

kommune være tydelig på hva vårt bidrag skal oppnå. Vi vil utvikle aktørenes samfunnsrolle slik at de når flere, samtidig som de styrkes som kunnskapsinstitusjoner.

Det innebærer en konsentrasjon om kjerneoppgaver og tema, økt formidling og vekt på dialog.

Takk til alle som har bidratt til planarbeidet: Ledere og fagfolk i Bergens sterke museer, bibliotek og arkiv, et godt samarbeid med Hordaland fylkeskommune, og takk seksjonssjef William Hazell som har samordnet prosesser og skrevet planen.

Og mest av alt: Tusen takk til alle som har bidratt til å skape de sterke institusjonene og organisasjonene som planen presenterer. Både amatører og profesjonelle, mesener og myndigheter

har bidratt til dagens verdier. Takk til alle som har gjort Bergen til den ABM-byen den er.

1.2 Fire i samtale

Lise Hammersland Mjelde er ordfører i Ungdommens bystyre og elev på Tanks videregående skole. Anna Elisa Tryti er fylkeskultursjef i Hordaland, hun har vært rådmann i Naustdal og ledet Norges musikkorpsforbund. Magnus Vollset er stipendiat ved UiB. Han har skrevet boken "På sporet av Bybanen" (2007) og artikler om de spedalske. Tom Are Trippestad leder senter for utdanningsforskning ved Høyskolen i Bergen og vært både til sjøs og håndverker.

8

MV: Brevene i Lepraarkivene her i Bergen er sterke opplevelser. Et eksempel er en far som i 1880 årene ber om plass for sin sønn i Pleie-stiftelsen. Der ville legene kunne hjelpe sønnen med å bli frisk. Med brevet i hendene ser du frykten og håpet, i tillegg vet du at de første medisinene som fungerte kom 70 år senere. Lepraarkivene inneholder 8 232 skjebner som fikk livet snudd på hodet på grunn av en sykdom, og måten samfunnet reagerte for å beskytte seg. Arkivene, som bibliotek og museer, er fulle av sterke skjebner.

AET: Fylkesarkivet har tatt inn Valenarkivet. Den er også full av skjebner, og ikke minst av valg fra pasienter, myndigheter, pårørende og eksperter. Valg som får oss til å tenke. Ikke nødvendigvis tenke riktig, men tenke slik at vi ikke stivner i vår mentalitet.

TAT: Skjebner og kunnskapsvalg. I høst var jeg vert for kinesiske utdannings-

strateger og forskere, bla de med ansvar for grunnskole-reformer i Kina. Da jeg spurte om hva som hadde gjort mest inntrykk, var det Bergen skolemuseum. Et museum som kunne brukes i utdanningen av pedagoger og skoler, som inspirasjon og som en helhetlig konkretisering av hva vi la inn i skolen av tanker og ideer. Det lokale er også internasjonalt relevant.

AET: Som student vandret jeg i naturhistorisk samling. Det var sterkt for meg. Å se hvordan en samling hadde bygget seg opp gjennom generasjoner, med skiftende og tildels diskutabile teknikker og ulike ideologier. Også her en åpning til ulike måter å tenke og velge.

LHM: Jeg vil si noe om bibliotek. Min aller første store opplevelse var i barnehagen. I Bergen offentlige hadde de en bok som lærte deg hvordan du skulle knytte skolissene. Det var fantastisk første gang jeg fikk det til. Siden har mine

besøk endret seg etter hvert som jeg endrer meg, men fortsatt har biblioteket en stor verdi. Vi går fra vill glede av å kunne knytte skolissene til en papplate, til et smil når du får boken du tenkte å ha med deg til påskefjellet.

AET: Ja, vi er to av mange som opplevde bibliotekene som viktige i barndommen. Jeg var 10 åringen som syklet for å låne alt jeg kunne finne om psykiatri og medisin. Jeg forsto ikke nødvendigvis noe av det, med det var viktig i min oppvekst.

TAT: Dere minner oss om noe viktig. Den personlige opplevelsen og nytten i våre egne liv er sentralt, ikke bare samfunnsnyttens i stor forstand, som det gjerne blir i en plansammenheng.

AET: Felles for mange av disse opplevelser var at de skapte nysgjerrighet, og fikk oss til å tenke i nye baner.

LHM: Biblioteket har også verdi i den forstand at det

liksom bare er tradisjon. Den har også mer enn bare flotte bøker, det brukes til annet, for eksempel låner Røde Kors lokaler for å gi leksehjelp. Biblioteket er et sted en kan lese, både saktekster og noveller. Det er nettopp det at biblioteket er der som er så viktig, selv om en kanskje ikke bruker det hver dag.

TAT: I mitt forskningsfelt er bibliotek avgjørende. På lærerutdanningen gjør biblioteket også en viktig jobb i opplæring i kildesøk og kritikk og bruk av digitale verktøy på nett. Det lærer studentene å lage gode oppgaver, samtidig som de lærer seg viktige kunnskaper å gi videre til de fremtidige elvene sine.

MV: Også arkivene og museene er knutepunkt for forskning. For oss historikere er arkiv og samlinger noe av det viktigste vi baserer forskning på. Vår jobb er å stille gode spørsmål, finne det riktige materialet, analysere det og presentere resultatene det for et bredere publikum. Uten kilder, ingen historie.

TAT: Bibliotek, museer og arkiv er knutepunkter der forskere, studenter og vanlige folk møtes, der erfaringer utveksles og redskaper hentes.

MV: Ja knutepunktfunksjonen er viktig. Jeg har besøkt flere arkiv i Europa og kan bekrefte at arkivene i Bergen er av høy klasse, både kildene og de kunnskapsrike og hjelpsomme ansatte.

AET: Museene, arkivene og bibliotekene viser ordnet kunnskap, men det er kunnskap som ikke er selve "sannheten". Det er kunnskap vi må våge å ta spranget ut på,

som en utfordring, men det er fundamentalt sett fortolkninger som er tidsavhengige og ideologiske.

TAT: Jeg tror veien videre for ABM-feltet er å fungere som brede informasjonssentre som knytter klassisk kunnskap og formidling sammen med digitale verktøy og nye ordningssystemer, som gir kunnskap ny mening, retning og mulighet.

LHM: Institusjoner utvikles. Nå kan en jo også låne musikk, DVDer, PC-spill o.l. på biblioteket. Hvilket er en kjempegod utvikling. Så lenge denne utviklingen fortsetter og bøkene oppdateres hyppig, vil nok biblioteket utvikle seg positivt. Det samme gjelder museer med utstillinger og tema som opptar ungdom og andre aldersgrupper.

MV: Enig med alle. Noen ideer som jeg syntes er inspirerende er Folkeforbundets arkiver i Geneve som krever at dersom noe blir publisert basert på arkivene, skal arkivet ha to eksemplarer. Resultatet er et av verdens beste bibliotek om internasjonale relasjoner i mellomkrigstiden. Jeg tilhenger av gulrot mer enn pisk, så i Bergen kunne vi ha en frivillig ordning med en liten pris og seremoni til de tre beste hvert år. Byarkivets «månedens dokument» er et glimrende tiltak, men det er potensial for mer.

LHM: Som ungdomsrepresentant kjenner jeg arkiv minst, men det er morsomme ting du sier. Også bibliotek og museer har bruk for nye ideer. Men det som virkelig burde forbedre seg er åpnings-tidene, for eksempel er biblioteket i Ytre Arna lukket

på lørdagene, noe jeg synes er veldig, veldig dumt. Det som er viktig med et tilbud som dette er at det er tilgjengelig, jeg synes det burde være enda mer tilgjengelig enn det er i dag. Det gjelder også museene.

AET: Søndagsåpent også syntes jeg. Jeg må si noe overordnet i tillegg. Det er mange forventninger til arkiv, bibliotek og museer, og mye man kan og bør gjøre annerledes. Men, man skal passe seg for trender som vi ser i andre yrker, som det at bønder nå skal drive med alt annet enn å produsere mat. Arkiv, bibliotek og museer må være bevisst sin egen rolle og være bevisst på det de selv mener er sitt samfunnsoppdrag. De må ha stolthet, de må se hva de har av verdi for samfunnet, og de må stå støtt i forhold til kryssende interesser og krav.

2

Sektorbeskrivelse

2.1 Særtrekk og definisjoner

Felles for arkiv, bibliotek og museer er samlinger som formidles. Samlingene er en del av samfunnets kunnskapsgrunnlag, av den enkeltes identitet og gir opplevelser.

Ordet arkiv kommer, via latin, fra det greske arkheion, som betyr rådhus. Dokumentasjon er så viktig at den har overtatt et bredere begrep. Arkiv brukes i dag i flere betydninger: (1) Dokumenter skapt av eller kommet til som ledd i en virksomhet, (2) lokaler der arkiv oppbevares, (3) enheten som tar i mot, oppbevarer og forvalter arkiv og stiller disse til rådighet for bruk. Arkivdokumenter er som regel unike. De er systematisert fordi de er gjenstand for saksbehandling, grunnlag for oppgaveløsninger, de hører sammen, utfyller hverandre og dokumenterer virksomhet i bredde og over tid. Offentlige virksomheter skal etter lov og forskrift avlevere avsluttet arkiv til of-

fentlig arkivinstitusjon. Private bedrifter, organisasjoner og personer kan avlevere arkiver etter avtale.

Ordet bibliotek kommer fra de greske ord for bok og lagerrom. I dag menes både et lokale hvor bøker og andre medier oppbevares, og selve samlingen. Moderne bibliotek inneholder trykksaker, film, musikk og andre medier. Utlån av bøker er i dag supplert med referansearbeid, veiledning og bredere formidling, særlig av litteratur og musikk. Digitalt eller elektroniske bibliotek er organiserte samlinger som gir tilgang til informasjon via et datanett. Det sømløse biblioteket innebærer at brukeren kan henvende seg til et hvilket som

helst bibliotek for å få tilgang til dokumenter og tjenester.

Museum kommer via latin fra gresk museion - "musenes temple". Musene var skyts-gudinner for bl.a. diktning, vitenskap og musikk, de var døtre av Zevs og Mnemosyne (minne/ hukommelse). Museum betegner en institusjon med en systematisk samling gjenstander som er tilgjengelig for publikum. Oppgavene omfatter innsamling, bevaring, forskning, utstilling og annen formidling. Museer kan være tematisk, geografisk eller pedagogisk definerte. Museene samler historisk og fra samtiden. Det samles etter representative prinsipper slik at det typiske dokumenteres, eller selektivt etter kvalitetskriterier, (bl.a. kunstmuseene). Like vesentlig som innsamling er dokumentasjonen, dvs. sikring av opplysninger knyttet til gjenstandene.

Arkiv, bibliotek og museer skiller seg fra andre kulturaktører ved at de ikke bare har produksjon og formidling, men også samlinger, undervisning, forskning og mange bevaringsverdige bygg.

2.2 Megatrender

Arkiv, bibliotek og museer er en del av samfunnets infrastruktur for å møte:

→ Kunnskapseksplosjon: Institusjoner som systematiserer og formidler kunnskap slik at borgerne kan navigere i kunnskapshavet blir stadig viktigere. Samtidig blir den enkelte mer kompetent, og krever bedre tilrettelegging, og bedre spørsmål og svar.

Globalisering: Det er økte krav om kunnskap som grunnlag for tverrkulturell kommunikasjon. Norske borgere har større innsikt i andres tilbud, og stiller spørsmål om norske tilbud.

→ Individualisering og nye identiteter: Selvvalgte felleskap, nye verdier og økt rolle- og identitetsmangfold, ofte innen rammen av tradisjonelle institusjoner med nytt innhold. Individualisering innebærer at den enkelte deltar i flere, samtidige eller serielle, identiteter. Et ledd i dette er minoriteter som krever synlig plass på egne premisser.

→ Miljøendringer og ressurskonflikter: Kunnskap om naturlige rammer og menneskelige roller er grunnlag for samfunnsdebatt.

→ Regionalisering og sentralisering: Det pågår økt regionalisering og lokal aktivisme sammen med økt sentralisering nasjonalt og internasjonalt. Det er en utfordring både å ha nasjonale og internasjonale roller og å være "på parti" med lokalsamfunnene.

→ Flere eldre: Eldre som er mer kritiske og erfarne, og med lengre alderdom.

→ "Tidsklemmen": Ikke bare fordi folk jobber mer, men fordi man overfører produktivitetskrav fra arbeidsliv til hele livet. Den enkelte vil rekke alt, og krever at tilbud er gjennomarbeidet, av høy kvalitet, på riktig sted til riktig tid.

→ Overgangen til det digitale og elektronisk kommunikasjon effektiviserer ikke bare de gamle systemer, men skaper nye typer kulturer og rammer, bl.a. for medvirkning og personvern.

Megatrendene innebærer at ABM-planen må bidra til at institusjonene evner:

→ Å øke kvaliteten i innhold og tilgang, som møter mer kompetente barn, ungdom og voksne.

→ Å skape innsikt, kompetanse og refleksjon om det som opptar borgerne og fyller nyhetene, med evne til å være relevant for ulike samfunnsgrupper og ulike identiteter gjennom livet.

→ Å dokumentere solid finansiell og organisatorisk styring, med ressurser både fra det offentlige og fra private.

→ Å opptre som attraktive nasjonale og internasjonale institusjoner, samtidig som de er lojale partnere i regional utvikling og på parti med det lokale.

2.3 Bibliotek i en brytningstid

Flertallet av brukerne går i biblioteket for studier, arbeid, informasjon og rekreasjon, bruk som er økende. Bare en fjerdedel låner fysiske medier og berøres av ny nedlastings-teknologi.

Scenarier for teknologi-utvikling gir to mulige utganger for kommende planperiode:

→ Fortsatt er fysiske medier mye i bruk, og må dekke brukerbehov i alle avdelinger, nye medievaner gjør at nye formidlingsformer kommer til.

→ Nedlasting endrer rammene og lokalene trengs i mindre grad som utstillings-plass for fysiske medier. Rollen som arena endres og grensen til andre tiltak må vurderes.

Erfaringer viser at endringer tar tid, mer tid enn teknologi-optimistene håper. Erfaring viser også at ny teknologi ikke fortrenger den gamle men kommer i tillegg: DVD erstatter ikke kino, sosiale medier erstatter ikke fysiske møte-plasser. Erfaring viser også at det er de svakeste gruppene som kommer senest med. Det

er derfor behov for å opprettholde tradisjonelle tjenester utover planperioden.

I denne planperioden legges det til grunn:

→ Teknologidringen vil påvirke behovet for å få styrket kompetansen i biblioteket og vil øke behovet for tilbud til grupper som ligger i bakkant av kompetanse-utviklingen.

→ Effekten på areal og filialstrukturen er uklart. Dette vil fordre en bred diskusjon om utforming av sosiale møte-plasser, uformelle lærings-arenaer og rom for kunst og kultur i bydelene.

→ Hovedbibliotekets bydekkende kunst-, kultur og kunnskapsfunksjon berøres i liten grad.

2.4 Risikovurdering

Det er institusjonene som selv har hovedansvar for sikkerhet, det offentlige er støttespiller.

Bibliotek og museer har mange brukere som kan rammes av en hendelse. Arkiv og museer omfatter materiale som er unikt og som kan tapes totalt. Katastroferisikoen fra brann, flom eller tyveri vurderes som relativt lav. Bygningene er bedre sikret enn normen. Men både nye og antikvariske bygg er utfordrende å sikre og sikkerhet må vedlikeholdes og oppgraderes i tråd med økende krav. Arkiv, bibliotek og museer har gjenstander med høy markedsverdi med økende tyveririsiko. Når samlinger er på nett trengs økte tiltak mot tyveri. Synlighet skaper interesse også i negativ forstand.

Noen risikoer har lavere bevissthet. Dette omfatter forvitring av samlinger som følge av dårlig inneklima, bruk av materialer med helserisiko, osv. Her er det flere utfordringer:

→ Byggeierne, inkludert Bergen kommune, har vedlikeholds utfordringer knyttet til antikvariske bygg. Klimaendringene har skapt behov for økt vedlikehold, bla grunnet økt soppdannelse.

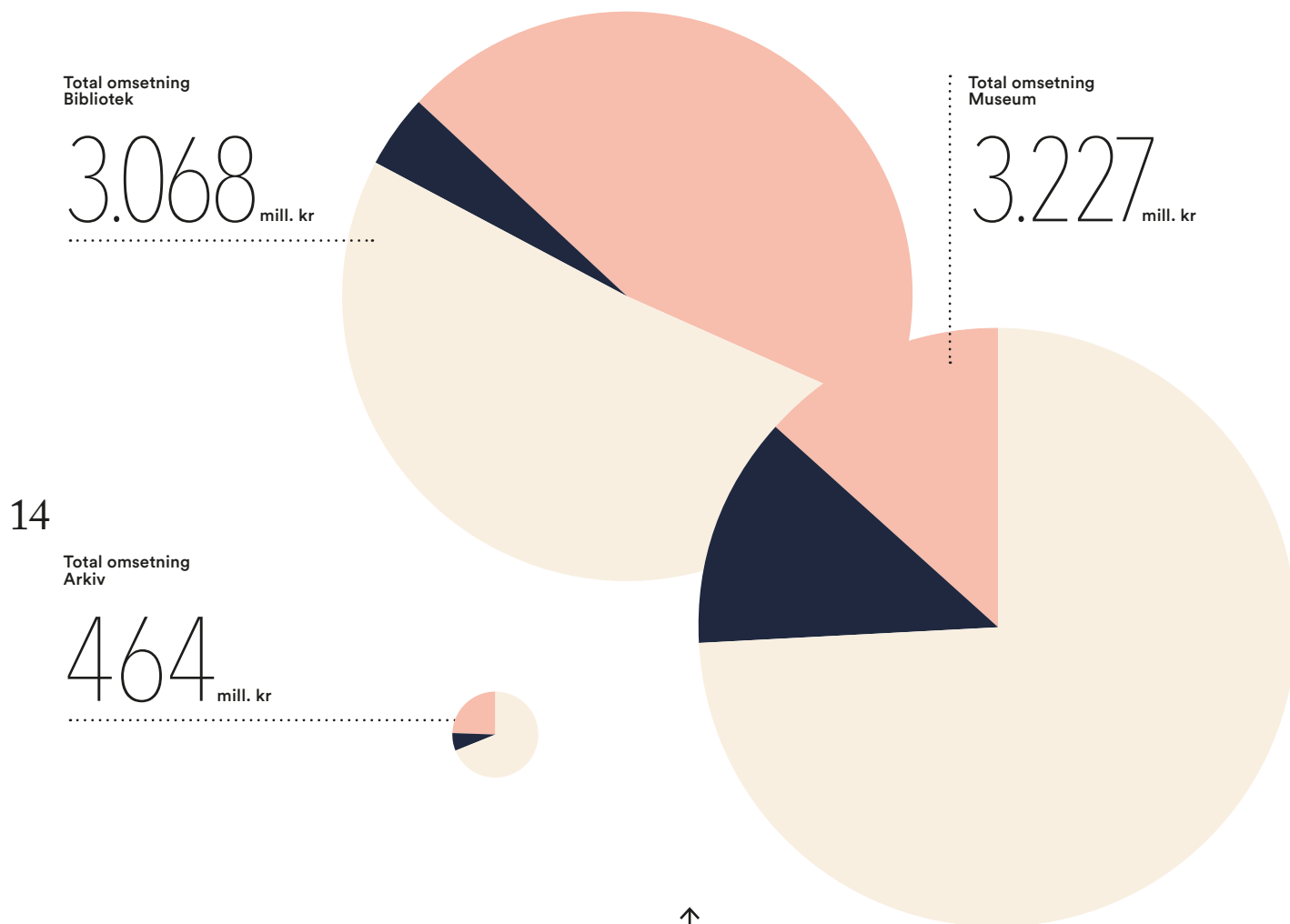
→ Det er økende bevissthet knyttet til konservering, men omfanget er fortsatt lavt i forhold til behovet. Ressurstilgang innebærer at noe materiale kun bevares digitalt. Slike prosesser må inneholde en faglig kassasjonsvurdering, og sikring av gode metadata.

En viktig risiko er langsom forvitring av institusjonene som fagaktører som resultat av manglende ressurser og talent. Museumsreformen har her skapt mer robuste fag-institusjoner.

Internasjonalt pågår debatter om retur av historisk materiale til «hjemland». I Bergen har dette vært reist for norsk materiale, bl.a. knyttet til reiseliv i andre kommuner. Bergen kommune holder fast at ulovlig tilegnet materiale vurderes tilbakeført men at lovlig tilegnet materiale er museenes eiendom og er blitt en del av Bergens kulturarv.

2.5 Nasjonale tall

Tallene bygger på ABM-U statistikk for 2009, og viser sektorenes omfang:

Økonomi mill. kr	Arkiv	Bibliotek	Museum	Merknad:
Total omsetning	464 mill.	3.068 mill.	3.227 mill.	Staten bidro med kr. 14,4 mill. til arkiv utenfor eget Arkivverk. Halvparten av folkebibliotekene oppga ikke kostnader for lokaler, kommunenes utgifter er derfor underrapportert.
Tilskudd stat	287 mill.	1 520 mill.	1 868 mill.	
Tilskudd fylker	28 mill.	119 mill.	312 mill.	
Tilskudd kommune	101 mill.	1320 mill.	333 mill.	

Besøk
Bibliotek nasjonalt

22.295.144

Besøk
Museum nasjonalt

10.183.000

15

Merknad:

Bibliotek ved fengsler, mobile tilbud, lyd og blindeskrift kommer i tillegg. Gjennomsnittlig billettpris på museer 2009 var 59,2 kr. for voksne og 28,7 kr. for barn.

Besøk
Arkiv nasjonalt

97.000

Publikum	Arkiv	Bibliotek	Museum
Besøk	97 000	Folkebibliotek 22 295 144	10 183 000
Særlige besøkstyper	19,1 mill. søk i databaser 974 åpne tilbud 105 000 skriftlige forespørsler	Folkebibliotek 25,2 mill. Utlån av medier, til 1,1 mill. aktive lånerer	362 915 besøk i DKS 614 098 besøk i andre pedagogiske tiltak.
Utlån medier	Gjøres over nett til forvaltning.	Folkebibl. 25,2 mill. Skoler. 7,5 mill. Fylkesbibl. 0,6 mill. Fag- og forskningsb. 6 mill.	-

Sektorbeskrivelse

Merknad:

Fordeling ansatte:
Folkebibliotek 1 787,
fylkesbibliotek 154, fag
og forskningsbibliotek
1796.

Ansatte	Arkiv	Bibliotek	Museum
Årsverk faste	91	3 837	2 714
Årsverk midlertidige	115	-	752 betalte 165 tiltak 207 frivillige

16

	Antall institusjoner	Samlinger og utstillinger
Arkiv	47 Arkivverket består av Riksarkivet, 8 regionale statsarkiv og samisk arkiv.	Hyllemeter papirarkiv: 366.000 366 000 hyllemeter papirarkiv, hvorav 71,5 % er ordnet, og 16 % er fra privat og 3. sektor. Arkivene har en kapasitet på 560 893 hyllemeter, hvorav 82 % er utnyttet. Det var også 91 utstillinger.
Bibliotek	771 430 folkebibliotek 18 fylkesbibliotek 323 fag- og forskningsbibliotek	Folkebibliotekene inneholdt 21,6 mill. medier, skolebibliotek 10 mill., fylkesbibliotek 0,73 mill. og fag- og forskningsbibliotek 32,5 mill. medier. Nasjonalbiblioteket hadde 1,4 milliarder digitale dokumenter.
Museum	148 Antall museer med minst ett årsverk.	Gjenstander og katalognummer i museene fordelt på typer: Kunst 453 000, foto 23 mill. kulturhistorie 3,5 mill., arkeologi 4,2 mill. og naturhistorie 11,5 mill. Museene hadde 4 855 historiske bygg og 675 andre bygg. Museene viste 2 964 fysiske utstillinger og 179 på nett.

3

Planstatus

3.1 Rolle og avgrensing

ABM-plan for Bergen er en kommunal sektorplan vedtatt av Bergen bystyre. Planen omfatter overordnet politikk og en handlingsplan med økonomiske konsekvenser. Planen etablerer Bergen kommunes politikk fra 2012 til 2022 for museer, frivillig kulturvern, kystkultur, folkebibliotek og kommunal og kommunalt tilrettelagt arkivvirksomhet. Videre omfattes fellestiltak og samarbeid med andre felt. Planen er grunnlag for samarbeid med fylkeskommunalt og statlig nivå om finansiering.

Arkiv, bibliotek og museer er egne felt, men i kommunal sammenheng har de likheter som gjør det hensiktsmessig med en felles plan med felles løsninger, beskrevet i felleskapitlet.

3.2 Bystyrets vedtak

Bergen bystyre behandlet saken i møtet 261112 sak 290-12 og fattet følgende vedtak:

1 — Bergen bystyre vedtar ABM plan for Bergen kommune for 2012 til 2021

2 — Bystyret ber om en rapport etter planens 3. virkeår. I rapporten skal det fremkomme hvilken effekt Bergen kommunes innsats har representert.

Merknad 1: Bystyret ber om at det jobbes for bedre skilting til byens ABM institusjoner, herunder skilt i sentrum til museene og biblioteket for fotgjengere.

Merknad 2: Bystyret ber byrådet vurdere hvordan samhandling mellom hovedbibliotek, filialbibliotek og skolebibliotek kan styrkes. Bystyret ber byrådet i denne sammenheng å gjennomgå ulike modeller for organisering hvor målet er å styrke den litterære hovedprofilen og samtidig frigjøre midler til styrket tilgang til bibliotekstjeneste for publikum.

Merknad 3: Bystyret ber byrådet vurdere tiltak eller organiseringer som kan tydeliggjøre formidlingsbudskapet til de ulike museene. Bystyret ser gjerne at strategisk design og moderne teknologi i større grad brukes for å formidle museenes innhold.

De tre merknader er innarbeidet som nye punkter i planens tiltaksdel. Merknad 1 som tiltak 12. i planens fellesdel, merknad 2 som tiltak 26 i planens bibliotekdel og merknad 3 som tiltak 27 i planens museumsdel.

3.3 Planprosess

Institusjoner og organisasjoner omfattet av planen har skriftlig og i møter spilt inn behov i 2008 - 10. Det er brukt informasjon og statistikk fra Kulturårbok for Bergen, ABM-U og SSB.

Referansegruppen ble ledet av kommunaldirektør Bjørn F. Holmvik, og besto av direk-

tør for Bergen museum Siri Jansen, byarkivar i Bergen Arne Skivenes, biblioteksjef i Bergen Trine Kolderup Flaten, fylkeskonservator Per Morten Ekerhovd og seksjonssjef Øyvør Johnson i Bergen kommune.

Planen er utarbeidet av Byrådsavdeling for kultur, kir-

ke og idrett i Bergen kommune ved seksjonssjef William Hazell, som også var referansegruppens sekretær.

Planen er sendt på høring i 2011 i berørte miljøer og institusjoner. Planen er innstilt av Byrådet i Bergen og behandlet politisk av Bergen bystyre.

3.4 Planrisiko

Planen angir retning, og Bergen kommunes krav til resultater. Gjennomføringsfart vil avhenge av årlige bevilgninger fra Bergen bystyre. Det ligger også risiko i en plan som har en løpetid frem til 2022, verden og Bergen vil utvikle seg i perioden, med nye utfordringer underveis.

Museumsdelen av planen har risiko knyttet til at det forutsettes statlig og fylkeskommunal medvirkning. Planen må derfor tilpasses de øvrige partnernes behov og mål.

Planen ventes å være robust i forhold til disse risikoer:

→ Planen vektlegger tiltak knyttet til kjerneoppgaver ved institusjonene, og tar høyde for endringer i informasjonsteknologi.

→ Det er stor grad av enighet om ønsket utvikling mellom forvaltningsnivåene i Norge.

→ Planen er utviklet i samarbeid med miljøene og institusjonene som omtales, som selv har foretatt en faglig sikring av forventet utvikling.

3.5 Indikatorer og suksesskriterier

Planens kvantitative indikatorer:

→ Gjennomføring av tiltak. Over 10 år vil enkelttiltak vil kunne erstattes av andre tiltak med samme eller høyere funksjon. 90 % tiltaksgjennomføring vil være suksess.

→ Kun full oppnåelse av planens økonomiske eller publikumsmål vil være suksess.

→ Planens evne til å utløse ønsket økonomisk medvirkning fra stat og fylkeskommune, i kroner og i andel av prosjektene. 75 % oppnåelse er en suksess her.

→ Tidsmål vurderes som en suksess dersom de gjennomføres innen frist, pluss 2 år. I en tiårsperiode vil det være perioder med redusert fart i lys av kommunal økonomi.

→ Høyere standard dokumentert med redusert vedlikeholds- og konserveringsetterslep, økt registreringegrad, lavere alder på basisutstillinger, økt antall eller omfang av skiftende utstillinger, arrangementer og prosjekter, flere internasjonale prosjekter, økt publisert forskning. Suksess er 10 % bedring i vedlikehold og konservering og 20 % bedring ellers.

→ Bruker- og besøksøkning minst 5 % høyere enn befolkningsvekst for regionen.

→ Enhetsarkiv for Bergen kommune med full overgang til digitale løsninger.

Planens kvalitative indikatorer:

→ Nordisk kvalitet baserer seg på en evaluering i samarbeid med aktørene. Bergen kommune vil spille inn en slik vurdering i nasjonale fora.

→ Faglige nasjonale mål må koble seg til eksisterende datagrunnlag som kan brukes som indisier på økt kvalitet, som publisering av forskning, økt besøk, økt mediedekning ol.

→ Omfang av samarbeid og medvirkning mellom institusjonene og allmennheten.

→ Kvalitativ evaluering, fortrinnsvis ved bruk av eksterne ekspertise.

3.6 Visjoner og mål

Visjon Kulturbyen Bergen:

”Den Europeiske Kulturbyen Bergen skal være blant Nordens fremste arenaer for nyskaping, modighet, åpenhet og kreativitet”

(Strategisk plandokument 2003 - 2013).

Hovedmål for ABM plan for Bergen:

Alle bergensere skal være aktive medeiere i byens arkiv, bibliotek og museer. Arkiv, bibliotek og museer i Bergen skal være relevant for et moderne samfunn, og i kvalitet være nordisk konkurransedyktig.

Ambisjonen er at befolkningen skal være mer enn bare kunder eller brukere. De skal oppleve eierskap til sine institusjoner, med en opplevelse av å ha et ansvar og å være med på å utvikle institusjonene og organisasjonene, og å ha en rett til å nyte godt av fruktene. Arkiv, bibliotek og museer skal være felles ”hjemmearenaer” for alle.

Planen skal bidra til å utvikle Bergen som nyskapende nordisk kulturby, som landsdelssenter for Vestlandet, og som et godt sted å bo og arbeide i for alle i bergensregionen.

4

Felles ABM

4.1 Det som er felles

Arkiv, bibliotek og museer har felles muligheter knyttet til formidling, informasjonsteknologi, publikums- og organisasjonsutvikling og bistand til frivillig sektor. Institusjonene er felles om en forvaltning av fortid og identitet.

Formidling er sentral i hele planen. Moderne formidling er mer enn tradisjonelle medier som utstillinger og omvisninger. Planens tiltak knyttet til demokratisering og bruk av ny teknologi etablerer dialogbaserte kanaler og samarbeid må sees i lys av formidling som en dialog basert på at publikum er en aktiv medskaper, ikke bare passive mottakere.

Politikk

4.2 Hovedmål

Bergen kommunes politikk for arkiv, bibliotek og museer bygger på at dette er allmenntilgjengelige ikke-kommersielle institusjoner som skal tjene hele bysamfunnet. Planen omfatter institusjoner som er viktige kulturelle og kunstneriske arenaer i samtiden: De bevarer, formidler og skaper kritisk bevissthet om natur- og kulturarv, de vedlikeholder og utvikler en bred og avansert dokumentasjons- og kunnskapsbasis, er arenaer for ytringsfrihet og demokrati, er sosialt inkluderende gjennom en lav terskel for brukerne, de stimulerer til den enkeltes personlige utvikling og bidrar til andre samfunnssektorer og til økonomisk vekst.

Tilfanget av ABM institusjoner i Bergen reflekterer byens og regionens historie og kvaliteter. Bergens arkiv, bibliotek og museer skal videreutvikles basert på faglige kvalitetskriterier, og skal bidra til en bred sosial og økonomisk utvikling av Bergen og Vestlandet. Viktige utfordringer omfatter økt aktivitet knyttet til samtiden og den nære fortiden, og arbeid med demokrati og inkludering.

Hovedmålet omfatter tre ambisjoner:

→ Befolkningen skal være mer enn bare kunder eller brukere. De skal oppleve eierskap til sine institusjoner og organisasjoner, med en opplevelse av å ha et ansvar og på å være med å utvikle arkiv, bibliotek og museer som alles felles "hjemmearena".

→ Kravet om relevans i forhold til moderne samfunn er et krav om stadig videreutvikling i et lydhørt partnerskap med borgerne. Dette er ekspertinstitusjoner som er åpne for manges innspill, men som sikrer borgerne det som er nyttig, nødvendig og opplysende.

→ Bergens institusjoner skal være blant de nasjonalt ledende, og søke å være nordiske tyngdepunkt innen enkelte områder.

Politikk

Hovedmålet frem til 2021

1 — Alle bergensere skal være aktive medeiere i byens arkiv, bibliotek og museer. Institusjonene skal være relevante for et moderne samfunn, og i kvalitet være nordisk konkurransedyktige.

4.3 Stat, fylkeskommune og andre kommuner

Bergen kommune er enig med stat og fylkeskommune om hovedlinjene i den faglige utviklingen av arkiv, bibliotek og museer. Bergen kommune er ikke bundet av statlig og fylkeskommunal politikk, men ønsker et tettere samarbeid om å utvikle institusjonene.

Det har vært en rekke viktige og riktige satsinger på nasjonale institusjoner i andre landsdeler. Det er nå nødvendig å styrke den nasjonale bredden med økte statlige midler til investering og drift i bergensregionen, fordi institusjoner her er underfinansierte nasjonale tyngdepunkt.

Universitetsmuseet i Bergen, Vil Vite vitensenter og Akvariet i Bergen finansieres av stat, kommune og fylkeskommune utenfor kulturbudsjettet:

→ Staten har påbegynt opprustning av Universitetsmuseet i Bergen. Museet er et tyngdepunkt innen de fleste av sine fagområder og er det viktigste museum for naturvitenskap og for historisk materiale frem til 1700 tallet på Vestlandet. Pågående opprusting er en start på en prosess som vil fordre betydelig større statlig innsats. Museet trenger også økt areal i nybygg.

→ Vitensentrene er viktig for å rekruttere barn og unge til tekniske og naturvitenskapelig fag. Vil Vite er etablert på grunnlag av 100 mill. kr. over ti år fra Norsk

Hydro. Gaven utløper i 2016, og vil fordre nye inntekter. Det arbeides for økt langsiktig driftsbidrag fra staten.

→ Akvariet ønsker at statlige institusjoner øker deres forskningsformidling i akvariet i lys av utfordringene knyttet til klima og hav. Akvariets bygg er i hovedsak statlig eid men er utilstrekkelig vedlikeholdt. For å ha plass til dagens besøk trengs bedre parkering og mer plass. Akvariet disponerer "Katten" som må omreguleres for å utvide tilbudet til skolene.

Universitets- og høyskolebibliotekene er sentrale felles ressurser. Universitetsbiblioteket har i tillegg samlinger som krysser grensene mellom arkiv, bibliotek og museum, bla. eldre fagbibliotek, billedsamlingen med bla eldre bergensfotografi og manuskriptsamlingen.

Transport og tilgjengelighet er en utfordring for bl.a. Akvariet, Troldhaugen, Siljustøl, Hordamuseet, Gamle Bergen, Norges fiskerimuseum og Damsgård hovedgård. Det er behov for kollektivtransport, skilting og parkering for biler og busser. Kollektiv- og veimyndigheter må skape bedre forhold, bl.a. knyttet til mulig museumsbuss og båtrute.

I ABM-meldingen signaliseres statlig finansiering for å sikre og tilgjengeliggjøring privatarkiv. Byenes organisasjoner og bedrifter, og deres arkiv,

dekker et omland som kan omfatte hele landsdeler og landet. Storbyarkiv trenger derfor fast statlig driftsstøtte utover det folketallet i kommunen tilsier.

Bergens ABM-institusjoner betjener mer enn Bergen. Befolkningen i nabokommunene er like store brukere som bergenserne, og befolkningen i Hordaland og Vestlandet ellers får tjenester. Slik skal det fortsatt være, og dette er en del av begrunnelsen for Bergen kommunes engasjement. Det er ikke hensiktsmessig at alle kommuner i regionen skal bidra til institusjoner i Bergen. Alle kommuner finansierer tilbud som brukes av nabobefolkningen, og en millimeter justis ved kostnadsfordeling gir unødvendige transaksjonskostnader. Men Bergen kommune mener at fellesinstitusjonene i Bergen får en for lav andel av fylkeskommunens tilskudd og har behov for å styrkes i forhold til nasjonale midler og roller. Arbeidet med dette bør bli et felles anliggende for bergensregionen og Hordaland.

Mange konsoliderte museer får driftstilskudd fra flere kommuner. Bergen kommune ønsker å diskutere ABM-politikken med nabokommunene knyttet Bergensregionens felles museer.

Politikk Andre tilskuddsgivere

2 — Bergen kommune slutter seg til hovedlinjene i regional og nasjonal politikk med tanke på den faglige utviklingen av arkiv, bibliotek og museer.

3 — Bergen kommune vil arbeide politisk for at bergenske ABM-institusjoner får økt drifts- og utviklingsstøtte fra stat og fylkeskommune, og for statlig driftstøtte for privatarkivarbeid.

4 — Bergen kommune er svært positiv til statens fornying av Universitetsmuseet i Bergen. Prosjektet er viktig for nasjonal kunnskapsutvikling og formidling. Videre ber Bergen kommune staten styrke vitensentrene ved at Akvariet i Bergen inngår i statlige planer for formidling av marin kunnskap og at Vil Vite sikres et langsiktig statlig driftsgrunnlag.

5 — ABM institusjonene i Bergen er felles ressurser for hele regionen og bør ha økt politisk forankring i nabokommunene.

4.4 Åpen tilgang til kunnskapskilder

Åpen tilgang til kunnskapskilder er en hjørnestein i vestlig kultur- og utdanningspolitikk. Dette omfatter gratis tilgang, frihet fra sensur, rett til annen og gjerne kritisk eller kommersiell bruk. I tillegg til tilrettelegging slik at et prinsipp også er en praktisk realitet for brukere fra alle deler av samfunnet.

Erfaringen er at åpen og økt tilgang gir økt bruk, og at nye brukere fører til nye typer bruk som tradisjonelle brukere ikke vektla. Åpenhet er også med på å sikre demokratisk kontroll. Merbruk er en merverdi for samfunnet. Dette forutsetter et fokus på bruk og ikke på misbruk.

Åpen tilgang reiser spørsmål om opphavsrett, innsynsrett, personvern og praktiske utfordringer. Bergen kommunes prinsipielle syn er at åpen tilgang til kunnskapskilder er en viktig demokratisk rett. Det skal være enkel tilgang til en lav eller ingen pris når det offentlige allerede har bidratt økonomisk med oppbygging av kildene.

Den praktiske gjennomføringen av fri tilgang må drøftes på nytt i lys av digitalisering. IKT-meldingen (St. meld. nr. 17 (2006-2007) sier: "På allmenningen står brukernes behov i fokus. Det bør være høve til digital gjenbruk til ikke-kommersielle føremål, og bruken bør være gratis for den enkelte bruker." Tankene er fulgt opp i Digitaliseringsmeldingen (St.meld. nr. 24 (2008-2009) der "Visjonen for regjeringens IKT-politikk på kulturfeltet er å gjøre mest mulig av samlingene i våre arkiv, bibliotek og museer tilgjengelige for flest mulig gjennom fremtidsrettet bruk av IK- teknologiske løsninger."

Internasjonalt legges rådata i øktende grad gratis ut til allmennyttig og kommersiell bruk fordi dette gir en samfunnsøkonomisk gevinst. I Norge har regjeringen signalisert at dette er ønskelig, men har veket tilbake når dette gir kostnader. De prinsipielle spørsmål dekker mer enn ABM-feltet. Bergen kommune må utvikle en overordnet politikk, som i tillegg til de tema som tas opp her, vil omfatte tilgang til rådata fra kommunens avdelinger og forvaltning av ressurser som fotosamlinger.

Innen ABM-feltet er følgende noen av utfordringene:

→ Publikums- og tjenestebetaling må utformes med tanke på sosiale effekter og utestengning.

→ Tilgang til dokumenter, bilder eller annen dokumentasjon vil ofte kreve innsats og utgifter for institusjonene, samtidig som

"markedspris" vil resultere i mindre bruk av samlinger. Ulike typer tilknyttede rettigheter, bl.a. at deler av rettighetene eies av andre, kompliserer.

→ Krav til endret sektortradisjoner og roller: Institusjoner med ekspertrroller etablerer i dag nye holdninger til delingskultur og brukermedvirkning, en overgang fra monolog til dialog.

→ Det som nettpubliseres må være relevant, ha liberal rettighetspraksis og brukermedvirkning. Dette forutsetter fysisk infrastruktur, kompetanse, felles standarder, samarbeid og ressurser.

→ Grupper som er tradisjonelt svake, faller også utenfor overgangen til nett. Dette gapet løses ikke med økt bredbåndsfart, men med å øke tilgang og -kompetanse. Bibliotekene har en nøkkelrolle i dette arbeidet, men også museer og arkiv må bidra.

Politikk Fri tilgang til kunnskap

6 — ABM-institusjonene bygger på prinsippet om fri tilgang til kunnskap og informasjon, med hensyn til opphavsrett, personvern og andres rettigheter. Institusjonene skal videreutvikles slik at den frie tilgangen reelt fungerer for alle.

4.5 Publikumsbetaling og tjenest salg

ABM-feltet har sin hovedfinansiering fra det offentlige:

→ Det er lovbestemt at tjenestene ved bibliotekene skal være gratis. Det er mulig å ta gebyr for forsinket tilbakelevering av lån og lignende.

→ Arkivene tar betaling for kopier, avlevering og til dels for bruk av bilder m.m.

→ Museene tar betaling fra publikum, leier ut lokaler, selger antikvariske tjenester m.m.

Det er konflikt mellom krav til økt egenfinansiering og forventninger om gratis eller subsidierte tjenester til bl.a. skoleverk eller reiseliv. Denne planen bygger på at det skal være bred og i hovedsak gratis tilgang til sektoren som kunnskapskilde. Forutsatt at sektoren får en rimelig andel av offentlige satsingsmidler, bl.a. knyttet til digitalisering, netjtjenester og prosjekter og at institusjonene balanserer sine ressurser mellom oppgavene.

De siste årene er det gjennomført forsøk med gratis nasjonale museer i bl.a. Storbritannia og Sverige. Staten har dekket museenes tap av billettinntekter. Resultatet har vært økt besøk, bredere sosial spredning blant de besøkende og reiselivseffekt, men med konkurransevridding til de gratis museene. Museene har hatt anledning til å ta betalt for spesialutstillinger.

De konsoliderte museene i Bergen har gratis adgang for barn, denne ordningen skal fortsette. Det er ønskelig med gratis tilgang også for voksne:

→ I deler av året skal museene ha gratis tilgang for alle, dette kan være et vinteriltak, eller knyttet til en helg i måneden. Dette dekkes innen eksisterende inntekter.

→ Bredere gratistiltak vil forutsette at museene får dekket sitt inntektstap, inkludert momstap. Dette vil være en statlig oppgave.

Museene skal fortsatt ha anledning til å ta betalt for spesialutstillinger, arrangementer og for materiale som publikum tar med seg. Ambisiøse formidlingstiltak som skal konkurrere med kommersielle tiltak bør det tas billetter for. Dette vil gi insentiver til å øke ambisjonene.

ABM-institusjonene skal i utgangspunktet ha den digitaliserte delen av samlingene gratis til bruk på nett. Dersom slike tjenester i hovedsak er rettet mot betalingssterke brukere, kan det forventes kostnadsdekning. Det vil fortsatt være slik at bruker må betale for direkte kostnader knyttet til en tjeneste, som å ta et foto, transkribere eller foreta omfattende arkivundersøkelser.

Politikk

Samfunnsmøtesteder og demokratisering

7 — Barn og ungdom skal fortsatt gå gratis i museer hele året.

8 — Bergen kommune ber staten til å etablere et økonomisk grunnlag for at grunntilbudene ved museene skal være gratis hele året.

4.6 Samfunns-møtesteder

Arkiv, bibliotek og museer er ekspertinstitusjoner med bred tillit i samfunnet. Denne rolle skal føres videre. Samtidig har generell kompetanseøkning og ny teknologi muliggjort nye typer samarbeid mellom befolkningen og institusjonene. Disse muligheter skal være sentrale i utvikling av sektoren. Demokratisering er mer enn teknologiske hjelpemidler, det er å åpne for at mange grupper skal være med å sette dagsorden og at en bredere del av historien skal på dagsorden.

Arkiv, bibliotek og museer skal være inkluderingsarenaer for alle i Bergen, og på Vestlandet, og i fellesskap ta ansvar for minoritetsgrupper. Dette vil ha betydning for både innsamlings- og formidlingsvalg. Minoritetssammensetningen i bergensregionen skal være utgangspunkt.

Universell utforming skal være hovedregelen: Innen antikvariske rammer skal ny- og ombygninger gi fysisk tilgang for alle. Det skal være allergihindring i materialvalg, godt lys, gode toalett- og andre fasiliteter, intuitiv bruk, forståelig informasjon mm. Tilgjengelighet handler

også om dannelse: Livsløpsstandard har begrenset verdi for eldre dersom utstillingsaler mangler steder å hvile. Reell tilgang innebærer også tjenester som tilpassede omvisninger, lydspor til utstillinger, taktile elementer som svellpapir og punktskrift, lese-TV, teleslynge, barne- og andre menyer i kafeer, mm. Universell tilgjengelighet gjelder også på nett, for mange typer brukergrupper.

Arkiv, bibliotek og museer skal være arena for kritisk refleksjon og samfunnsdebatt. Dette innebærer:

→ Frihet fra eksternt press på profil og innholdsvalg, med rett til også å provosere og ta standpunkt, med brodd mot både sterke og svake grupper i samfunnet.

→ Krav om at institusjonene fremtrer som tilgjengelige og relevante for alle grupper.

Rollen som kritisk samfunnsinstitusjon er knyttet til rollen som kulturinstitusjon. Dette vil gjelde deler av rollen til Bergen Offentlige Bibliotek og til Bergen byarkiv. Når disse opptrer som forvaltnings-

institusjoner, vil de være omfattet av vanlige kommunale regler og praksiser.

Bibliotek og museer er blant samfunnets mest populære og effektive formidlere og er sentrale uformelle læringsarenaer. Arkivene har en økende formidlingsrolle i samarbeid med andre. Formidling er ikke en kompetanse aktør-ene vinner en gang for alle. Formidling må oppdateres og videreutvikles i tråd med samfunnets behov, bl.a. i lys av at bergenserne blir både mer kompetente og har bredere erfaringsgrunnlag, av at kunnskapsmengden øker og at verden blir mer kompleks.

Institusjonene skal samlet ha tilbud til grupper som krever særskilt tilrettelegging, som blinde og svaksynte, hørselshemmede, fysisk og mentalt funksjonshemmede, allergikere og astmatikere, mennesker med brukererfaring fra psykiatrien, m.fl. Institusjonene skal ha et særskilt blikk for mennesker med forståelsehemninger. Bibliotekene har den mest omfattende virksomheten her, men også arkivene og museene har tilbud som inkluderer og gir kompetanse til slike grupper.

Politikk Publikumsbetaling

9 — Arkiv, bibliotek og museer skal være institusjoner hvor befolkningen er partnere i utvikling av kunnskap og setting av dagsorden. Det skal særlig utvikles dokumentasjon, innsamling og formidling i samarbeid med grupper som er svakt representert i samlingene, har en svak posisjon i offentligheten, eller knyttet til tema som er under debatt.

10 —Bergen kommune vil forsvare institusjonenes rett til å være kritiske og kontroversielle deltagere i samfunnsdebatten.

4.7 Region, by- og lokalhistorie

Hvis institusjoner og miljøer i Bergen ikke tar opp bergensk historie kan det ikke forventes at andre gjør det. Det er derfor forventet at ABM-aktører i Bergen legger vekt på dette.

Byens største historikermiljøer er knyttet til universitet og høyskoler, med dagsorden satt av nasjonal politikk og internasjonale forskningsfronter. Det må kunne forventes at miljøene bidrar systematisk med prosjekter knyttet til by- og regionhistorie, bla. knyttet til Bergens roller som internasjonalt og nasjonalt knutepunkt siden middelalderen.

Lokalhistorisk arbeid spenner vidt, med samlinger, tidskrifter og bøker, festivaler, jubileer og andre aktiviteter, i regi av profesjonelle og amatørerne. Amatørfeltet er i vekst og er viktig for tema og hendelser som "faller under radaren" til de profesjonelle miljøene. Det er mange som driver systematisk, bl.a. historielag, slektsgranskere og verneorganisasjoner, og flere med enkeltprosjekt.

Sammen med museene er Bergen Offentlige Bibliotek og Bergen byarkiv nøkkelinstitusjoner for lokalhistorisk arbeid gjennom sentrale bok- og arkivressurser. Arbeidet skal videreføres.

Bergensk historie er også nasjonal og europeisk historie. Få steder i Norden er det så mye historie samlet så tett, og potensielt så lett å oppleve som i Bergen sentrum. En samordnet formidling, med bruk av flere ulike medier, vil kunne utvikle en merkevare knyttet til Bergen som porten til historien. Dette vil kunne gi en felles plattform for prosjekter som foregår i regi av profesjonelle og frivillige aktører inkludert fra Byantikvaren og andre utenfor denne planen.

Politikk
Region, by
og lokalhistorie

11 — De konsoliderte museer, Bergen Offentlige Bibliotek og Bergen byarkiv skal initiere legge til rette for og engasjere seg i lokalhistoriske prosjekter.

12 — Bergen kommune forventer at staten tar et ansvar for region- og byhistorie gjennom de profesjonelle miljøene ved universitetet og høyskoler.

4.8 Frivillig sektor

Stat og fylkeskommune ønsker kun å gi økonomisk støtte til de konsoliderte museene og tilsvarende institusjoner innen bibliotek og arkiv. Frivillig sektor må bygge på privat og kommunal finansiering.

Frivillige er et fundament innen fartøyvernet, direkte partnere for museer og privattarkivarbeid, men med mindre fokus innen offentlig arkiv og bibliotek. Frivillige har mange roller: Aksjonister, venneforeninger, historielag, litteraturklubber, festivalarbeidere, innholdsskapere på nett, som informanter og håndverkere. Uansett rolle bidrar de med kompetanse og arbeidskraft, setter tema på dagsorden, og har bred kontaktflate mot samfunnet. Bergen kommune ønsker å sikre og utvikle disse rollene: Alle profesjonelle ABM-institusjoner skal ha samarbeid med frivillige.

Samtidig er amatører ikke profesjonelle. Rammen for frivilliges roller er derfor:

→ De profesjonelle institusjoner er sentrum i sektorene, men de skal være lydhøre og åpne samarbeidspartnere for amatørerne, og bidra til å kvalitetssikre amatørernes bidrag.

→ Frivillige miljøer er sentrale demokratiske arenaer innen sektorene og må sikres gode arbeidsrammer, og mulighet til å nå publikum. Samtidig bør amatørerne være

lydhøre overfor de profesjonelle miljøers faglige råd, særlig knyttet til samlinger og anlegg.

Det er lagt til rette for et ABM-landskap i Bergen med både profesjonelle og frivillige, der verdiene i begge grupper skal utvikles. Bergen kommune er skeptisk til at frivillige tiltak profesjonaliseres, og frivillige kan ikke regne med finansiering til profesjonalisering. Oppbygging av anlegg og samlinger er kostnadskreven og har lang tidshorison. Bergen kommunes utgangspunkt er at det endelige hjemmet til en samling som støttes med offentlige midler er en profesjonell institusjon. De frivillig forvaltede samlingene er i utgangspunkt ressurser for aktiviteter og formidling i dag.

Det er lange tradisjoner for frivillige som bidrar direkte ved et arkiv, bibliotek og museum. Dette er mindre utviklet i Norge enn i utlandet. Institusjonene bør legge mer til rette for dette. Det vil kunne være en berikelse i manges liv å kunne delta på innsiden av institusjonene. Samtidig må det foregå en metode og praksisutvikling knyttet til slikt arbeid som avklarer grenser og ansvarlinjer.

Politikk
Frivillig sektor

13 — Bergen kommune vil tilrettelegge for frivillige organisasjoner gjennom tilskudd og fellesressurser. Amatører skal inngå i en helhetlig planlegging av ABM-sektoren basert på en rollefordeling.

4.9 Fellesløsninger

Bergen kommune er bevisst på at arkiv, bibliotek og museer har egne fagtradisjoner og utfordringer. Samtidig møter de felles utfordringer innen forskning, bevaring og teknologi. Bergen kommune vektlegger felles løsninger i den grad det er forenelig med god drift ved den enkelte institusjon.

Politikk
Fellesløsninger

14 — Bergen kommune vil vektlegge tilskudd til fellesløsninger for ABM-sektoren når dette gir synergi og ressursbesparende effekt for institusjonene.

4.10 Sikkerhet

Arkiv, bibliotek og museer omfatter uerstattelig kunstnerisk og kulturhistorisk materiale som skal bevares for ettertiden. Dette fordrer tiltak for bevaring, konservering, som verner mot brann, flom og lignende og tiltak mot menneskelige trusler i spennet fra hærverk til tyveri. Det vil samtidig være en løpende vurdering der sikkerhet må veies mot tilgjengelighet og åpenhet. Det er ingen fasitløsninger på denne typen utfordringer, Bergen kommune forventer at institusjonene har oppdaterte tiltak i tråd med de nasjonale og internasjonale standarder.

Politikk
Sikkerhet

15 — Det legges økt vekt på sikkerhet mot eksterne trusler, som tyveri, hærverk, brann, flom og annet, særlig ved opprustning og nybygg.

Tiltak

4.11 Det digitale samfunnet

Digitalisering og nye medier øker kvaliteten i mange tjenester. For brukerne kommer alt på et brett, med forenklet tilgang og mer-informasjon som gir en større kontekst og mulighet til selv å bearbeide data. For institusjonene gir det utveksling av kompetanse, rasjonalisering av infrastruktur og tjenester, og potensielt større og ny synlighet. Nettet gir nettverksmuligheter.

Sosiale medier gir løpende og mindre formelle kommunikasjonsmuligheter.

Digitalisering kan bidra til å utviske skillet mellom original og kopi, med risiko for tap av uerstattelig materiale som resultat. Gjenstanden kan "reduceres" til et bilde løsrevet fra sammenheng, med potensielle misforståelser. Digital formidling vil aldri ha den rikdommen som menneskelig formidling har. Digitalisering er et supplement som gir nye muligheter, uten å erstatte tidligere løsninger.

Når teknologi for allmenn tilgang finnes, må den brukes. Materiale i allmenntilgjengelige institusjoner og offentlig finansiert digitalisert materiale, skal være gratis tilgjengelig på nett, når ikke viktige hensyn taler imot. Den prinsipielle holdningen må likevel ikke stenge for brukerbetalte prosjekter som ellers ville gjennomføres.

Det som nettpubliseres må være relevant, med liberal

rettighetspraksis og brukermedvirkning. Fokus bør være på bruk og ikke på misbruk. Et digitalt samfunn forutsetter fysisk infrastruktur, kompetanse, felles standarder, samarbeid og ressurser. For ekspertinstitusjoner kreves det nye holdninger til delingskultur og brukermedvirkning som kan oppsummeres som en overgang fra monolog til dialog.

Det demokratiske nettet har praktiske forutsetninger utover det maskinelle:

→ Institusjonene må ha tilbud på nett for ulike gruppers behov – fra pensum i skolen, fritidsinteresser til funksjonshemninger. Noe men ikke alt er mulig innen dagens ressurser.

→ Wikiløsninger vil være en del av det fremtidige arbeidet i alle institusjoner. Det krever en nennsom håndtering av institusjonell rolle og som vertskap for en diskusjon.

→ Skal mange delta med materiale er det behov for tilrettelegger- og redaktørfunksjoner. Selv om det inngår i wiki-konseptet at hovedtyngden av slikt arbeid utføres av brukere i monitorroller, kreves et institusjonelt tyngdepunkt som fordrer ressurser.

Tiltak Det digitale samfunnet

1 — Arkiv, bibliotek og museer skal videreutvikle nettbaserte kanaler for dialog og samarbeid med publikum. Denne skal gi folk flest rom for å bidra til kunnskapsutvikling og dagsorden.

4.12 Innsamling

Systematisk innsamling og innkjøp er nødvendig for å holde arkiv, bibliotek og museer oppdaterte. For arkiv og museer er innsamling grunnlag for at vår tid skal formidles og forskes på i fremtiden. Status i dag er at museene har manglende eller svake samlinger for samtids og den nære fortiden på 50 til 100 år. På arkivside er situasjonen bedre, bl.a. gjennom arbeidet ved Bergen byarkiv.

En innsamlingsplan må bygge på kunnskap om hva institusjonen har vært, hva den er og hva den kan bli. Arbeidet

omfatter tilstandsvurdering, gradering av innholdet, analyse av samlingens plass i institusjonen og nasjonalt, en avhendingspolitikk og en strategi for videre innsamling.

Første ferdige innsamlingsplan skal foreligge innen 2015, for deretter å holdes oppdatert etter behov. Det er naturlig at innsamlings- og avhendingsplaner drøftes med tilskuddsgiverne før de iverksettes. Ressurser til innsamling skal i hovedsak prioriteres innen ordinære driftsrammer.

Tiltak Innsamling

2 — Oppdatert innsamlingsplan ved profesjonelle arkiv og museer, som omfatter samtids og nær fortid.

4.13 Bevaring

Arkiv, museer, og til dels bibliotek, skal sikre et unikt materiale som formidlings- og forskningsressurs. Forebyggende konservering skal hindre at gjenstander og dokumenter skades eller svekkes, mens reparativ konservering er restaurering og rekonstruksjon. Hovedredskapene for bevaring er magasiner og konserveringstjenester. Bergen Museum og Bergen Kunstmuseum har slike tjenester i dag. Av fellestjenester er kun tekstilkonservering utbygd ved Museumssenteret i Hordaland.

Bergen kommune forutsetter at museer, bibliotek og arkiv har en bevaringsplan for sine samlinger. Første plan skal foreligge innen 2015. Planen skal prioritere hva som bevares og ha et aktivt forhold til forebyggende konservering. Dette skal dekkes innen museets ordinære tilskudd.

Magasiner krever brannsikre bygg, med stabil temperatur og fuktighet, uten tilgang for skadedyr, og god tilgjengelighet for tunge eller skjøre gjenstander. I tilknytning til magasiner bør det være mulig å gjøre enkel konservering og preparering, fotografere og registrere gjenstandene og drepe skadedyr. Det vil være nødvendig med magasiner på hver institusjon, i tillegg til fellesløsninger. Bibliotek og arkiv har magasiner av tilfredsstillende kvalitet og kapasitet: For museene er situasjonen variabel. Det er noen fellesmagasiner ved Museumssenteret i Hordaland og i Ytre Arna. I Ytre Arna har lokalene utilfredsstillende klima. Det er foreløpig meldt om et behov for 75 mill. kr. til 3000 m².

Tiltak Bevaring

3 — Oppdatert bevaringsplan ved alle profesjonelle arkiv, bibliotek og museer, som omfatter magasinbehov.

4 — Nye magasiner for Museum Vest, Bymuseet i Bergen og Museumssenteret i Hordaland/ Salhus trikotasjemuseum og nye magasiner og bedre sikkerhet ved Kunstmuseene i Bergen.

4.14 Fellestjenester

Fellesløsninger velges dersom dette gir en merverdi i forhold til å ha tjenesten ”innomhus”, og når tjenesten ikke er sentral i institusjonenes konkurranse med andre.

Tjenester som krever kostbare investeringer og spesialisert kompetanse egner seg godt for felles løsninger. Bergen kommune vil ta utgangspunkt i en arbeidsfordeling som følgende:

→ Museumsenteret i Hordaland: Regional og nasjonal konserveringssenter for tekstil, regionale tjenester innen kulturhistorisk

gjenstandskonservering og forvaltning.

→ Kunstmuseene i Bergen: Billedkunst og skulptur. Utvidelsen av tjenesten til eksterne brukere forutsetter finansiering fra fylkeskommune og stat.

→ Bergen byarkiv: Konservering av bøker, papir, skinn og lignende, digitaliseringstjenester og elektroniske sikringsmagasin kan være fellestjenester finansiert av fylkeskommune og stat.

→ Hordaland fylkeskommunes fototjeneste:

Bergen kommune åpner for at tjenesten kan legges under Universitetsbiblioteket i Bergen, Museumssenteret på Salhus eller Bergen byarkiv.

→ Etablering av fellesprosjekter for publikumsutvikling, også i samarbeid med annet kulturliv.

→ Etablerte nasjonale og regionale ABM-portaler på nett bør brukes.

Det forventes samarbeid mellom institusjonene, som også sikrer behovene til andre aktører.

Tiltak Fellestjenester

5 — Bergen kommune vil styrke disse fellestjenester:

5.1 — Nasjonal konserveringssenter for tekstil ved Museumssenteret i Hordaland.

5.2 — Spesialtjenester innen kulturhistorisk gjenstandskonservering ved Museumssenteret i Hordaland.

5.3 — Regional konserveringssenter for kunst ved Kunstmuseene i Bergen.

5.4 — Regional konservering av papir, digitaliseringsentral og elektronisk sikringsmagasin ved Bergen byarkiv.

5.5 — Fotokonservering og digitalisering etter avtale med Hordaland fylkeskommune.

5.6 — Strategisk publikumsutvikling.

4.15 Forskning

Arkiv, bibliotek og museer formidler kunnskap, som må være oppdatert, viktig og kritisk. Dette forutsetter kontakt med forskningsfronten. Slik kontakt er også nødvendig for en innsamlings- og bevaringspolitikk. Med noen unntak står det svakt til med forskning ved museer og arkiv. Blant årsakene er arbeidspress, små budsjett for faglitteratur og liten tilgang til forskernettverk.

Som kunnskapsprodusenter er arkiv, bibliotek og museer ofte alene om å skape ny kunnskap om den lokale delen av vår historie og om byens plass i verden. For Bergen er det viktig at det igangsettes prosjekter på dette, gjerne i 10- og 20-årsperspektiv.

Bergen kommune forventer at forskning knyttes til felt institusjonen har et ansvar for, og at det legges til rette for at andre forskere, og master- og doktorgradsstudenter kan forske ved institusjonene. Det vil være hensiktsmessig at institusjonene etablerer samarbeid, felles prosjekter og partnerskapsavtaler med universiteter og høyskoler omkring forskning. Forskningen i ABM-institusjonene må holde samme kvalitetsmål som ved universitetene.

Tiltak Forskning

6 — Forskningsprogram etableres knyttet til profesjonelle arkiv, bibliotek og museer, i samarbeid med fagmiljø av internasjonal standard.

4.16 Venneforeninger og annen frivillighet

Arkiv, bibliotek og museer er benådet med et stort engasjement fra brede befolkningsgrupper. Historielag, museums- og venneforeninger og frivillige medarbeidere løser oppgaver, bidrar økonomisk og er en entusiastisk og kunnskapsrik kanal til borgerne.

Bergen kommune mener at foreningene skal være en arena der interesserte borgere kan få innsikt i et felt, og at de skal være støtteforeninger for driften. Venneforeninge-

ne skal derfor ikke belaste institusjonenes budsjetter eller konkurrere om tilskudd. Bergen kommune forventer at det legges til rette for venneforeningenes og andre foreningers virksomhet og for annen frivillighet ved institusjonene, og at dette inngår i en demokratisering av institusjonenes dagsordenroller. Museenes styre skal ha et selvstendig ansvar for å følge opp forholdet til venneforeningene.

Tiltak Museums- og venneforeninger

7 — Arkiv, bibliotek og museer skal tilrettelegge for venneforeninger og annen frivillighet.

4.17 Fellesressurser for amatører og frivillige

Bergen kommune har to felleskonservatorstillinger: For teknisk og industriell historie administrert av Museumssenteret i Hordaland (fra 2004) og for byhistorie administrert av Bymuseet i Bergen (fra 2008). Felleskonservatorene er en rådgivnings- og støt-tefunksjon for frivillige og amatører som skal arbeide innen ABM-feltet, den er ikke en teknisk eller tradisjonell konservatorfunksjon, selv om slik rådgivning inngår i oppgavene. Det ble i 2008 ansatt en daglig leder for Fellesenheten ved Sandviksboder kystkultursenter. Denne har potensial til å fungere som "felleskonservator" for kystkulturfeltet.

Felleskonservatorene skal styrke frivillige foreninger og lag faglig: Det har vært kurs i registrering og bevaring, hjelp til å lage utstillinger og skrive søknader, gitt råd ved arrangementer og skrevet utredninger som har vært grunnlag for offentlig støtte. Den tekniske industrielle stillingen er fylt med en dedikert person, mens byhistorie bruker ulike fagårsværk i bymuseet i forhold til behov. Felleskonservatorordningen har vært en suksess og føres videre i ny planperiode.

I lys av denne planens bredere fokus, og av behovene innen frivillig sektor, utvides tjenestens ansvar. Felleskonservatorene skal gi støtte til alle typer frivillig kulturhistorisk arbeid bl.a.:

- Råd og kompetanse på innsamling og bevaring.
- Arrangementer og formidling, med bredere synlighet overfor byens publikum.
- Bruk av internett som kommunikasjonsarena, både i egen regi, men også som bidragsyter til lokale, regionale, nasjonale og internasjonale nettprosjekter og tiltak.
- Lokalhistorisk publisering, med vekt på økt redaksjonell- og tekstkvalitet.
- Funksjonen vil kunne kobles opp til både museer, bibliotek og arkiv.
- Prioriteringer og prosjekter skal bygge på ABM-plan for Bergen.

Bergen kommune kjøper tjenestene fra museene, og vil også i fremtiden prioritere bruken av tjenestene etter innspill fra både museene og de frivillige miljøene.

Et bredere ansvarsområde innebærer at gjenstands- og museumskompetanse må utvides med arrangements- og produsentkompetanse og kompetanse knyttet til nett og redaksjonelt arbeid. Det vil være lettere å differensiere kompetansen til de to stillingene hvis de er på ett museum. Bergen kommune vil derfor vurdere om begge tjenestene skal leveres av ett museum.

Tiltak

Fellesressursen for amatør og frivillig ABM

8 — Fellesressursen for frivillig ABM videreføres. Den kommunale tjenesten baseres på 4 års-avtaler med profesjonelle institusjoner.

Mandatet omfatter alle typer historietiltak og profilen formidling, arrangement, internett og publisering.

9 — Fellesenheten ved Sandviksboder kystkultursenter skal være fellesressurs for frivillig kystkultur og fartøyvern i Bergen.

4.18 Større prosjekter

Byarkivet i Lübeck har arkivmateriale fra Bergen fra ca. 1200 til 1792. Arkivet etter Det tyske kontor på Bryggen omfatter 16 hyllemeter, med en tilsvarende etter byens Bergensfarerlaug. Det er lignende materiale i Hamburg, Bremen og Amsterdam. Språket er tysk, plattysk eller nederlandsk, skrevet med gotisk håndskrift. Bergen kommune vil sammen med forsknings-, museums- og arkivmiljø ta initiativ til et nasjonalt prosjekt for digitalisering, transkripsjon og oversettelse av "bergensarkiv" rundt Nord- og Østersjøen. Disse dokumenterer sentrale deler av bergensk lokalhistorie og norsk utenrikskontakt gjennom vesentlige deler av vår historiem, men er lite brukt av historikere. Prosjektet må bli nasjonal og internasjonal og bør omfatte forskning og bred formidling.

Historien er fortsatt opplevbar i Bergens byrom, med spor etter øvrighet og allmennhet, havn og internasjonal handel. Dette gjør sentrum egnet til en samordnet formidling som bruker ny teknologi for skilting og teleløsninger for individuell vandring. Tiltaket knyttes opp til en merkevare for Bergen bygget på den historiske byen. Tiltaket bør være felles og ledet av de konsoliderte museene.

Tiltak
Felles ABM-prosjekter

10 — Bergen kommune vil tilrettelegge for felles mønstringer og prosjekter:

10.1 — Videreutvikle den historiske dimensjonen i lokale kulturdager.

10.2 — Årlige havnefestivaler.

10.3 — Koordinering av innhold og merkevare for Bergen som "Porten til historien".

10.4 — Nasjonalt prosjekt knyttet til Bergensfarerarkivet i Lübeck og andre arkiv.

4.19 Næringspolitikk

Med utgangspunkt i ABM-sektorens egne mål, ønskes aktørene styrket som næringsmotorer. Tidligere har denne rollen primært vært rettet mot reiseliv. Som kunnskapsinstitusjoner vil det i fremtiden forventes at ABM-feltet bidrar bredere, samtidig som det er opp til hver institusjon å velge hvor de vil bidra. Dette kan innebære bredere kompetanse- og formidlingsroller, eller konkurranseutsatt salg av tjenester som konservering, arkivdanning, digitalisering eller reiseliv. Næring skal ikke subsidieres av den allmenntilgjengelige finansieringen.

Tiltak Næringspolitikk

11 — De konsoliderte museer, Bergen byarkiv og Bergen offentlig bibliotek skal konkretisere sine bidrag til næringsutvikling i bergensregionen.

4.20 Bedre skilting

I bystyrets behandling av ABM planen ble det vedtatt som merknad 1: «Bystyret ber om at det jobbes for bedre skilting til byens ABM institusjoner, herunder skilt i sentrum til museene og biblioteket for fotgjengere.»

Tiltak Bedre skilting

12 — Bedre skilting til byens ABM institusjoner, herunder skilt i sentrum til museene og biblioteket for fotgjengere.

1

40

2

3

4

1 - Tall Ships Races. Foto Eivind Sønneset

2 - Akvariet på Nordes. Foto Thor Brødreskift

3 - Bergen byarkiv tok vare på tekster og gjenstander fra Den blå stein etter 22. juli. Foto Bergen byarkiv

4 - Museet Gamle Vossebanen gjester i spisevognen. Foto Ivar Gubberud

5 - www.bergenbyleksikon.no

6 - Hordaland har felles bevaringstjenester for museer, med nasjonale funksjoner innen tekstilkonservering, på Museums-senteret i Hordaland i Salhus, her registreres gjenstander. Foto MUHO

7 - Fra utstillingen Ting, Tang, Trash på kunstmuseene, der resirkulering ga oppsirkulert kunst. Foto KODE

8 - Fra billedsamlingen til Norges fiskerimuseum. Foto Museum Vest

5

6

7

8

5

Arkiv

5.1 Lovverk

Lov om arkiv (1992) har som formål å sikre arkiver som har vesentlig verdi som forvaltningsmessig, rettslig eller kulturell dokumentasjon, jfr. arkivlovens § 1. Arbeidet med offentlige arkiver er videre regulert av "Forskrift om offentlege arkiv" (1998) og andre forskrifter fra Riksarkivaren. Offentlige virksomheter skal normalt avlevere avsluttet arkiv til statlige, fylkeskommunale eller kommunale arkivinstitusjoner. Private virksomheter kan avlevere arkiver til arkivinstitusjon etter avtale.

Offentlighetsloven tilsier at alle saksdokumenter i offentlig forvaltning i utgangspunktet skal være offentlige og kunne leses av alle. Forvaltningsloven og Personopplysningsloven gir rettigheter om partsinnsyn i forvaltningens dokumenter. Åndsverksloven kan gi bestemmelser om bruk. Skal rettighetene være reelle, stilles store krav til arkivene i offentlige organer når arkiv skapes, oppbevares og formidles.

5.2 Nasjonal arkivpolitikk

Nasjonal arkivpolitikk har hovedsakelig omhandlet statens egne arkiver. Privatarkiver har vært sporadisk berørt, og kommunale arkiver omtales i hovedsak som et kommunalt ansvar. De siste års ulike meldinger inneholder føringer vedrørende arkiv, men alltid i relasjon til en annen sektor.

Økte nasjonale standardkrav til arkivlokaler, hjemlet i arkivloven, gjøres gjeldende fra 2012. Datatilsynets ansvarsområde berører i stor grad arkiv. Det er et problem for arkivsektoren at Datatilsynet og Riksarkivaren er uenige om bl.a. bevaring/sletting og innsyn.

Riksrevisjonen rettet i sin rapport Dokument 3:13 (2009–2010) Riksrevisjonens undersøkelse av arbeidet med å sikre og tilgjengeliggjøre arkivene i kommunal sektor, kritikk mot departementet for manglende oppfølging av sitt ansvar knyttet til kommunale arkiver. Som et resultat er det bebudet at en arkivmelding vil bli lagt frem.

Utøvende redskap for statens arkivpolitikk har vært Riksarkivaren og ABM-utvikling. ABM-utviklings ansvar for museer og arkiv ble overført til Kulturrådet 1. januar 2011.

5.3 Fylkeskommunal arkivpolitikk

Hordaland fylkesarkiv bevarer og tilgjengeliggjør egne arkiv. De siste årene har tilgang til eksamenspapirer, pensjonsdokumentasjon og institusjonsoppholdsdokumentasjon vært etterspurt. Fylkeskommunen har prioritert en felles fotoverntjeneste for Hordaland og Kulturnett Hordaland under fylkesarkivet. Videre ytes det rådgiving til kommuner og til lokalhistorisk arbeid knyttet til arkiv, stedsnavn og foto.

Hordaland fylkesarkiv er koordinator for privatarkivarbeidet i Hordaland. I samråd med de andre arkivinstitusjonene og de konsoliderte museene utarbeidet fylkesarkivet i 2007 en samhandlingsplan for privatarkivarbeidet regionalt.

Fylkeskommunens arkivpolitiske dagsorden er preget av utfordringene med elektroniske arkiv og for privatarkiv. Vurderingen er at man ligger etter med det første, men at regionen er blant de beste nasjonalt når det gjelder privatarkiv. Det ønskes samarbeid med Bergen om elektronisk sikringsmagasin.

5.4. Kommunal politikk

”Målsettingsdokument for Bergen byarkiv” ble vedtatt av Bergen bystyre 30.06.1987 og var retningsgivende for driften frem til nye lokaler for byarkivet sto ferdige i 2004:

→ Bystyresak 205/2002 førte til moderne arkivlokaler i Hansaparken i 2004.

→ Det ble opprettet nytt sentralarkiv i 2004, under byarkivet med ansvar for dokumenter fra etablering eller mottak til endelig bevaringssted. Vedtatt i byrådssak 1294/2004

→ Statlige krav til elektroniske arkiver er behandlet i byrådssak 0333/2001. Kommunal arkivorganisering og ansvar i byrådssak 1272/2002. Etablering av kommunal digitaliseringsenhet ble besluttet i byrådssak 1127/08. Strategi for avlastning/ eliminering av kommunens bortsetningsarkiv ved fremskyndet avlevering ble vedtatt i byrådssak 1217/2008, som er utgangspunkt for samling om ett kommunalt arkiv.

→ Sentrale investeringer og utfordringer knyttet til arkivarbeid har vært omfattet av Økonomiplaner og IKT handlingsplaner siden 2002.

→ Byrådet igangsatte planarbeidet for ”Arkivutfordringer for Bergen i en digital tid” i sak 879/2006. Hovedlinjene i arbeidet er videreført i ABM-planen

5.5 Arkivstrukturen i Norge og i Hordaland

Riksarkivaren er øverste arkivmyndighet og statlig sentralarkiv og ligger under kulturdepartementet. Statlig arkivpolitikk utøves også av Norsk kulturråd, Datatilsynet og andre statlige organ.

Arkivverket består av Riksarkivet, Samisk Arkiv og 8 regionale statsarkiv. Statsarkivene har depot og tilsynsansvar for lokale statlige arkiv og tilsynsansvar for kommunale arkiv. Digitalarkivet er en felles inngang til edb-registrert arkivmateriale på web i arkivverket.

Fylkesarkivene har ansvar for fylkeskommunens arkiver, og flere av dem er utpekt av Riksarkivaren og ABM-utvikling til å koordinere privatarkiv- og fotovernarbeidet i fylkene.

Kommunene har ansvar for egne arkiv, enten i egne enheter eller i felles interkommunale arkiv. Kommunearkivene samarbeider om fagseminarer, tidsskriftet Arkheion, den nettbasert arkivdannings-tjenesten arkivplan.no, det digitale ressurscenteret KDRS og KS sin faggruppe på arkiv.

En rekke institusjoner og organisasjoner bevarer arkiv av privat opprinnelse. Museer og bibliotek ivaretar en rekke historiske arkiv, og større organisasjoner har egne arkivenheter.

Landslaget for lokal- og privatarkiv organiserer arkivinstitusjonene utenfor Arkivverket, Norsk Arkivråd organiserer

arkivpersonale og står bak utdanningstilbudet Arkivakademiet. Stiftelsen Asta forvalter dataregistreringsverktøyet Asta som i praksis er standard i Norge, står bak Arkivportalen.no og yter tjenester knyttet til avleveringsforberedelser og arkivordning.

Aktørene i i Hordaland og Bergen er:

→ Statsarkivet i Bergen har ansvar for Hordaland og Sogn og Fjordane. Dette inkluderer depot og tilsynsansvar for lokale statlige arkiv, privatarkiv etter personer knyttet til embeter eller institusjoner som er avleveringspliktige til statlige arkiv, og tilsynsansvar for kommunale arkiv

→ Hordaland Fylkesarkiv har ansvaret for fylkeskommunens arkiv, og er utpekt av Riksarkivaren og ABM-utvikling til å koordinere privatarkiv- og fotovernarbeidet i fylket og tar imot arkiv etter fylkesdekkende organisasjoner.

→ Bergen byarkiv ivaretar Bergens kommunes arkivoppgaver, og tar imot verneverdige privatarkiv med tilknytning til Bergen.

→ Interkommunalt Arkiv i Hordaland IKS er felles arkivinstitusjon for kommunene unntatt Bergen. IKAH er samlokalisert med Bergens byarkiv fra sommeren 2009. Privatarkivarbeidet knyttet til andre kommuner i Hordaland enn Bergen.

→ Flere museer og bibliotek tar imot arkiv, bl.a. Bergens Sjøfartsmuseum, Norges fiskerimuseum, Teaterarkivet, Universitetsbiblioteket i Bergen og Bergen Offentlige Bibliotek. Mange institusjoner og større bedrifter har arkiv av betydning for byens og landets historie.

→ Stiftelsen Lokalhistorisk Arkiv i Bergen tar ansvar for privat arkivmateriale i Bergen.

Siden 1997 har fem arkivinstitusjoner i Hordaland samarbeidet om privatarkivarbeidet. I regi av Fylkesarkivet ble det i 2007 laget en samhandlingsavtale mellom arkivene og de konsoliderte museene, som tar sikte på en felles bevaringspolitikk for regionen. Fylkeskommunen skal koordinere arbeidet. Avtalen foreslår at Bergen byarkiv skal ha ansvar for arkivskapere innen nåværende Bergen kommune, med unntak for marine og maritime arkiv der Museum Vest og Bergen sjøfartsmuseum også har et ansvar. Lokalhistorisk arkiv i Bergen er regionalt depot for Arbeiderbevegelsens arkiv i Hordaland. Avtalen er ikke signert eller politisk behandlet, men er grunnlag for videre drøftinger.

5.6 Bergen byarkiv

Byarkivet inneholder arkivmateriale fra 1550 til 2009, med vekt etter 1702. Hoveddelen omfatter det som til enhver tid var et kommunalt ansvar. Byarkivet tar også imot arkiver etter bedrifter, organisasjoner og privatpersoner i Bergen. Byarkivet er derfor en hovedkilde til kunnskap om det sivile bysamfunnet. Bergen er kanskje Norges best dokumenterte by i perioden arkivet dekker.

Byarkivet er delegert Bergen kommunes arkivmyndighet. Byarkivet omfatter:

→ Forvaltningsarkivet, med faglig ledelse av alle kommunens arkivfunksjoner, mottak av arkiv og elektroniske registre som er gått ut av administrativ bruk og tilrettelegging, og formidling av disse for bruk av saksbehandlere, forskere og publikum, Sentralarkivet, med daglig arkivdrift og -kompetanse for kommunale enheter.

→ Rettighets- og pliktdokumentasjon er viktig for den enkelte borgeren, og for mange transaksjoner. Mye er taushetsbelagt og fordrer personalressurser til fremfinning, kopiering og sladding i henhold til gjeldende lovverk.

→ Sikring og formidling av historisk viktig arkiv etter private og tredje sektor.

Bergen byarkiv deltar blant annet i følgende samarbeid:

→ Stiftelsen Lokalhistorisk Arkiv i Bergen er et samarbeid med næringsliv, organisasjonsliv og fylkeskommunen for å ivareta privatarbeidet.

→ Motstandsarkivet – et samarbeid med veteranorganisasjonene.

→ Arbeiderbevegelsens Arkiv i Bergen og Hordaland – et samarbeid med fagbevegelsen for å sikre arkiver etter arbeider- og fagbevegelsen i Bergen og Hordaland.

→ Samarbeidsutvalget for Lepraarkivene i Bergen. Sammen med Statsarkivet, St. Jørgens Hospital og Medisinskhistorisk Senter, for bevaring og formidling av materiale i et UNESCO registrert Memory of the World.

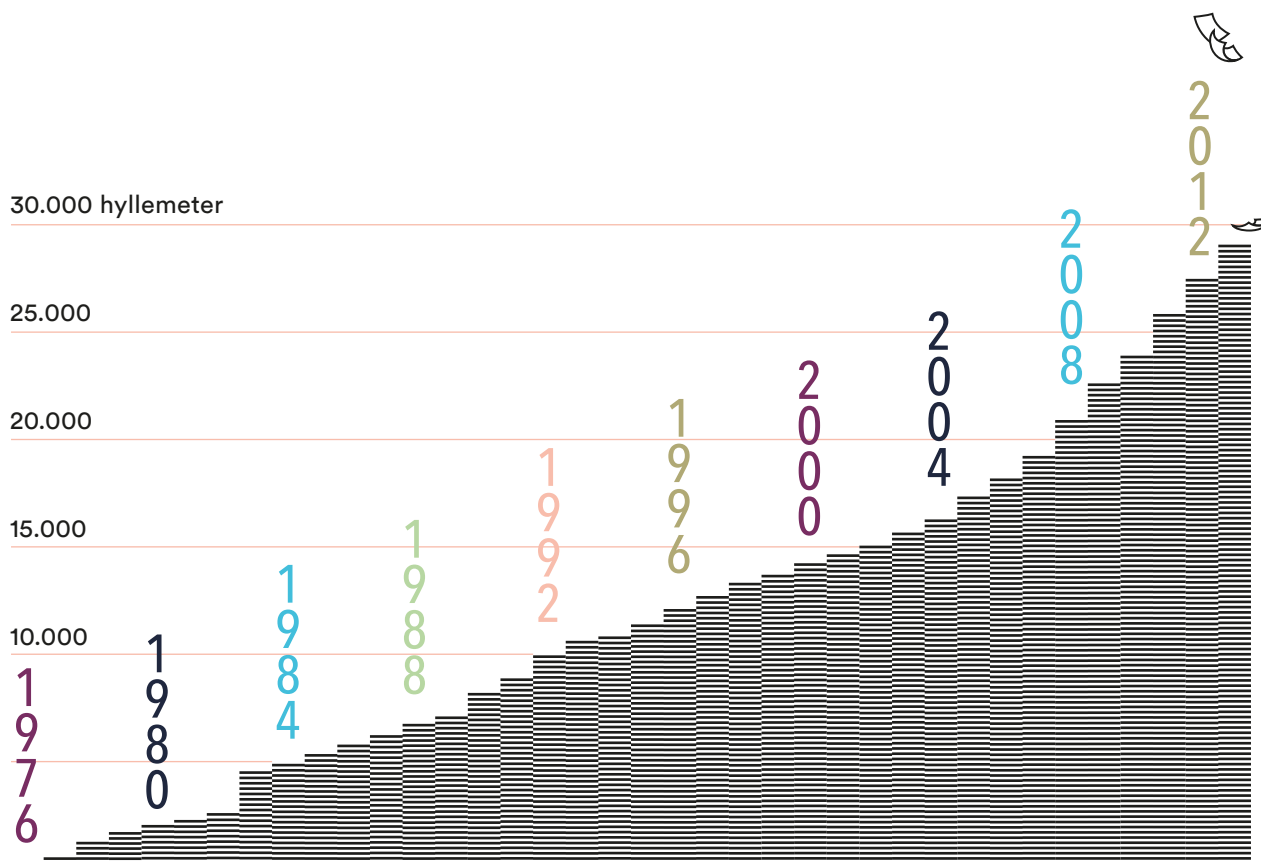
→ De nasjonale tiltakene Arkheion (fagtidsskrift for kommunale arkiv), Arkivplan.no (nettbasert verktøy for arkivdanning), Arkivportalen.no (et felles nettsted for norsk arkivmateriale), DIAS (digital arkivpakkestruktur), samarbeid riksarkivet og kommunale arkivinstitusjoner om langtidslagring av digitalt materiale, og KS faggruppe for dokumenthåndtering og arkiv.

Bergen byarkiv er et "totalarkiv". Det innebærer ansvar fra brevåpning til fjernlagring, for formidling, og for arkiv uansett medium: papir, elektronisk, foto etc. Byarkivet tar i utgangspunkt i mot materialet 25 år etter det er skapt. I tillegg kommer det større avleveringer av nyere materiale når enheter flytter eller arkiv avsluttes ved omorganiseringer. Inntil etablering av helelektroniske arkiv produserer Bergen kommune nær 1000 hyllemeter med arkiv i året. Mottakskapasiteten dekker dette, men med etterslep fra tidligere år. Arkivmengden ventes å øke med 50-60 % de neste 10 år.

Per mars 2011 omfattet byarkivet 29 000 hyllemeter papirarkiv i ca. 3 000 enkeltarkiver, levert i ca. 4 700 omganger. Det er dataregistrert 136 000 protokoller/ arkivbokser. 503 000 saksmapper er gjort søkbare på bl.a. tittel.

I hyllemeter ser utviklingen av Bergen byarkivs papirbaserte arkiver slik ut:

47

Elektroniske arkiv er i dag en ordinær oppgave, og omfattes av kommunens arkiveringsplikt:

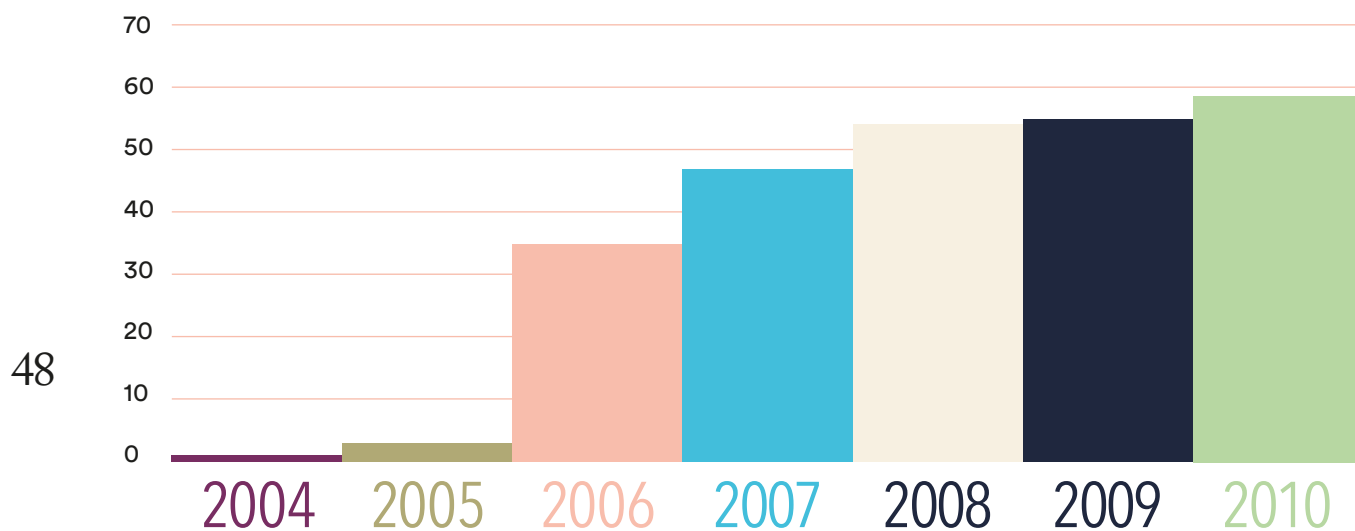
→ Historisk Elektronisk Arkiv: Det er tatt imot 61 elektroniske arkivsystemer som er utfaset fra daglig bruk (ca. 1,9 milliarder opplysninger). Minst 200 systemer venter på behandling. I 2010 gjorde 147 brukere (fra 27 avdelinger) ca. 70 000 oppslag i de tilgjengelige systemene (bl.a. byggesak, økonomi- og personaldata og saksindeks).

→ Det er ca. 1.5 mill foto i BKbilde. Flere billedarkiv og inngående materiale venter på digitalisering.

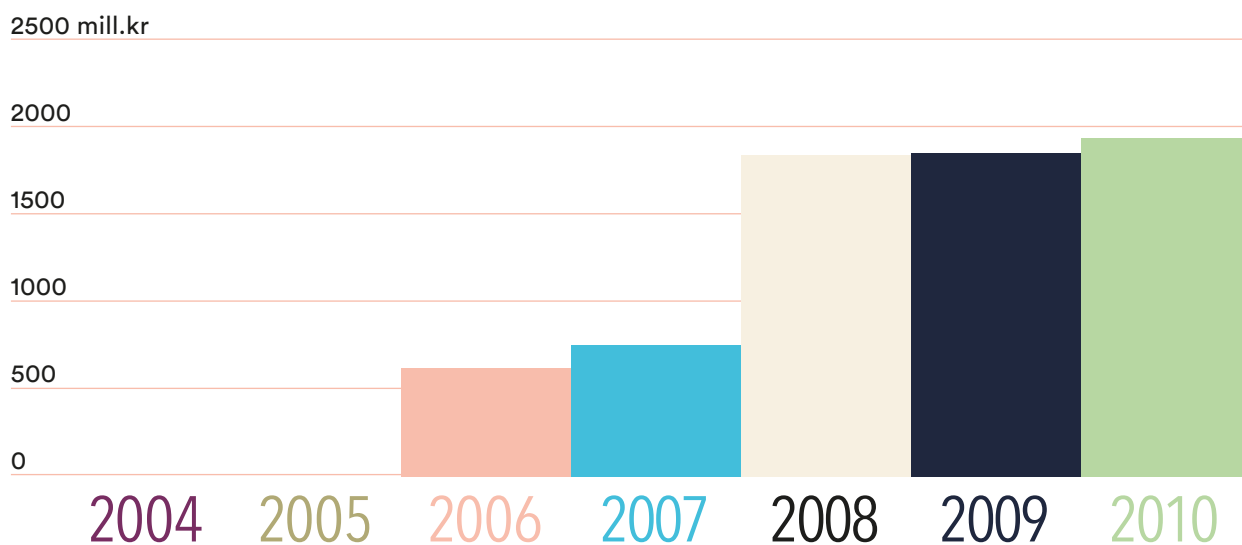
→ Gjennom oppslagsord i byarkivets oppslagsverk <oVe> kan publikum orientere seg i materialet og tilgangsbestemmelser. Det er lagt inn elektronisk bestilling for materiale til lesesal. Neste steg er tilpassing til webportalen, kontaktfunksjoner med publikum, kobling mot katalogbasen Asta, og flere temaord.

→ Prosjektet "Digital formidling" skal gjøre tilgjengelig kommunens viktigste kildemateriale. Materiale må skannes og avfotograferes og det etableres databaser for fremsøking. Løsninger skal være kompatibel med kommunens portalløsning og med Arkivportalen.no.

Antall mottatte edb-systemer Akkumulert

Omfanget av mottatte edb-systemer Volum enheter i millioner Akkumulert

Bergen byarkiv er en resultatenheter i Byrådsavdeling for kultur, næring, idrett og kirke, og er organisert i administrasjon, 5 fagavdelinger og en spesialenhet:

- Avdeling for moderne arkiv med 8 faste årsverk.
- Avdeling Sentralarkivet med 23 faste årsverk.
- Avdeling for depot og katalog med 5,5 faste årsverk.
- Avdeling for formidling og publikumsbetjening med 6,5 faste årsverk.
- Avdeling for privatarkiver og oppdragsvirksomhet med 7 faste årsverk.
- Spesialenhet for audiovisuelle medier med 2 faste årsverk.
- Administrasjon med 3 faste årsverk.

Byarkivet har totalt 55 årsverk faste stillinger: 6 personer i VTA eller arbeidstrening og 14 årsverk i prosjekter som har varierende varighet frem til 31.12.2012. Over planperioden vil det være nødvendig å endre kompetanseprofilen blant de ansatte for å kunne dekke papir- og fotokonservering, spesialister på det eldste materialet, arkivpedagog, bibliotekar, juridisk kompetanse ved rettighetsdokumentasjon og enkelte typer teknisk driftskompetanse.

Regnskap Bergen byarkiv	2010	2009	2005
Netto budsjett	34 119 225	33 460 400	20 749 950
Brutto budsjett	57 757 338	49 528 200	26 336 350
Hvorav husleie	12 002 657	9 736 100	7 128 600

Virksomheten foregår i lokaler i Hansaparken i Kalfarveien. Byarkivet disponerer 9 000 m² lokaler pr mars 2011, som ventes å øke til ca. 10 600 m² i 2012.

5.7 Sammenligning storbyarkivene

Statistikken preges av at arkivene betjener byer av ulike alder og historie, og har ulike oppgaver, bl.a. er sentralarkiv del av tallene for Drammen og Bergen men ikke for de øvrige, mens byggesakskunder er omfattet i Drammen og Trondheim men ikke i Bergen.

2009 ABM statistikk	Total arkiv- bestand	Privat arkiv- bestand	Brukte hyllem.	Ledige hyllem.	Besøkende totalt	Søk i datab. p. egen	Pub. forespøs. totalt	Digital. dok. sider
Oslo byarkiv	19 39	1 809	20 299	3 700	1 553	65 447	2 088	220 000
Byarkivet i Drammen	2 657	165	2 490	265	3 500	0	5 000	172
Stavanger byarkiv	5 200	250	4 250	900	1 200	0	2 000	0
Bergen byarkiv	25 065	7 461	25 065	11 064	1 100	52 641	10 638	300 000
Trondheim byarkiv	23 000	216	23 000	7 000	3 045	274 432	11 437	3 727
Tromsø bibliotek og byarkiv	1 530	57	1 564	1 436	308	0	106	847

2009 ABM statistikk	Faste stillinger	Midlertidig stillinger	Egenintekter	Statlig tilskudd	Kommunale tilskudd	Tilskudd fra private	Husleie, drift
Oslo byarkiv	17,0	1,0	482	400	14 259	275	5 538
Byarkivet i Drammen	13,3	8,5	2 060	0	0	0	0
Stavanger byarkiv	4,8	0,0	20	0	3 566	0	953
Bergen byarkiv	48,0	26,0	16 870	0	33 427	0	8 981
Trondheim byarkiv	13,0	6,0	1 220	145	250	0	6 653
Tromsø bibl. og byarkiv	1,0	1,0	0	0	1 033	0	0

Midlertidige ansatte i Bergen var knyttet til digitalisering av byggesaksarkiv og mottak av skolearkiv. I nasjonal og internasjonal sammenheng har Bergen byarkiv relativt få ansatte i forhold til oppgaver og arkivmengde. Nasjonalt er den langt fremme innen privatarkivarbeid, men dette er også et felt der Norge er svak i europeisk sammenheng. Byarkivet har et forholdsvis stort ordningsetterslep etter store arkivmottak over kort tid og små ordningskrav tidligere til kommunale enheter.

Politikk

5.8 Arkivmål

Arkivene skal tjene hele bredden i samfunnslivet, ikke bare det offentlige, skal aktivt bringes ut til borgerne og skal svare til tidens krav og muligheter. Lokalt skal arkivene representere trygghet

for innbyggere og forvaltning, et fast punkt når samfunnet endres, og gjøre kunnskap og opplevelser tilgjengelig for alle gjennom et veldokumentert bysamfunn.

Politikk Arkivmål

1 — Bergen byarkiv skal være Bergen kommunes ene-arkivinstitusjon innen 2018, ha foretatt overgangen til den digitale hverdagen innen planperiodens slutt, og fungere som oppdatert og effektivt forvaltningsredskap for Bergen kommune.

2 — Bergen byarkiv skal være blant Bergens sentrale historiske institusjoner med et sterkt engasjement for arkiv etter organisasjoner, personer og næringsliv, i samarbeid med private og regionale og statlige arkiv.

5.9 Arkivmyndighet

Byarkivet er delegert Bergen kommunes arkivmyndighet i bystyresak av 1. juni 1987, stadfestet i byrådssaker 1202-02 og 1272-02. I førstnevnte byrådssak er kompetanse- og myndighetsfeltet definert til arkivloven med tilhørende forskrifter.

Denne myndigheten videreføres i ABM-planen. Arkiv-

myndigheten omfatter faglig ledelse av alle kommunens arkivfunksjoner, Sentralarkivet, mottak av arkiv og elektroniske registre som er gått ut av administrativ bruk og tilrettelegging av disse for bruk av saksbehandlere, forskere og publikum. Videre mottatte privatarkiver som er vesentlige for byens historie.

Arkivene er dokumentasjonen av kommunal forvaltning og forvaltningssystemene og bør fra grunnen oppfylle arkivrettslige krav. Det er betydelig synergi- og kostnadseffekter hvis den pågående digitaliseringen av kommunen bygges på arkivfaglige prinsipper.

Politikk

Arkivmyndighet

3 — Bergen byarkiv er Bergen kommunes arkivmyndighet.

4 — Alle forvaltningssystemer i Bergen kommune skal oppfylle arkivrettslige krav og digitalisering skal bygge på arkivfaglige prinsipper. Alle saksrelaterte transaksjoner i forvaltningen skal dokumenteres automatisk i sanntid og kunne være tilgjengelig i samtid og ettertid.

5 — Ved nye datasystemer og IKT-løsninger skal nasjonale standarder for arkiv overholdes, slik at produksjon av papirarkiver ikke lenger er nødvendig.

Tiltak

5.10 Byarkivets organisasjon

For å tydeliggjøre politiske prioriteringer og faktisk innsats skal virksomheten ved Bergen byarkiv i budsjett og regnskap synliggjøre tre politikkområder:

- Sentralarkivet (postmottak, journalføring og systemer).
- Bergen kommunes forvaltningsarkiv (depot for arkiv og tilgjengelighet).
- Arkiv etter private og tredje sektor (depot for arkiv, tilgjengelighet og formidling).

Det skal tydeliggjøres skillet mellom kommunal virksomhet og andre aktører. Dette innebærer at det ikke skal være felles stillinger og kommandolinjer, et klart skille mellom kommunalt eide arkiv og andre arkiv, all kommunal støtte for andres arkiv skal synliggjøres som tilskudd, inkludert arkivlokaler som brukes av ikke-kommunale arkiv. Kommunale oppgaver skal gjennomføres av Bergen byarkiv eller settes ut på anbud.

Tiltak Organisasjon

- 1** — Bergen byarkiv skal baseres på tredelingen sentralarkiv, forvaltningsarkiv og privatarkiv.
- 2** — Grensene mellom kommunalt eide arkiv, inkludert arkiv overtatt fra andre, og arkiv som har plass i kommunalt drevne lokaler skal være tydelig.
- 3** — Teknisk stilling som anleggsforvalter for lokaler og tekniske installasjoner etableres ved omdisponerte midler innen dagens rammer.
- 4** — Det utredes om hvilke deler av Bergen byarkiv som bør driftes av Bergen kommune, og hva som kan settes på anbud eller inngå i interkommunale løsninger.

5.11 Bedre nasjonal statistikk

Kommunene bruker KOSTRA statistikk som grunnlag for å sammenligne innsats og resultater. Arkiv mangler KOSTRA funksjoner. Det er behov for en funksjon for sentralarkivet/postmottaket og en for depotarkivet. Det bør også vurderes en funksjon for privatarkivarbeidet.

Tiltak
KOSTRA funksjon

5 — Bergen
kommune vil arbeide
for at det etableres
hensiktsmessige
KOSTRA funksjoner
for arkiv.

5.12 Ett kommunalt arkiv

Nye nasjonale forskrifter stiller økte krav til arkivlokaler. Byrådssak 1217/08 konkluderte at det er mest hensiktsmessig med en tidlig overføring til byarkivets lokaler av 10 - 20 000 hyllemeter arkiv for å oppfylle nasjonale retningslinjer om sikkerhet og tilgjengelighet. Dette gjelder arkiv knyttet til etater og enheter i Bergen kommune med tekniske mangler og lavere tilgjengelighet. Arkivskapers ansvar for arkivets første 25 år vil oppleves i dag også som fremmed når forvaltningen digitaliseres.

Sentralarkivets virkeområde bør omfatte alle enheter i Bergen kommune når det gjelder arkivproduksjon og rutiner for arkiv- og saksbehandling i BKSÅK. Sideordnete systemer (fagsystemer) med sensitive personopplysninger må fortsatt være fagavdelingenes ansvar. Tyngdepunktet ved Sentralarkivet vil forskyves fra skanning, registrering og fysisk arkivering av papirdokumenter til veiledning og kvalitetssikring. Standarder og arbeidsmåter i hele kommunen må utformes slik at de digitale strukturene vil fungere uten papir som sikring. Ansvar for utarbeidelse av arkivrutiner, arkivplan, arkivfaglig veiledning og -inspeksjon vil være forvaltningsarkivets ansvar.

BKSÅK legger grunnlag for kommunens arkiv. Ansvarsforhold og arbeidsprosesser bør ytterligere klargjøres i forhold til denne og lignende systemer. Systemansvar bør fortsatt ligge hos Seksjon IKT konsern, men med et klarere arkivansvar, inkludert for innhold og datakvalitet, plassert

hos byarkivet. Ansvar for opplæring bør følge dette.

De ca. 80 systemeierne i Bergen kommune har ansvar for at IKT-systemene oppfyller kommunale vedtak og lovbestemte krav. Byarkivet må være involvert i kjøp og utvikling av systemer slik at arkivfaglige og lovkrav opp-

Tiltak Ett kommunalt arkiv

6 — Innen 2018 skal alle kommunale papirarkiv samles i Bergen byarkiv. Ansvar for forskriftsmessig ordning og avlevering av arkiv er hos arkivskaper. I 2013 skal byrådsavdelingene ha en plan for dette.

7 — Sentralarkivets virkeområde utvides til å omfatte alle enheter i Bergen kommune.

8 — Bergen byarkivs arkivansvar inkluderer myndighet over dokumentasjonskvalitet og innhold i BKSÅK og lignende systemer. Byarkivet skal være representert i prosjekter for nye systemer. Ved utfasing av gamle systemer skal kostnader til avlevering og konvertering mv tas med i kalkylen for nye systemer.

9 — BKBilde skal være kommunens eneste billedarkiv for digitale foto. Bergen byarkiv skal etablere en forvaltningsplan for audiovisuelle medier i Bergen kommune.

10 — Byarkivet sikres utvidelsesmuligheter for magasinlokaler i Hansaparken i et 20-30 års perspektiv. I 2023, når nåværende leieavtaler slutter, vil anlegget vurderes kjøpt.

fylltes. Byarkivet skal derfor inkluderes i utviklingen av systemeierrollen i Bergen kommune i et samarbeid med IKT Konsern.

BKBilde er Bergen kommunes felles arkivsystem for digitale bilder. Kostnader til system og lagring må være brukerbetalt for å dekke drift og videreutvikling.

Bergen byarkiv leier lokaler i Hansaparken. Arkivlokaler er kostnadskrevennde å etablere og er i prinsippet evigvarende. Dagens leieavtale åpner for kjøp i 2023 til en fordelaktig pris.

5.13 Overgang til det digitale

I løpet av de neste 10 år ventes det at digitale transaksjoner tar over fra papirbaserte. De elektroniske varianter av tradisjonelle dokumenter vil bl.a. bli erstattet av en utveksling av strenger av kortere meldinger i sanntid, som kan kombinere tekst, bilder, lyd og levende bilder og kan inneholde dialog mellom flere parter. Utfordringen blir dokumentasjon av premisser og vedtak som enkelt kan søkes frem, uavhengig av mediet som har båret meldingen, med vekt på å sikre alle dokumenter slik arkivlov og offentlighetslov definerer disse.

Det er ulike brukere av kommunale systemer – politikere, kommunalt ansatte, elever, beboere i institusjoner og andre. For ansatte er det behov for en avklaringsrunde knyttet til spørsmål om innsyn i e-post og andre systemer. Dokumentasjon må gjennomgå for de ulike grupper. Fokus er dokumentasjon av saksbehandling og beslutningssystemer omfattet av lovverk. Det er dokumenter slik arkivlov og offentlighetslov definerer disse som er dokumentasjonsenheter.

Arkivsektoren har utfordringer knyttet til utvikling av helelektroniske arkiver, sikring og konvertering av utfasede elektroniske systemer med e-depottjeneste, utvikling av arkivtjenestene overfor publikum og saksbehandlere og digitalisering av kildegrupper. En særlig utfordring er dokumentasjon av saksmateriale som kommer i form av nye medier. Flertallet av dagens elektroniske systemer oppfyller ikke kriteriene for godkjenning som heldigitale arkivsystemer. En forutsetning for bevaring er et digitalt sikringsmagasin for materiale som er skapt elektronisk og for de digitale filene fra papir. De nærmeste 4-5 årene kan være kritiske i forhold til å redde innholdet i mange systemer.

Portalkonseptet og elektroniske skjema forutsetter at publikum i stor grad selv registrerer sine dokumenter direkte i kommunens arkiv. Saksbehandlere vil forvente at informasjon de trenger kan bringes opp på skjermen på kort tid. Publikum vil vente at de skal kunne finne frem i lett søkbare databaser og skannede dokumenter.

Innbyggerne og kommunens administrasjon ønsker at ytterligere informasjon overføres fra analoge til digitale systemer. Dette gjelder eldre materiale med høy bruksfrekvens innen teknisk-, helse-, sosial- og undervisningssektorene. Gjennomføring må basere seg på både on-demand-digitalisering og serie-digitalisering av materialgrupper. Begge krever at arkivet er ordnet og katalogisert.

En nyere trend er at baser med offentlig informasjon legges ut som strukturerte rådata tilgjengelige for alle, til nærings-, forsknings- eller journalistisk bruk. Vær- og trafikkdata er eksempler. Det knyttes store forventninger til offentlige arkiv her. Engelske og svenske arkiv har høstet gode erfaringer.

Gjennomføring av tiltak knyttet til overgangen til det digitale forutsetter avklaringer som vil omfatte IKT Konsern og IKT drift, i tillegg til Bergen byarkiv.

Tiltak**Overgang til det digitale**

- 11** — Digitalisering av analogt kommunalt arkivmateriale, som ledd i Bergen kommunes IKT-strategi, utføres av byarkivets digitaliseringstjeneste finansiert av oppdragsgiver.
- 12** — 90 % av forespørsler til byarkivet etter arkivmateriale betjenes digitalt over nett innen 2020.
- 13** — De prinsipielle, praktiske og teknologiske utfordringer knyttet til forskriftsmessig bevaring av arkivverdige transaksjoner på epost, sms, sosiale media og andre nyere kommunikasjonsformer skal avklares innen utgangen av 2013
- 14** — Alle saksrelaterte transaksjoner innen Bergen kommunes forvaltning skal dokumenteres automatisk i samsvar med gjeldende standarder, og kunne være tilgjengelig i samtid og ettertid, innen planperioden.
- 15** — Digitalt sikringsmagasin med drift etableres med midler frigjort gjennom overgang til digitale arkiv.

5.14 Internprising

Finansiering av den sentrale arkivvirksomheten i kommunen har vært løst gjennom en sentral rammepost supplert med prosjekter, brukerbetaling av kopiering og lignende og av eksternt finansierte ordningsoppdrag. Det er full brukerbetaling innen de avgiftsfinansierte områdene. Arkiver hos de enkelte administrative enhetene er disses ansvar inntil arkivet er avlevert til byarkivet.

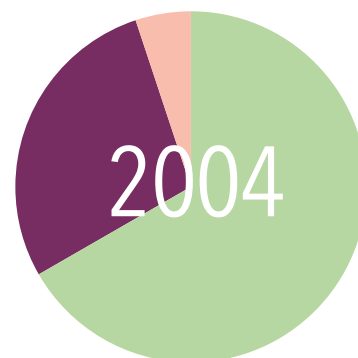
Det kommunale forvaltningsarkivet er en tjeneste der kostnader i dag dekkes sentralt, men hvor fordelene tas ut av alle som er ansatt i Bergen kommune, og av mange av byens borgere. Reduserte kostnader som følge av ny teknologi ligger i den enkelte byrådsavdeling.

”Hamskiftet” fra det analoge til det elektroniske, nettilgjengelige arkiv og samling til ett arkiv som følge av nye nasjonale krav til arkivlokaler, innebærer kostnader utover dagens rammer. Det forutsettes at ekstrakostnadene for byarkivet for betjening av nyere materiale dekkes av de avleverende instansene.

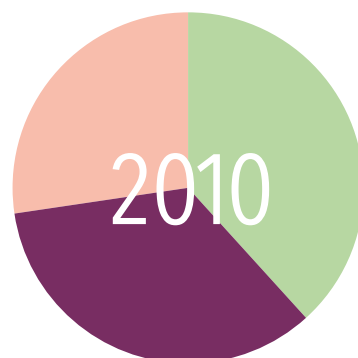
Ved overføringen av papirbaserte bortsetningsarkiver vil de avgivende enhetene bli fritatt for opprustnings- og andre kostnader for ca. 12.000 hyllemeter arkiv og for de personalressurser som betjener materialet. Kakediagrammene under viser dette: Materiale yngre enn 1990 fra byarkivet har økt markant til 1/3 av forespørslene. Arbeidet med å besvare dette er en avlastning av de øvrige enheter i kommunen.

Generelt vil et system der kostnader bæres ett sted, mens fordeler og besparelser ligger i andre enheter, kunne innebære uhensiktsmessige insentiver ved investeringer eller forbruk av tjenester. Kostnadene ved fremtidige investeringer og tjenester må derfor dekkes av ressursdisponering eller av de som tar ut gevinstene. Disse vil kunne vurdere tjenestenivået opp mot fordelene.

Bergen byarkivs kjernefinansiering for drift skal fortsatt finansieres sentralt.

Fordeling av forespørsler etter arkivens alder 2004

Fordeling av forespørsler etter arkivens alder 2010

Tiltak Internprising av arkivtjenester

16 — Klargjøring av arkiv for avlevering, digitalisering av eldre materiale, betjening av yngre materiale enn 25 år for kommunale enheter, større arkivundersøkelser og nye tjenester skal i hovedsak betales av bruker/avleverende instans.

5.15 Rettighetsinstitusjonen

Arkiv inneholder materiale som er av avgjørende betydning for enkeltindividers rettigheter og livsdokumentasjon. Fra eiendomsregister til saker der barnehjemsbarn får bekreftet sine historier. Det vil fortsatt være en prioritert oppgave for Bergen byarkiv å bistå borgerne i dette arbeid.

Effektiv tilgjengeliggjøring av informasjon forutsetter at arkivene er ordnet og registrert. Utilstrekkelig registrerte avleveringer krever oppgradering til det tilgjengelighetsnivå forskriftene krever. Avleverende byrådsavdelinger må bidra her.

Et dokumentasjonsproblem oppstår for saksområder med lovpålagte eller andre kommunale oppgaver hvor utførelsen er hos andre (outsourcing). Borgere som får tjenesten fra en slik leverandør vil i dag ikke ha de samme dokumentasjonsrettigheter og sikkerhet som den som har en kommunal leverandør, og

kommunen vil kunne mangle tilgang til dokumentasjon for en tjeneste den er ansvarlig for. Det siste er illustrert i en dom fra 2010 hvor Bergen kommune ble erstatningspliktig for nær 80 mill. kr. for skader i Ladegårdsgaten 64 til 76 fordi kommunen ikke sikret dokumentasjon.

For å sikre kommunen og borgerne dokumentasjonsrettigheter må de som får oppdrag forplikte seg til å følge arkivlov og -forskrift og til å avlevere til byarkivet etter samme regler som kommunen. Det samme bør gjøres gjeldende overfor virksomheter med vesentlig kommunal driftsstøtte eller med kommunalt styreflertall. Like plikter for kommunen og private gir også like vilkår ved anbud.

Tiltak
Rettighetsarkivet

17 — Bergen
Byarkiv skal ha økt tilgjengelighet til arkivene og alle skal ha tilgang til arkivdokumentasjon. Byrådsavdelingene skal bidra til tilgjengeliggjøring av arkiver avlevert uten tilstrekkelig ordning.

18 — Private
virksomheter som overtar kommunale oppgaver skal forpliktes til å følge arkivlov, arkivforskrift og Bergen kommunes arkivretningslinjer og skal avlevere sitt arkiv til Bergen Byarkiv på samme måte som kommunale virksomheter.

5.16 Håndbok for administrasjons- og arkivhistorie

Over tid har det vært store endringer i det kommunale ansvaret og forvaltningen. Saksområdene er flyttet mellom kommunale enheter, og inn og ut av kommunen. Det vil forenkle tilgang til arkiv om det skapes en samlet fremstilling av kommunens administrative utvikling og plassering av saksområdene, med referanser til lovverk, sammen med en beskrivelse av arkivene som ble skapt og arkivpraksis til ulik tid. En slik

håndbok ville forenkle bruken fra forskere, saksbehandlere og publikum og være en ressurs i opplæring av personale.

En håndbok må tas overtid som del av den ordinære virksomheten. Håndboken bør bli en nettbasert tjeneste der man begynner i samtiden og arbeider seg bakover. Når det gjelder eldre tid bør det være noe ekstern finansiering for det som er en nasjonal historisk ressurs.

Tiltak
19 — Håndbok for Bergen kommunes administrasjons- og arkivhistorie igangsettes.

5.17 Byens historie

Arkivene er en del av samfunnets fellesarv og hukommelse, og krever rammer med et langt og stabilt liv. Kulturaspektet omhandler både lovpålagte og ikke lovpålagte tjenester. Navnevalget "Bergen byarkiv" var bevisst fra bystyret side. Arkivet skulle dokumentere hele bredden av byens liv. Derfor er både kommunalt materiale og kilder fra organisasjoner innen idrett, sosialt, politisk og religiøst arbeid, fra privatpersoner og bedrifter, og Bergen er blitt en av de best dokumenterte byer i Norge.

Det er kostbart å ta vare på arkiv. En kritisk gjennomgang er derfor nødvendig, kombinert med en samlingspolitikk for videre satsing. Bergen kommune vil fortsatt være en sentral privatarkivaktør, men i et samarbeid der også andre tar større ansvar, bl.a. statlige og fylkeskommunale aktører og private. Innsamlingspolitikken vil tilpasses kommunens økonomiske rammer.

I regi av Fylkesarkivet ble det i 2007 utarbeidet en samhandlingsavtale mellom arkivene og de konsoliderte museer. Avtalen er grunnlag for videre drøftinger, før den inngås.

Det tas sikte på å videreføre et samarbeid med Lokalhistorisk arkiv i Bergen, og å styrke dennes mulighet til å utløse private og nasjonale midler. I tillegg skal Bergen byarkiv fortsatt samarbeide med andre arkivinstitusjoner, privatpersoner, organisasjoner, bedrifter og andre.

Forvaltningsarkivets grunnformidling er tilgang for saksbehandlere og borgere, betjening av lovmessig innsyn og rettighetsdokumentasjon. Denne er i dag ivaretatt. Den bredere formidlingen omfat-

ter prosjekter som aktualiserer deler av arkivene, eller som bidragsyter til prosjekter i regi av andre. Slik formidling skiller ikke mellom kommunalt og ikke-kommunalt materiale, men forutsetter kompetanse om begge. Formidlingsarbeidet fremover vil samle seg omkring følgende:

→ Formidling over nett knyttet til tilgjengeliggjøring og aktualisering av dokumenter, og utvikling av materiale med vekt på skolebarn og ungdom.

Tiltak Privatarkiv og lokalhistorie

20 — Bergen Byarkiv skal videreutvikle sitt brede samarbeid med andre knyttet til bevaring av privatarkiv og arkiv etter tredje sektor, med funksjonsdeling med statlige og regionale aktører.

21 — Bergen kommune vil styrke Stiftelsen Lokalhistorisk arkiv, og bidra til at stiftelsen utløser private og nasjonale midler.

22 — Bergen byarkiv skal utvikle en innsamlingspolitikk for arkiv fra tredje sektor og private som gir en bred dokumentasjon innen tydelige rammer. Innsamlingsplanen rulleres av byrådet hvert fjerde år.

23 — Bergen byarkiv skal være en synlig formidler av kunnskap og opplevelser fra offentlige og private arkiv. Formidling skal foregå, i et nettverk av samarbeidspartnere på nett eller i lokaler med eksisterende stort publikum.

24 — Bergen byarkiv skal tilrettelegge for andres forskning og forskning i regi av egne ansatte.

→ Arbeid med publikasjoner, foredrag og omvisninger videreføres.

→ Økt tilgjengeliggjøring av arkiv for forskning og forskere.

→ Annen formidling i samarbeid med andre, både frivillige og profesjonelle, og skal foregå i lokaler med eksisterende og stort publikum. Samarbeid med museer og bibliotek vektlegges.

For å kunne bidra med ny kunnskap, og som grunnlag for innsamling, er det nødvendig med høy kompetanse hos byarkivet. Det innebærer at det både legges til rette for forskning i regi av andre og at arkivets fagpersoner vedlikeholder forskningskompetanse gjennom forskning.

5.18 Depot for ABM-arkiv

Bergen kommune vil i utgangspunktet ikke støtte utvikling av arkivlokaler andre steder enn i Bergen byarkiv. Byarkivets lokaler kan gi sikre, godt klimatiske arkivrom for andre til en lav kostnad. Deponerende institusjoner vil forventes å dekke kostnadene ved deponiet.

Tiltak
Arkivdepot

25 — Bergen byarkiv kan ta imot deponering av arkiv fra bibliotek og museer. Digitalt sikringsmagasin kan levere tjenester til ABM-sektoren i Hordaland.

1

62

2

3

1 - Bygging av kaianlegg u.d. nr.4 i Strandgaten.

4 - Utstilling på Bergen byarkiv. Foto Bergen byarkiv

5 - Hva er et dokument? Dokumentdefinisjonen i arkivlover er teknologinøytral og svært vid.

6 - Eldre sparebankarkiv i Bergen byarkiv. Foto Bergen byarkiv

5

6

6

Bibliotek

6.1 Lovverk

Bibliotekloven (1985) slår fast at alle kommuner må ha et folkebibliotek som skal "fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet" ved å stille bøker og annet egnet materiale til disposisjon for alle som bor i landet. Tjenestene skal være gratis for brukerne. Fylkeskommunene er pålagt å holde fylkesbibliotek som ivaretar fjernlånsvirksomheten i fylket, organiserer det lokale lånesamarbeidet og yter bibliotekfaglig veiledning. Folke- og fylkesbibliotek skal ha fagutdannet ledelse. Nasjonalbiblioteket ivaretar statens oppgaver.

"Åndsverksloven" gir de offentlige fag- og folkebibliotekene rett til å fremstille eksemplarer av åndsverk og til drive utlån av åndsverk ved "ikke-erhvervsmessig bruk". I Lov om bibliotekvederlag påtar staten seg å betale opphavspersoner for bruken og utlånet av deres verk i offentlige bibliotek. Bibliotekstjenester i grunn- og videregående skolene reguleres i "Opplæringslova" hvor "elevne skal ha tilgang til skolebibliotek".

6.2 Nasjonal bibliotekpolitikk

ABM-meldingen varslet statlige løft for arkiv, bibliotek og museer. Dette ble i liten grad fulgt opp for bibliotekene. Det statlige fokus har i hovedsak vært rettet mot Nasjonalbiblioteket. St. meld. 23 2008-2009 om bibliotek er grunnlaget fremover, og fokuserer på fire tema:

→ Det digitale perspektiv vektlegger bevaring og formidling av kulturarv, med bred tilgjengeliggjøring av materiale og brukervennlige fellessøk uavhengig av institusjonsgrensener og eierskap. Fellessøk er tenkt også å omfatte arkiv og museer. Lisens og konsortieavtaler er et annet viktig tema. Statens innsats begrenser seg stort sett til å gi Nasjonalbiblioteket midler til formålet.

→ Samarbeid og ressursdeling for å heve kompetansen og oppnå større slagkraft i det enkelte bibliotek. Staten vil stimulere organisert samarbeid mellom folkebibliotek over kommunegrensener, dvs. å få til større driftsenheter etter vertskommunemodellen. Harmonisering av lovverket for folkebibliotek og universitets- og høyskolebibliotek skal styrke samarbeidet i biblioteknettverket.

Bibliotek som møtested, lærings- og kulturarena skal videreutvikles som en arena for digital kompetanse og med bedre rammer for kultur- og litteraturformidling.

→ Bibliotekstjenester til alle, inkludert minoritetspråklige, folk med annet morsmål enn norsk mv. Bibliotekstjenester i fengslene skal fortsatt prioriteres.

"Innkjøpsordningene for litteratur" omfatter den norskproduserte skjønnlitteraturen, et utvalg faglitteratur og oversatt skjønnlitteratur, noen kulturtidsskrifter og lydfestinger. Ordningen bruker folkebibliotekene som formidlingsledd. Dette innebærer en forpliktelse til aktiv formidling, men avlaster bibliotekene for innkjøp. Det er ikke varslet endringer i ordningen.

6.3 Fylkeskommunal bibliotekpolitikk

Fylkesdelplan for biblioteka i Hordaland 2007- 2010 har tre målområder:

→ **Struktur:** Hordalandsbiblioteket skal etableres som et samarbeid mellom alle bibliotek i fylket. Blant tiltakene er transportordning, nasjonalt lånekort, felles søk, samarbeid om tilgang til elektroniske dokument, etablering av samarbeidsavtaler mellom folkebibliotek, gode skolebibliotek, aktiv deltakelse i nasjonale og lokale lesekampanjer og mobile tjenester.

→ **Kompetanse:** Innbyggerne skal møte bibliotekpersonale med bred og oppdatert kompetanse. Blant tiltakene er kompetanseutviklingsprogram, nettverk og utviklingsarbeid i kommunene.

→ **Innhold og tjenester:** Bibliotekene skal tilby universelt tilgjengelige tjenester og et bredt spekter av innhold og medier. Blant tiltakene er økt digital kompetanse i bibliotekene, digitale bibliotek tjenester for brukerne, bibliotekene som flerkultu-

relle institusjoner, kultur- og litteraturformidlingen, bl.a. via skolesekken, eldreveven og lokalhistorieprosjekter.

I plan for bibliotek i videregående skole (2010) skal bibliotekene være aktive og integrerte medspillere for å nå skolens overordnede mål, og bidra til den digitale skolen og bedre læringsmiljø.

6.4 Kommunal politikk

”Veier til Viten” - Bergen kommunes plan for Bergen Offentlige Bibliotek (1999) vektla utvikling av hovedbiblioteket, nye filialer, bokbuss, ny teknologi, musikkbiblioteket og innvandrere og flyktninger:

→ **Lokaler:** Hovedbiblioteket ble utvidet og oppgradert i 2000 og 2011. Ny bokbuss i 2001. Filialer er oppgradert, også teknologisk.

Det er ikke etablert nye filialer.

→ **Ny teknologi:** Nettstedet er stort og godt brukt. Nye tilbud har vektlagt litteratur- og annen formidling, informasjon og betjeningstilbud. PC tettheten i lokalene er økt.

→ **Musikkbiblioteket** er utviklet faglig og innholdsmessig, også på nett.

→ **Tjenester for innvandrere** er styrket med en hel stillingsressurs, vekst i medier og program.

→ **Tiltak utenfor planen:** 2 fribyforfattere, økte roller i regionale og nasjonale tjenester, utstillinger og formidlingsprogram delvis i samarbeid med andre aktører i Bergen.

6.5 Bibliotekstrukturen i Norge og Hordaland

Folkebibliotek, fylkesbibliotek og offentlige fagbibliotek utgjør et nettverk med plikt til å levere gratis tjenester utover egne forvaltningsgrenser:

→ Nasjonalbiblioteket har ansvar for nasjonale bibliografiske funksjoner, og innsamling, oppbevaring og formidling av norske medier og andre nasjonale bibliotekoppgaver. Nasjonalbiblioteket hører under Kulturdepartementet. Visse funksjoner knyttet til fag- og forskningsbibliotek, hører under Kunnskapsdepartementet.

→ Staten gir tilskudd til spesielle bibliotekformål. To eksempler: BOB leverer bibliotektenester i to fengsler, Oslo får tilskudd til en landsomfattende tjeneste for innvandrere og flyktninger.

→ Fylkesbibliotek har ansvar for faglig rådgivning, kurs og møter og kan ha bokbåt eller -buss. De har ansvar for fjernlånsvirksomhet (som i praksis løses ved de større folkebibliotek).

→ Fag- og forskningsbibliotek er del av et universitet, høyskole, forskningsinstitutt eller annen offentlig eller privat institusjon, totalt ca. 340 bibliotek.

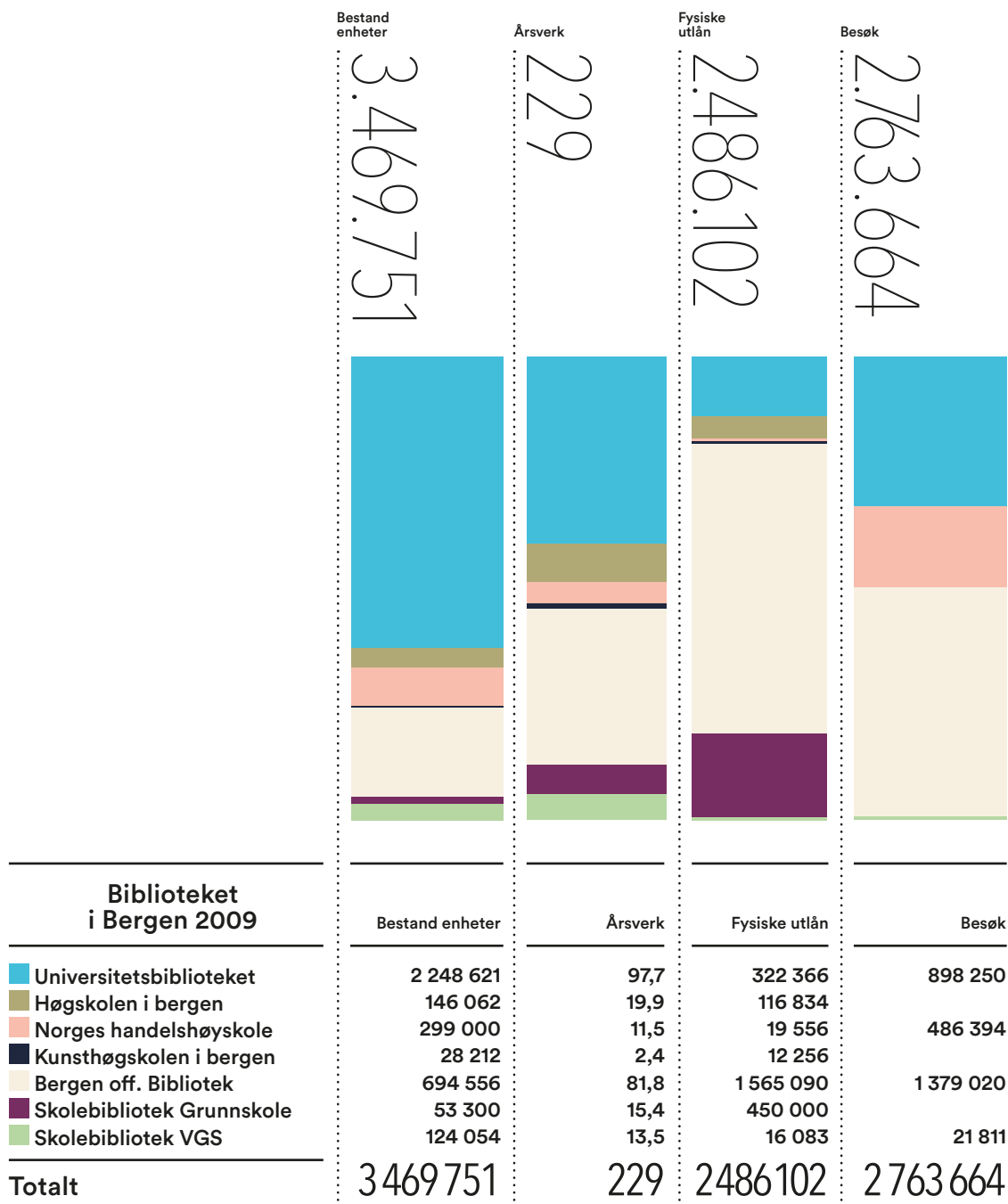
→ Skoleverket har ansvar for skolebibliotek, med Utdanningsdirektoratet som fagorgan.

→ Kommunene har totalt 430 bibliotek, med 354 filialer, i alt 784 faste avdelinger.

Fagbibliotek i Hordaland:

→ Fagbibliotek ved universitetet og høyskolene er finansiert av staten, og i prinsippet tilgjengelig for alle. De fleste i Bergen har god standard, HiB og KHiB vil få samlokaliserte bibliotek i sine nybygg. Fagbibliotek ved flere museer inneholder viktig materiale. Bergen Dansesenter har en mediesamling om dans og Bergen byarkiv betydelig lokallitteratur.

→ Kommunale skolebibliotek er en ressurs for undervisningen, og vektlegger leseopplæring og -stimulering, og bruk av kunnskapskilder. Det er noe litteraturformidling og hjemlån. Hordaland fylke har bibliotek med fagutdannet personale ved de videregående skolene.

Universitetsbiblioteket oppgav i tillegg 1,3 mill. utlån av elektroniske dokument.

Hver av de 32 kommunene i Hordaland har et folkebibliotek, der størrelse og standard varierer. BOB lå i 2009 på 5. plass per innbygger på besøk, 7. plass for utlån og 27. plass i utgifter per innbygger.

Mindre folkebibliotek/ filialer brukes ulikt de store. Bl.a. har de langt større utlån per barn enn for voksne og brukes mindre av ungdom/ unge voksne. Dette mønster er felles for bibliotek ellers i Hordaland og for Bergens minste filial i Ytre Arna, men gjelder ikke ellers i Bergen.

6.6 Bergen Offentlige Bibliotek

BOB er organisatorisk og teknologisk ett bibliotek med flere betjeningspunkter:

→ Hovedbiblioteket har by- og regiondekkende funksjoner på alle fagområder, med spesialkompetanse og brede samlinger på mange områder. Utenlandske titler/medier utgjør ca.1/3. Største brukergruppe er ungdom/unge voksne fra 15 til 40 år. Lokalene er oppgradert og utvidet i 2011.

→ Filialene i Åsane, Loddefjord, Fyllingsdalen, Fana og delvis Landås tiltrekker seg 60 til 70 % av egne bydelers lånerne. Filialene har et bredt tilbud av medier, tjenester

og arrangementer og mange lesestimulerende aktiviteter for barn. Filialen i Ytre Arna er et mindre nærbibliotek med begrenset tilbud. Filialene ligger i bydelssentrene, men er mindre enn filialer i andre byer. Loddefjord filial har det største arealet og bruker den tilstøtende kultursalen for arrangementer. Fana filial er nylig utvidet. Åsane filial er oppusset, samlokalisering med Åsane kulturhus gir lokaler til arrangement. Landås filial har lokaler som må oppgraderes.

→ Hovedbiblioteket og Åsane, Loddefjord og Fana har lånerne fra nabokommunene.

→ BOB selger fjernlåns- og transporttjenester til

fylkesbiblioteket og nabokommunene og tjenester til staten i form av fengselsbibliotek.

→ Hjemmesiden ble åpnet i 1996 og ble fornyet i 2010, se www.Bergenbibliotek.no. Den tilbyr søk i baser, selvbetjening, dialog med brukerne og et stort innholdstilbud hvor litteraturstoff og musikk dominerer. Griegmaterialet har stort internasjonalt bruk.

Drift av IT-systemer og hjemmeside, bibliotektekniske fellestjenester og medier er fellesgoder som gjør at publikumsavdelingene gir nær likeverdig service.

Aktiviteter 2009	Utlån			Besøk	Arrangement	
	Bøker	Andre medier	Av dette barn		Antall	Besøk
Hovedbiblioteket						
Hovedutlånet	278 873	153 442		592 626	41	1025
Barneavdeling	59 711	20 612	80 323		73	3542
Musikkavdelingen	12 801	157 798	2 913		11	520
Filialer						
Fana	129 347	52 761	87 586	165 107	94	3 813
Landås	68 388	27 548	39 520	78 474	54	2 015
Loddefjord	97 393	51 156	58 073	146 853	98	3 585
Oasen	108 945	47 310	61 005	160 262	119	4 640
Ytre Arna	7 293	3 390	4 141	4 550	21	852
Åsane	129 751	69 019	78 041	190 297	140	5 747
Bokbuss	46 896	5 269	39 020	22 801	0	0
Bergen fengsel	5 851	20 710	2	6 550	0	0
Bjørgvin fengsel	4 980	5 846	347	11 500	0	0
Total 2009	950 229	614 861	450 971	1 379 020	666	26 174

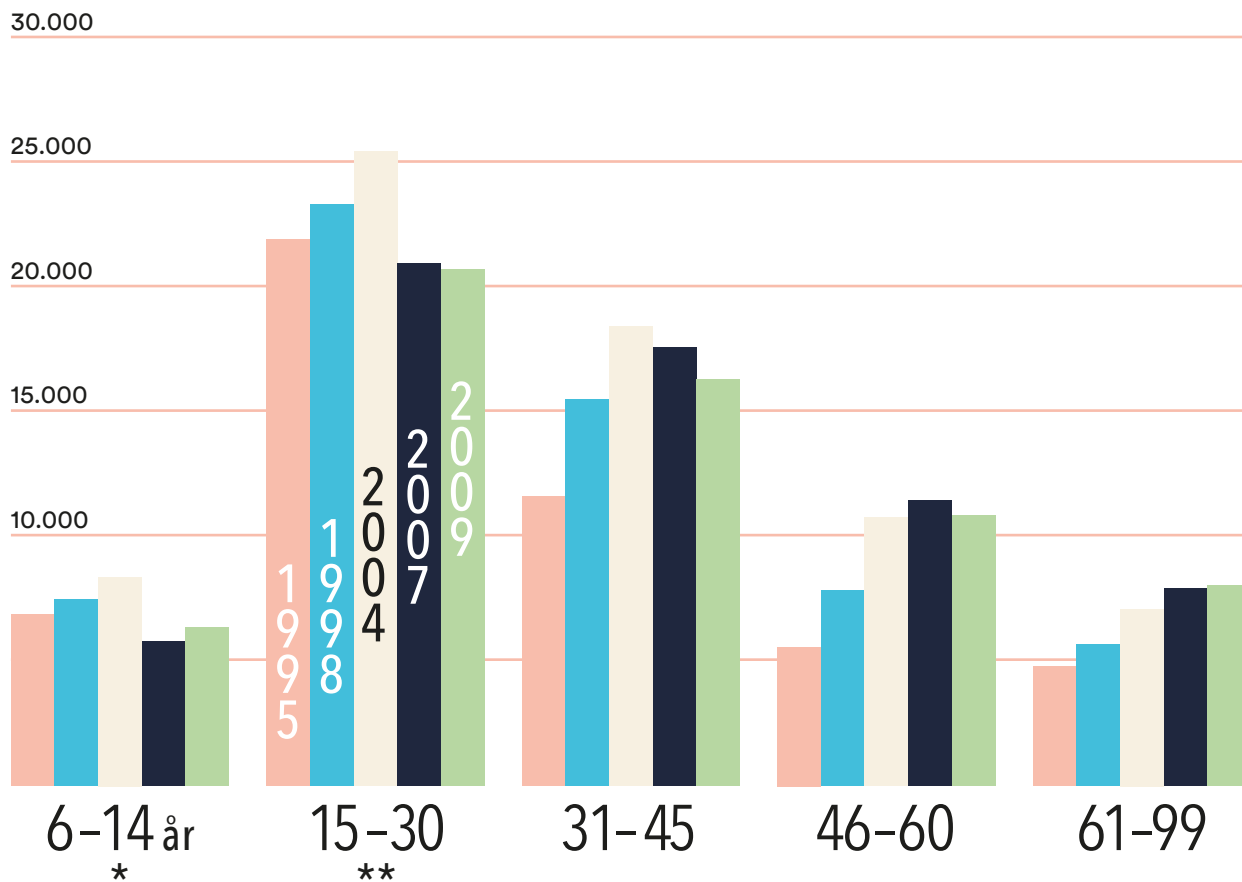
BOB er godt besøkt. Nesten 1,4 av de 8 mill. kulturbesøk i Bergen gikk i 2009 til BOB. I tillegg kom ca. 5 mill. nettbesøk. Folk i de 13 nabokommunene står for 6 – 7 % av utlånet, som tilsvarer en "lånelekkasje" på 10 til 20 % av deres eget utlån. Litt utlån går andre veien.

Besøket var stabilt økende til 2004. Rimelige bredbåndstjenester til hjemmene, nedlasting av musikk og nedlegging av Laksevåg filial ga redusert utlån deretter. Besøket ble ytterlig redusert fordi fornying av lån, bestilling av bøker med mer gjøres nå på

nett. Fra 2009 økte besøk og utlån igjen. Bruken av bibliotek som møtested, studie og arbeidssted har ikke endret seg vesentlig i perioden, men etterspørselen av arbeids- og studieplass har vært merkbart større ved hovedbiblioteket.

Aktive lånere 1995–2009

71

Aktive lånere
1995–2009

1995
1998
2004
2007
2009

* Fra 2007: 6–13 år
** Fra 2007: 14–30 år

De yngste låner
ikke selv.

Antall aktive brukere er ve-
sentlig høyere, bl.a. låner barn
ofte på de voksnes kort.

Halvparten av innbyggerne er direkte bibliotekbrukere. Ved større bibliotek er ungdom og yngre voksne dominerende. Bergenske undersøkelser er i tråd med andre storbybibliotek:

→ 70 % gjør mange ting når de er på biblioteket, 30 % raskt leverer eller låner materiale.

→ 26 % kombinerer lån/levering med annen bibliotekbruk, 50 % orienterer seg i bøker og annet materiale, 10 % leser aviser, og 11 % arbeider i biblioteket.

→ 26 % av de besøkende kommer sammen med eller treffer kjente.

→ Aldersmessig fordeler de besøkende seg som for "aktive lånerne": 15 - 30-åringene utgjør den største gruppen, tett fulgt av 31 - 45-åringene.

→ Antall betjeningssteder utenom hovedbiblioteket, innvirker på besøk av barn. De eldste tenåringene og unge voksne foretrekker større, fullassorterte bibliotek.

→ Størrelse og utforming av lokalene, bl.a. antall sittegrupper og arbeidsplasser, gir utslag i besøk. Hovedbiblioteket i Bergen har mindre areal enn de øvrige byer.

Samlet tegnes et bilde av de større bibliotek som kunnskaps- og kulturinstitusjoner, studie- og arbeidsteder og sosiale møteplasser. Det er bred sosial spredning blant de besøkende, og bibliotek er blant kulturaktører med størst gjennomslag hos de med de svakeste levekår.

Blant de 666 arrangement i 2009 nevnes "Lille Trille" med regler og musikk for babyer, 64 arrangement for de svakeste psykisk utviklingshemmede, 280 skoleklasser fikk undervisning, skrive- og litteraturkurs for ungdom, voksne fikk "Litteratur og litt mat", "Filosofisk poliklinikk" og "Vårt Bergen", tospråklige kulturmøter, samarbeid med musikkliv, kunstinstitusjoner og organisasjonsliv, for å nevne noe. BOB er en viktig partner for festivaler. Arrangementer bruker ca. 5 % av ressursene.

www.nettbiblioteket.no ble oppgradert i 2010. De siste årene har den hatt 4,5 til 5 millioner sidebesøk, hvorav 50 til 60% på søk i baser og selvbetjening og 40 til 50% på annet innhold:

→ Nettsidene har universell utforming med støtte for flerspråklighet og brukermedvirkning. Nytt stoff, bedre søk i databasene og økt interaktivitet er en kontinuerlig prosess.

→ Egenprodusert stoff omfatter bl.a. "Vestlandsforfatterne", musikk med Grieg, Ole Bull og andre musikkgener. Det er stoff om film, tegneserier, en stor avdeling for barn og foreldre og lokalhistorie og slektsgransking med

kildeoversikter og godbiter fra samlingene. Det lages intervjuer, lesetips, litterære artikler og nyheter.

→ Selvbetjening omfatter søk, service på interesseområder, reservering av utlånt materiale og administrering av egne lån. Bruker kan bestille fjernlån av fysiske medier fra andre bibliotek. "Off-site" betjening ventes å øke raskt som resultat av økende mengde digitalt materiale som kan "lånes"/streames direkte til bruker.

→ BOB bidrar til nasjonale nettjenester som "Biblioteksvar" - en "dugnadsbasert" tjeneste der folk kan spørre om alle slags fakta, i tillegg til referanser og kilder. Det er storby samarbeid på faglig krevende områder som tjenester for fremmedspråklige.

→ Grieg- og annet materiale er tilgjengelig i Europeana (Nettsted for europeisk kulturarv). Billedmateriale (Bull, Grieg og Bergen) er på Flickr Commons, med 126 000 besøk første året.

BOB er aktiv i International Federation of Library Associations IFLA og deltar i UNESCO og EUs program for kultur og digitalt innhold, i det internasjonale forum for musikkarkiver, dokumentasjonssentre og musikkbibliotek ILAM og International Grieg Society.

6.7 Skolebibliotek

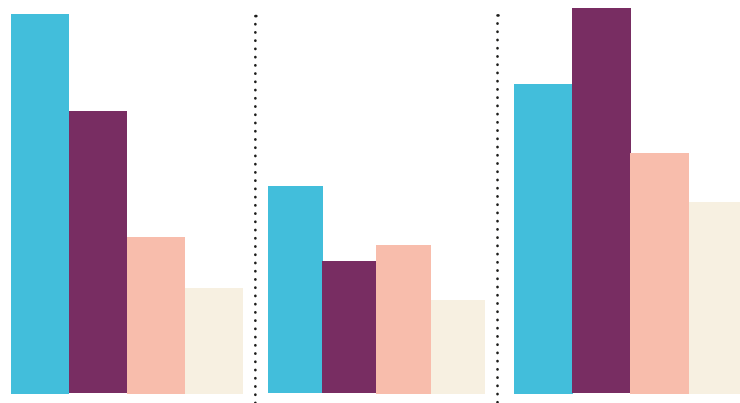
Alle 96 kommunale skoler har skolebibliotek med egne boksamlinger i egne areal. Fagavdeling for barnehage og skole har oppfølgingsansvaret. Skolebibliotekene inngår i skolens strategier for leselæring og -støtte og skolebibliotek skal være en integrert del av skolens leseplan. Utviklingen går i retning av læringscentre der litteratur, nettressurser, ulike medier og undervisning

knyttes sammen. Kildekritikk og kildehenvisning er viktige satsingsfelt. Skolene bestemmer selv midler til innkjøp og drift. Spennet i drift er fra noen uketimer på barneskoler til hele stillinger på ungdomsskoler, i snitt 6 timer per uke per skole. Dette er i samsvar med landsgjennomsnittet. Det er i hovedsak pedagoger som har ansvar for tjenesten, en del med tilleggsutdanning.

Norsk kulturfond leverer årlig ca. 1800 nye bøker til skolebibliotekene i Bergen. Katalogene er digitalisert og tilgjengelig på internett og alt utlån foregår elektronisk. BOB betjener server, leverer digitale katalogdata og gir litteraturorienteringer for skolebibliotekarer. Ungdomsskolene utnytter sitt elektroniske utlånssystem til også å låne ut lærebøker. Utlånet her derfor steget fra 12 til 14 bøker pr elev fra 2008 til 09. Det leses også mye litteratur som ikke registreres som utlån. Registrert utlån var 450 000 i 2009, antall læremidler 53 300.

6.8 Nordisk og nasjonal sammenligning

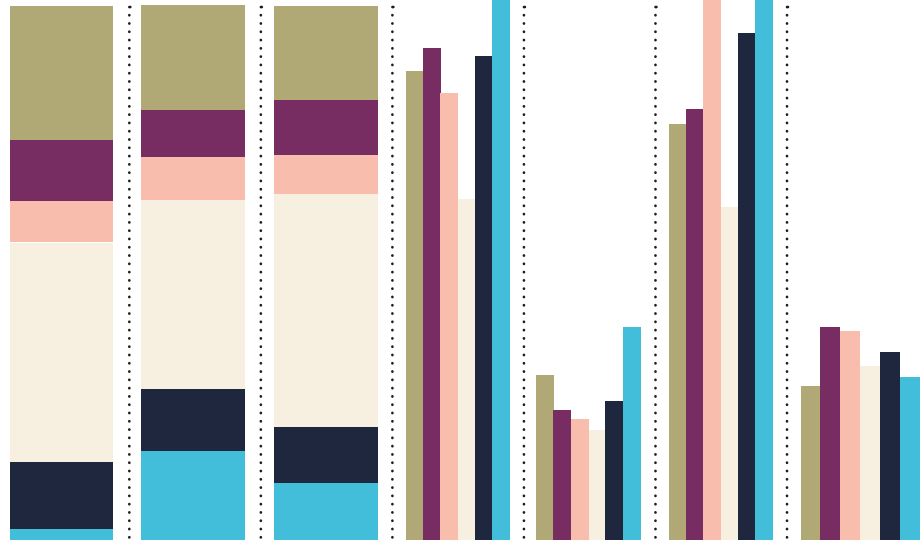
I nordisk sammenheng har Norge mindre bibliotekareal, lavere filialtetthet i byene, mindre personale og lavere bevilgninger. Resultatene er likevel relativt bedre enn ressursene tilsier:

2009 per innbygger	Utlån	Besøk	Driftsutgifter
Finland	18,7	10,2	444 kr.
Danmark	13,9	6,5	552 kr.
Sverige	7,7	7,3	345 kr.
Norge	5,2	4,6	275 kr.

80%

Bergen har ca. 80 % av gjennomsnittet for bibliotekutgifter for landets ti største kommuner. Relativt små lokaler gir lavere huskostnader.

2009		Utlån	Besøk	Årsverk*	Utlån pr. innb.	Utlån pr. årsverk	Besøk pr. Innb.	Netto kostnad per innb. **
Bergen		1 565 090	1 379 020	81,8	6,2	19 133	5,5	196,9
Bærum		709 995	628 872	47,2	6,5	15 042	5,7	272,8
Kristiansand		471 328	564 831	33,6	5,9	14 028	7,3	266,8
Oslo		2 561 991	2 500 027	201,4	4,5	12 720	4,4	222,6
Stavanger		780 391	814 787	48,6	6,4	16 057	6,7	240,5
Trondheim		1 205 186	1 177 728	48,8	7,2	24 696	7,2	208,7

* Årsverk minus vaktmester og renhold. ** Utgifter minus hus, energi, renhold og vaktmester.

Publikumsareal m ²	Publikumsareal		Sum arealer	Per. 1000 innb.	
	Hovedbibliotek	Filialer			
Bergen		1 660	2 356	4 016	16
Bærum		2700	2680	5 380	50
Kristiansand		2500	300	2 800	36
Oslo		2500	11950	14 450	26
Stavanger		3400	290	3 690	31
Trondheim		3500	2152,5	5 653	34

Politikk

6.9 Bibliotekmål

Politikk Bibliotek

Bergen Offentlig Bibliotek skal være en inspirerende kunnskapskilde og et sted for litterær og kunstnerisk stimulans for alle deler av befolkningen. Som et ikke-kommersielt møtested skal biblioteket bidra til integrering, informasjonskompetanse og bergensernes kulturelle og sosiale kapital. Service til og inkludering av mennesker med dårlige levekår skal vektlegges i planperioden. Rollen som partner for mange organisasjoner og institusjoner skal videreutvikles.

- 1 — Bergen Offentlige Bibliotek skal være et ledende bibliotek nasjonalt, i forkant teknologisk, med et bredt tilbud av høy kvalitet som er et møtested og en kunnskapskilde med lav terskel for alle
- 2 — Bergen Offentlig Bibliotek skal være internasjonalt synlig på områdene litteratur, musikk og lokalhistorie.
- 3 — Bergen offentlige bibliotek skal videreutvikle og øke samarbeidet med andre organisasjoner og institusjoner om formidling.

75

6.10 Regionale oppgaver

Politikk Regionale bibliotekstjenester

Bergen Offentlig Bibliotek yter fjernlånstjenester for fylkesbiblioteket. Nabokommunene har fått knytte seg direkte til BOBs transporttjeneste mellom filialene. BOB bidrar til nasjonale tjenester som Biblioteksvar, gir faglig veiledning til andre institusjoner mv. og bidrar i faglige nettverk nasjonalt. BOB skaper nettressurser som synliggjør hele regionen.

Det er urimelig ubalanse mellom statens og fylkeskommunens bidrag og BOBs ytelse. Oslo kommune reduserer fjernlånstjenesten fordi statens bidrag til utlån til hele landet opphørte i 2010. Bergen kommune ved BOB er landets nest største netto bidragsyter på tjenester. Det må ytes mer for de ressurser som stilles til rådighet for at det skal være mulig for Bergen kommune å yte disse.

- 4 — Stat og fylkeskommune må yte kompensasjon som dekker de reelle kostander ved Bergen Offentlige Biblioteks bidrag til regionale og nasjonale tjenester.

6.11 Statlige fagbibliotek

Innen nærings- og kunnskapsutvikling er det viktig å se det samlede bibliotektilbudet som en helhet, og koble brukerne til de bibliotekressursene som er nærmest deres behov. Informasjonsressurser fra hele det offentlig finansierte biblioteknettverket må stilles til disposisjon, både fra innland og utland, når brukerbehov tilsier det. Dette er i dag ikke en rettighet for borgerne.

Politikk Fagbibliotek

5 — Nasjonal politikk bør sikre at hele befolkningen har tilgang til universitets- og høyskolebibliotek når det er behov for disse biblioteks særskilte medie- og kunnskapstilfang.

Tiltak

6.12 Bibliotekets tjenester

Bergen Offentlige Bibliotek skal videreutvikles som kunnskapsinstitusjon og som møtested:

→ Lokalbibliotekene vil fortsatt ha et allsidig tilbud til alle grupper og skal aktivt formidle spesialkompetansen i institusjonen.

→ Hovedbiblioteket skal i tillegg ha by- og regiondekkende funksjoner med tilbud innen alle fagområder og nasjonal kompetanse innen musikk, digitale presentasjoner, litteratur og lokalhistorie.

I moderne bibliotek er digitalt materiale integrert med tradisjonelle medier og tjenester, begge brukes i lokalene. Utviklingen vil kreve økt tilgang til digitale tjenester. I barneavdelingene er informasjonsteknologi støtte for lek og læring. Et tilbud ved moderne bibliotek er verksted med utstyr for opptak og redigering av lyd og bilde,

overføring fra analog til digital form, med mer.

BOB vil videreføre arrangementsarbeidet og fortsette som en viktig partner for byens kulturliv. Søndagsåpne bibliotek er prøvd med suksess i flere byer. Barnefamilier, andre travle mennesker og mennesker med svake levekår er blant de som bruker bibliotek på søndager.

I slutten av planperioden skal det utredes et nytt hovedbibliotek i tråd med moderne behov og utviklingen i Norden. Biblioteket planlegges etter at følgene av ny teknologi er klart.

Tiltak

Tilbudet i lokalene

1 — Dagens profiler i bibliotekets tilbud videreføres og løftes kvalitativt.

2 — Fysiske og digitale tilbud integreres med hverandre og tilbys i lokalene som et hele.

3 — Søndagsåpent i Hovedbiblioteket og eventuelt filialer.

4 — Nytt moderne hovedbibliotek for byregionen utredes i slutten av planperioden.

6.13 Særlig om digital produksjon

BOB har 20 års erfaring med digital produksjon i tillegg til informasjon og tjenester på hjemmesiden. Den digitale egenproduksjonen er en nasjonal og til dels internasjonal ressurs.

Hjemmesiden er fornyet i 2010. Den skal videreutvikles i teknologi og innhold, med vekt på:

- Musikkmateriale for alle genrer fra klassisk til pop og rock.
- Vestnorsk litteraturstoff.
- Lokalhistorie og lokalstoff.
- Sosiale medier, samarbeid med institusjoner og brukere om tjenester som samler og synliggjør miljøer knyttet til litteratur, musikk og historiefeltet.

Nettmaterialet er et vindu mot verden for vår musikk og kultur. Mer av det viktigste stoffet bør oversettes til engelsk. For noe materiale etterspørres det flere språk. Bergen kommune vil legge til rette for at det fortsatt skal være nasjonale prosjekter og funksjoner ved BOB, forutsatt nasjonal eller annen ekstern med-finansiering.

Tiltak
Digital produksjon

5 — Digitalisering av musikkmateriale fra Bull, Grieg, Sæverud og andre komponister og et utvalg av dagens pop og rock.

6 — Oversettelser til engelsk skal gi tilgang til bergensk og vestnorsk litteratur, lokalhistorie og musikkmateriale på nett.

7 — Publisering av brukerskapt nettmateriale innen alle kunstneriske genrer.

6.14 Biblioteklokaler, utstyr og medier

Lokaler for publikum vil utvikles langs følgende linjer:

→ Hovedbiblioteket: "Kultur- og litteraturhus"-faktoren økes med plass for egne og andres program. Medier og flere digitale ressurser integreres, med mer teknisk utstyr, kuraterte samlinger, flere arrangementer og kurs. Magasinsamlinger åpnes for publikum og verksted til redigering av lyd, bilde, tekst etableres.

→ Lokalbibliotekene skal videreutvikles kvalitativt, med muligheter for samarbeid med frivillige organisasjoner og profesjonelle kunst- og kulturaktører.

→ Nye lokaler for bibliotekene i Fyllingsdalen og Åsane vil vurderes i kulturhusplaner.

Det er behov for økt innsats på teknologi, utstyr og medier:

→ Selvbetjente utlån fordrer 4 flere utlånsautomater. For selvbetjent innlevering trengs 6 automater til hovedbiblioteket, to hver til de største lokalbibliotekene og en til Landås.

→ Lokalbibliotekene trenger bedre IT fasiliteter. Det er behov for spill, utstillingsplass, digitale ressurser, plass for folk som trenger hjelp til barnehagesøknader mv.

→ Hovedbiblioteket og lokalbibliotekene har til dels slitt inventar.

→ Medier er sentralt i bibliotekets tilbud og omfatter både trykte medier og nye medier. Norsk skjønnlitteratur og noen andre genre dekkes av nasjonale ordninger, men mange viktige grupper faller utenfor, bla faktalitteratur og nye medier, det er i tillegg behov for flere kopier av populære enkeltprodukter. BOBs innkjøpsbudsjett er svekket de siste årene.

Dagens hovedbibliotek og filialer skal evalueres i lys av nedlastingsteknologi i 2015/ 16. Det ventes en bred diskusjon om utforming av sosiale møteplasser, uformelle læringsarenaer og rom for aktivitet i bydelene, og om samhandling med andre kulturhus. Det ventes ikke endringer i behovet for den bydekkende kompetansefunksjonen til biblioteket.

Mange av de kunnskapsfelt biblioteket formidler har behov for periodiske løft og bredere presentasjoner. BOB har bl.a. brukt fysiske og nettbaserte utstillinger til dette og har gitt rom for utstillinger som bidrag til jubileer og andre hendelser. Dette arbeidet vil fortsette.

Tiltak

Hovedbibliotek og lokalbibliotek

8 — Nye biblioteklokaler for Fyllingsdalen og Åsane vurderes i bydelskulturhusbygging.

9 — Økt innsats på teknologi og utstyr med selvbetjening og digitale ressurser for publikum.

10 — Utstillingsaktivitet ved hovedbiblioteket, med vekt på prioriterte områder og samarbeid med andre.

11 — Økt bok- og medieinnkjøp i planperioden.

6.15 Lesende barn

Barn er og skal fortsatt være prioritert målgruppe for BOB. Blant tilbudene som videreføres er skoleklassenes bibliotekbesøk, barnehagetilbud som bokprat, lesestunder, barnetimer, forestillinger og baby og småbarntilbud. BOB skal fortsette den løpende kompetanseutviklingen innen barnelitteratur og barnemedier som grunnlag for god service overfor barn og foreldre. BOB skal også bidra til å spre kunnskapen til lærere, skoler, barnehager, foreldregrupper, helsestasjoner, mv.

Tiltak Barn

12 — Barn skal fortsatt være en prioritert målgruppe. Tilbudet videreutvikles i omfang og kvalitet. BOB skal være et kompetansesenter innen barnelitteratur og -medier.

6.16 Levekår og særlige behov

Det er godt dokumentert at bibliotekene har brukere i alle lag av befolkningen, inkludert fattige, innvandrere, de med vanskelige livsforhold og de som trenger særlig service. Fordi biblioteket arbeider mot den enkelte og ikke mot grupper kan service tilpasses den enkeltes behov. Arbeidet overfor de som trenger særlig hjelp vektlegges i planperioden.

Grupper med behov for særlig tilrettelegging:

→ Personer med lav kompetanse/ lite tilgang til informasjonsteknologi, ofte supplert med svak språkkompetanse: Ny teknologi er den dominerende kanalen for informasjon, henvendelser og søknader til det offentlige. Det er behov for individuell hjelp til bl.a. skjemautfylling, skanning og sending av dokumenter, bruk av IT-utstyr med mer.

→ De eldre: 13 % av de aktive lånere er over 61

Tiltak Grupper med særlige behov

13 — Brukerstøtte skal sikre personer og grupper med lav tilgang eller kompetanse mulighet til å bruke nettet, bl.a. for offentlig informasjon og tjenester.

14 — Innsats for utviklingshemmede fortsetter og videreutvikles.

15 — Flerkulturelle tjenester med vekt på norsktrening styrkes.

16 — Flere arrangementer som integrerer eller er rettet mot de svakeste grupper, med vekt på barn og unge og familier.

år. Gruppen har like varierte interesser som yngre. Mobilitet og helse kan være hinder, andre trenger kursing i ny teknologi.

→ Flerspråklige tjenester: De med "ikke-norsk" morsmål er på biblioteket dobbelt så mye som de med norsk. Tilbudet omfatter medier på 40 ikke-vestlige språk, leksehjelp med Røde Kors, faste kvinnegrupper med litteratur- og kulturdiskusjoner og arrangementer.

→ Norsktrening benevner "littlest" litteratur, for behov som krever kunnskap om brukere og materiell. Brukerne er de utenfra som vil lære norsk og norskspråklige med lesevansker.

→ Utviklingshemmede: 35 % av 1 144 registrerte psykisk utviklingshemmede er innskrevne lånere. BOB hadde 64 arrangement for gruppen i 2009, mange for de aller svakeste.

6.17 Litteratur

Bergen har et aktivt forfattermiljø av nasjonal betydning og et miljø av tidsskrift og forlag. BOB er tett på miljøene og samarbeidet skal fortsette og utvikles. BOB har litteratur på rundt 50 språk og ivaretar bredden i litteraturformidlingen, med tilbud til de mange og av smalere art.

BOB er både partner og arrangør for arrangementer og kurs. Videreutvikling vil omfatte:

- Program for alle aldersgrupper, med vekt på barn, ungdom og de med særskilte behov.
- Brede åpne litterære møtesteder for hele befolkningen.
- Fortsette det utviklende samarbeidet med byens forfattermiljø,
- Stimulere litterær innsikt og ferdigheter ved kurs, "skriverom" og serier.
- Tilbudet skal i alle bydeler. BOB kan også fungere som produsent og kompetansesenter for tilbud som foregår utenfor bibliotekets lokaler.

Andre aktuelle samarbeid er debatt og diskusjonsarrangementer i samarbeid med ulike grupperinger, som Litteraturhuset i Bergen og Studentersamfunnet i Bergen, musikkformidling i samarbeid med fagmiljøer på universitet og høyskole, byens musikkliv og komponisthjemmene, tiltak for barn og unge i lokalsamfunnet i samarbeid med både profesjonelle og amatører, litteraturformidling i samarbeid med både kunstneriske og kommersielle aktører. Bibliotektilbud skal også foregå i andre lokaler. Oppsøkende og rekrutterende tiltak kan være aktuelle, som nærmiljøtilbud.

Bergen er friby for forfulgte forfattere. Ordningen fra Det Internasjonale forfatterparlamentet hjelper forfattere/journalister som er politiske flyktninger som følge av sin skriving. Forfatterne inngår i miljøet ved biblioteket og i det kulturelle og litterære arbeidet.

Tiltak Litteratur

- 17** — BOB skal arrangere og tilrettelegge for litteraturprogram for alle aldersgrupper.
- 18** — BOB skal være en aktiv partner for byens kunnskaps-, kunst- og kulturliv, med økt aktivitet også i andres lokaler.
- 19** — Boktjenester der folk ferdes skal utvikles, blant annet boklån i butikk knyttet til levekårsområder utredes og utprøves med ekstern delfinansiering.
- 20** — Fribyforfatterordning med to forfattere videreføres.

6.18 Musikk

Musikkavdelingen er en nasjonal ressurs, med solid fotfeste i byens musikk-, utdannings- og forskningsmiljøer. Samlingene omfatter noter, bøker, tidsskrift, LP/CD/MC, video/DVD, tidsskrift, konsertprogram, plakater og nettressurser, i tillegg til Griegs testamentariske gave og andre manuskriptsamlinger. Deler av materialet er ikke dataregistrert, det er også behov for annen type bevaringsarbeid, for eksempel digitalisering av gamle vinylplater.

Streaming av medieinnhold som er lisensbetalt er en fleksibel form for formidling,

bruker logger seg inn med lånenummeret sitt. Det forutsetter avklaring rundt kompensasjon for bruk av materialet, og midler til å betale for det. Musikkavdelingen tilbyr i dag slik tilgang til Naxos Music Library (ca. 420.000 spor fra mer enn 50 plateselskaper, mest klassisk).

Ved det utvidete hovedbiblioteket er det plass til bl.a. konsertforedrag, kurs og småkonserter, og til å utvikle publikumskompetanse med mer krevende opplegg som "MusikkForstand".

Et samvirke av tre kunnskapsutviklingsprosjekter vil være sentral i planperioden:

→ For å sikre forskerinteresse for regionens musikk og musikkhistorie vil Bergen kommune bidra med starttilskudd til et Senter for Griegforskning i regi UiB.

→ "Dokumentasjons-senter for vestnorsk musikk" vil omfatte digitalisering og formidling av originalmateriale og musikk fra Bull, Grieg og Sæverud frem til dagens kunstmusikk og populærmusikk inkludert pop og rock. Det vil være mange samarbeidspartnere.

→ Forskning knyttet til musikkavdelingen vil gi nødvendig musikkvitenskapelig kompetanse for tilrettelegging av nettpresentasjon av komponistmaterialet.

Tiltak Musikk

21 — Bergen kommune gir fem års etableringstilskudd til Senter for Griegforskning ved UiB.

22 — Dokumentasjonssenteret for Vestnorsk musikk utvikles som plattform for alle genrer inkludert samtidens populærmusikk.

23 — BOB skal videreutvikle program for konserter og konsertforedrag med utgangspunkt i musikksamlingene, og i samarbeid med aktuelle bergenske miljøer og aktører.

6.19 Samordning av lokale tjenester

Bergen kommunes kulturtilbud i bydeler er i dag fordelt på flere administrative enheter og mange bygg. Økt samarbeid, felles drift og lokaler vil kunne skape faglige synergier og bedre tilbud. Bibliotek og kulturbygg planlegges samlokalisert i flere bydeler. Det kan utvikles betydelig mer samarbeid mellom kulturkontor, kulturhus og bibliotek, med avtaler om tjenesteyting eller ved felles drift.

Tiltak

Ny lokal organisering av tjenester

24 — Det skal utvikles sterkere arbeidsdeling mellom bibliotekene og lokale kulturhus, kulturkontor, kulturskolen og byarkiv.

6.20 BOBs kompetanseprofil

Denne planen varsler satsinger på ny teknologi, på fagbasert formidling innen bl.a. musikk og litteratur og en styrking av biblioteket som levekårsredskap. Tradisjonelt har bibliotekene rekruttert bibliotekarutdannede til de fleste fagstillinger. Det pågår videreutdanning, særlig innen IT, mange ansatte har i tillegg relevante universitetsfag. Bibliotekarene vil fortsatt være den viktigste faggruppen ved biblioteket, men i planperioden skal det også rekrutteres spesialisert fagkompetanse.

Tiltak

Kompetanseprofil

25 — En rekrutteringsstrategi etableres for å sikre BOB bred kompetanse som grunnlag for videreutvikling av tilbudet.

6.21 Samordning folkebibliotek og skolebibliotek

I bystyrets behandling av ABM planen ble det vedtatt som merknad 3: «Bystyret ber byrådet vurdere hvordan samhandling mellom hovedbibliotek, filialbibliotek og skolebibliotek kan styrkes. Bystyret ber byrådet i denne sammenheng å gjennomgå ulike modeller for organisering hvor målet er å styrke den litterære hovedprofilen og samtidig frigjøre midler til styrket tilgang til bibliotekstjeneste for publikum».

Tiltak

Kompetanseprofil

26 — Bedret samhandling mellom hovedbibliotek, filialbibliotek og skolebibliotek, som også styrker den litterære hovedprofilen.

1

84

2

3

4

5

6

7

1 - Spillkveld biblioteket samler gutter. Foto: BOB

2 -Publikum på "Dronninga er død" og programslipp på biblioteket. Foto: Siren Steen

3 - Bergen Zines sin utstilling fra Tokyo Art Book Fair. Foto: BOB

5 - Oppdaterte lokaler i hovedbiblioteket. Foto BOB

6 - Generasjonsmøte på biblioteket: Foto: BOB

7- Bergen leser sammen, en av mange kampanjer og prosjekter ved BOB.

7

Museum

7.1 Lovverk

Norge har ingen museumslov. Lov om kulturminner. (1978) og lov om naturvern (1970) inneholder fredningsbestemmelser som museene er involvert i som faginstitusjoner.

Den internasjonale museumsorganisasjonen ICOM definerer museene som:

”Et museum er en permanent institusjon, ikke basert på profitt, som skal tjene samfunnet og dets utvikling og være åpent

for publikum; som samler inn, bevarer/konservierer, forsker i, formidler og stiller ut materiell og immateriell (kultur)arv om menneskene og deres omgivelser i studie-, utdannings- og underholdningsøyemed.”

Miljøverndepartementet har delegert myndighet etter kulturminneloven til Riksantikvaren, fylkeskommunen og i noen grad til universitet og

museer. Andre bygg og miljø med verdi som kulturminner kan sikres gjennom plan- og bygningsloven. Byrådsavdeling for byutvikling, klima og miljø (BBKM) forvalter feltet i Bergen kommune. Byantikvaren er kompetansemiljø overfor kommunens egne etater og ved veiledning overfor private.

87

7.2 Nasjonal politikk

Det viktigste skillet går mellom museer med tilskudd fra stat og fylkeskommune som inngår i nasjonale nettverk og de øvrige som har sin offentlige tilknytning gjennom kommunene.

Den nasjonale museumsreformen 2004 til 2010 hadde som mål å etablere sterkere fagmiljøer og styrke museene som arenaer for kunnskap og opplevelse. Staten bidro med 240 mill. kr. i økt tilskudd mot at over 250 museer ble til vel 90 «konsoliderte» museer:

→ Disse må ha felles økonomi, direktør og styre og fortrinnsvis være stiftelser. De må ha en størrelse som gir fagmiljøer innen innsamling, bevaring, forskning og formidling.

→ Eierskap til samlinger og bygg er i stor grad forblitt hos de tradisjonelle eierne.

→ Museene skulle være flerfaglige og geografisk definert. I Bergen var det gjennomslag for tematiske enheter. Staten ønsker videre sammenslåing.

→ Hovedprinsippet er

delt finansiering med stat og region, der staten dekker maks 60 %.

→ De konsoliderte museer skal være regionale motorer, knyttet sammen i fagnettverk.

Statens museumspolitik hos Kulturdepartementet handler kun om de konsoliderte museer og en knippe helt ut statlig finansierte museer. Nasjonalt er det også museer og tilskudd definert som del av departementenes ”etatsansvar”, som Forsvarsmuseet og universitetsmuseene.

7.3 Fylkes- kommunal politikk

Regional plan for museum 2011-2015 prioriterer faglig utvikling og den utadrettede virksomheten i museene. Planen har fire målområder:

→ **Fornyng:** De konsoliderte museene skal styrkes økonomisk, med vekt på driftsmidler. Regionmuseumsrollen skal styrkes i forhold til de mindre museer.

→ **Forvaltning:** Fokus på samlingene, immateriell kulturarv og samtidsdokumentasjon.

→ **Forskning og kunnskapsutvikling:** Det er et potensial for økt samarbeidet med FOU-miljøer.

→ **Formidling:** Museene skal være både kunnskapsinstitusjoner og aktive deltagere i samfunnsdebatten. Det er et uutnyttet potensial i digital formidling.

7.4 Kommunal politikk

Gjeldende museumsplan ble vedtatt i 1999 med 89 tiltak med en ramme på 5 mill. kr. over 10 år:

→ Blant oppnådde milepæl er Lysverket, Bergen skolemuseum, felleskonservatortjenestene, bydelshistorier for Arna og Åsane, og et løft for kystkulturfeltet.

→ Ansvarsmuseumsordningen fungerte godt inntil konsolidering.

→ Tiltakene for frivillig sektor er gjennomført. Satsingen på kystkultur ble større enn forespeilet gjennom kystkultursenteret. Felleskonservatorordningen lykkes godt.

→ Vekten på eksisterende tiltak er overholdt. Tiltak utenfor planen styrker i hovedsak eksisterende satsinger: Lysverket, planer om nytt bygg på Troidhaugen og en rekke opprustningsprosjekter. Fellestjenestene på Salhus har etter fylkeskommunal og statlig innstas blitt større enn opprinnelig forespeilet.

→ Det lykkes ikke å etablere et fast økonomisk grunnlag for investeringer ved museene.

Den nasjonale museumsreformen fra 2002 ble en ny faktor: Det var uenighet om praktiske spørsmål mellom tilskuddsgiverne, og Bergen kommune ønsket mer tematisk baserte sammenslåinger, men den totale effekten av reformen styrket de strategiske målene i den kommunale politikken.

Museene leier kommunale bygg fra Bergen bygg og eiendom KF med tilskudd til husleie fra Byrådsavdeling for kultur, næring idrett og kirke.

Byggene (med husleie 2010) er: Finnegården (kr. 1,2 mill.), Schøtstuene (kr. 1,5 mill.), Sandviksboder 20, 23 og 24 (kr. 2,7 mill.), Sandviksboder 15, 16 og 17 (kr. 1,9 mill.), Gamle Latinskolen (kr. 1,2 mill.), Troidhaugen (kr. 0,9 mill.), Ideell 2/3 av Siljustøl (kr. 0,8 mill.), Rasmus Meyers bygg (kr. 1,9 mill.), Permanenten (kr. 5,8 mill.), Lysverket (kr. 10,9 mill.) og Trikkehallen (kr. 0,4 mill.). Det er gjennomført oppgraderinger og vedlikeholdsetterslepet er redusert. Kommunens tilskudd til bygg inngår i grunnlaget for tilskudd fra stat og fylkeskommune.

Som eier har Bergen kommune en strategisk fordel med kontroll av eiendomsmassen. Overføring av bygningene til musealt eierskap kan åpne for økt statlig finansiering til vedlikehold og vil gi museenes restaureringsavdelinger økt fagbredde og stordriftsfordeler. Bergen kommune har tidligere overført bygg til kulturformål, med avtale knyttet til bruk og tilbakeføring til kommunen etter bruk.

Bergen kommune har de siste årene økt tilskuddet til de konsoliderte museer i tråd med den kommunale deflator som omfatter både prisstigning og lønn.

7.5 Museene i Bergen

Museene er skapt gjennom initiativ og gaver gjennom 185 år, og kan grovt beskrives slik:

→ Universitetsmuseene og vitensentrene: Store enheter med statlig finansiering fra andre enn kulturdepartementet. Hoveddelen av naturhistorien og eldre kulturhistorie ligger her.

→ Konsoliderte museer: Større museer med fulle fagmiljø skapt ved sammenlåinger de siste år. De er "det nasjonale museumsnettverket" med tilskudd fra stat og fylkeskommune.

→ Øvrige museer og kulturvernorganisasjoner: Får ikke statlig eller fylkeskommunal støtte.

De konsoliderte museene i bergensregionen, og enhetene publikum opplever:

→ Kunstmuseene i Bergen: Lysverket, Rasmus Meyers samling, Stenersenbygget, Vestlandske kunstindustrimuseum, Edvard Grieg museum Troidhaugen, Siljustøl og Lysøen.

→ Bymuseet i Bergen: Gamle Bergen museum, Haakonshallen og Rosenkrantzårnet, Bryggens museum, Bergen skolemuseum, Lepramuseet, Hordamuseet, Damsgård hovedgård, Alvøen hovedgård og De brannhistoriske samlinger.

→ Museum Vest: Norges fiskerimuseum, Det Hanseatiske museet og Schøtstuene, Fjell festning, Herdla museum, Nordsjøfartmuseet og

Kystmuseet i Øygarden.

→ Bergen sjøfartsmuseum.

→ Museumssenteret i Hordaland: Salhus trikotasjemuseum, Osterøy museum, Hanvråatunet, Lyngheisenteret, Vestnorsk utvandringssenter, Kulturverntjenesten i Nordhordland og Lyngheisenteret.

→ Museum Vest og Stiftelsen Espeland fangeleir har intensjonsavtale om konsolidering.

→ Det arbeides med å konsolidere Veteranbanen Garnes-Midtnun.

Statistikken fra ABMU viser sammensatt finansiering, stort ansvar og mange besøkende.

2009 Inntekter i 1000 kr.	Billetter	Andre private inntekter	Drift: Stat	Drift: HFK	Drift : Kommune(r)	Andre offentlige tilskudd	Totale inntekter
Akvariet i Bergen	33 000	6 300	0	0	0	0	39 300
VILVITE	8 115	12 527	468	2 872	5 200	4 005	33 187
Bergen Museum	579	24 438	83 853	0	0	95	108 965
Kunstmuseene i Bergen	6 849	15 985	14 288	2 807	44 482	0	84 411
Museum Vest	2 413	1 718	5 632	3 831	8 122	2 345	24 061
Museumssenteret i Hordaland	390	3 237	10 287	7 711	1 433	3 127	26 185
Bymuseet i Bergen	3 334	11 513	11 321	5 700	5 770	2 213	39 851
Bergens Sjøfartsmuseum	222	5 481	3 147	1 420	1 262	932	12 464
Totalt konsoliderte Hordaland ellers	4 191	37 058	22 332	13 765	3 225	10 596	91 167
SUM	59 093	118 257	151 328	38 106	69 494	23 313	459 591

Museum Vest har tilskudd fra Bergen, Askøy, Sund, Fjell, og Øygarden kommuner. Museumssenteret i Hordaland fra Bergen, Lindås, Meland, Radøy, Masfjorden, Austrheim, Fedje og Osterøy kommuner.

De tre forvaltningsnivåenes totale tilskudd i forhold til hverandre i mill. kr., fordelt på de konsoliderte museene

Tilskudd fra kommunene

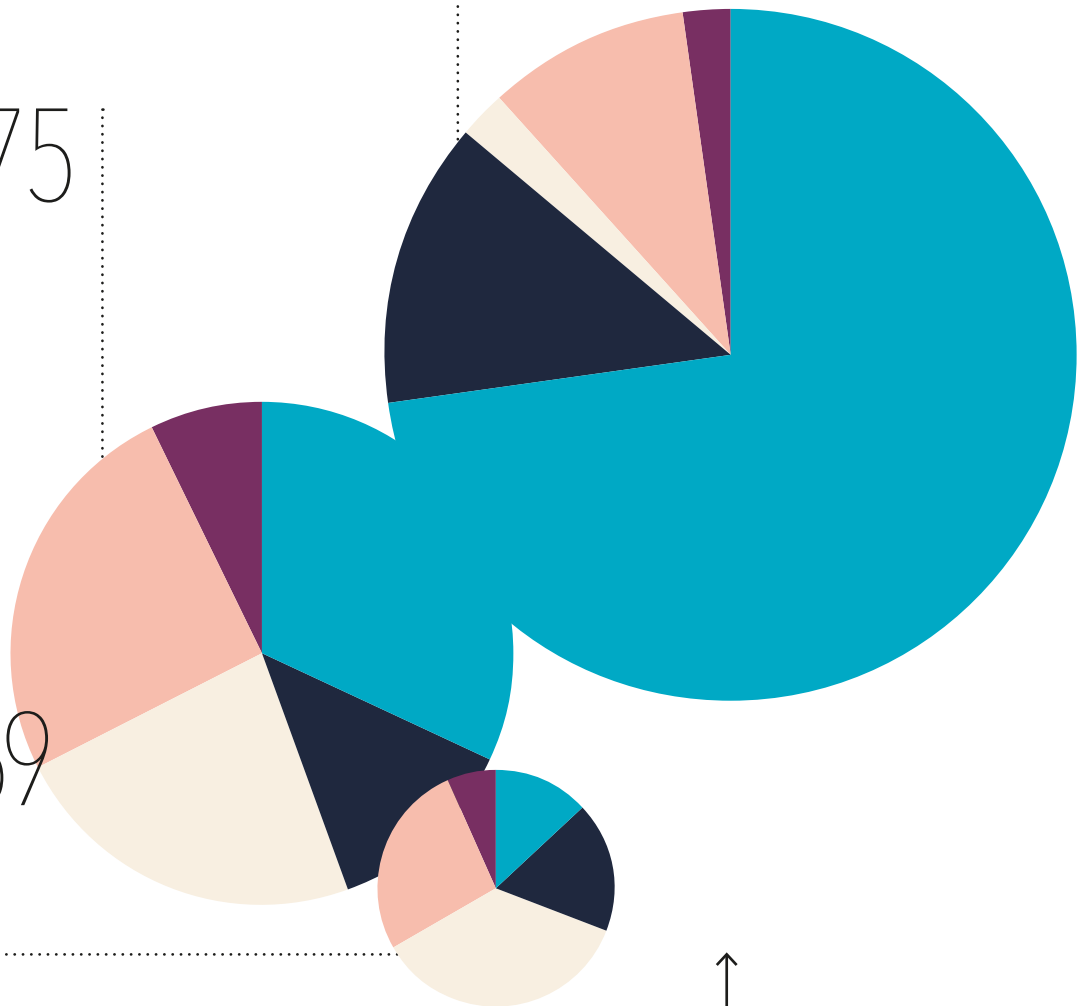
127.213
48%

Tilskudd fra staten

44.675
35%

Tilskudd fra fylket

21.469
17%

90

2009 Offentlig tilskudd i 1000 kr.	Stat		Fylke		Kommuner		Totalt
		%		%		%	
Kunstmuseene i Bergen	14 288	23	2 807	5	44 482	72	61 577
Museum Vest	5 632	32	3 831	22	8 122	46	17 585
Museumssenteret i Hordaland	10 287	53	7 711	40	1 433	7	19 431
Bymuseet i Bergen	11 321	50	5 700	25	5 770	25	22 791
Bergens Sjøfartsmuseum	3 147	54	1 420	24	1 262	22	5 829
TOTALT	44 675	35	21 469	17	61 069	48	127 213

Bergen, øyene i vest og Nordhordland har felles konsoliderte museer. Her bor 75 % av befolkningen i Hordaland, som får 67 % av statens, 61 % av fylkeskommunens og 95 % av alle kommunale tilskudd.

De menneskelige ressursene 2009	Totale årsverk	Hvorav vitenskapelige
Akvariet i Bergen	33,0	12,0
VILVITE	28,8	15,0
Bergen Museum	111,6	35,8
Kunstmuseene i Bergen	49,4	21,8
Museum Vest	33,3	15,4
Museumssenteret i Hordaland	32,6	20,6
Bymuseet i Bergen	58,5	20,9
Bergens Sjøfartsmuseum	12,7	7,7
Totalt konsoliderte Hordaland ellers	106,8	29,0
SUM Hordaland	456,1	178,1

Bygg og samlinger 2009	Kulturhist. Bygg	Andre bygg	Kunst	Kultur- historie	Arkeologi	Natur- historie	Fotografi	Ant farkoster
Bergen Museum	3	21	-	86 067	1 367 838	2 101 152	193 706	0
Kunstmuseene i Bergen	17	14	37 387	942	-	-	100	-
Museum Vest	43	9	50	12 881	25	95	15 997	33
Museumssenteret i Hordaland	102	5	-	116 925	-	-	15 145	1
Bymuseet i Bergen	100	11	-	91 756	-	-	88 224	45
Bergens Sjøfartsmuseum	-	-	-	6 145	150	8	37 852	5
Hordaland ellers	219	20	3 459	83 551	1	2 077	99 547	44
SUM Hordaland	484	80	40 896	398 425	1 367 864	2 103 324	450 571	128

Billetter til Akvariet og Vil Vite koster henholdsvis 150 kr og 125 kr for voksne og 125 og 85 kr. for barn. Museene koster mellom 40 kr. og 60 kr for voksne og er gratis for barn. Nasjonalt er gjennomsnittsprisen knappe kr. 60 for voksne og knappe kr. 30 for barn.

Besøkende og brukere 2009	Enkelt voksne	Enkelt barn	Gruppe voksne	Gruppe barn	Totale besøkende	Barn i under- visning	Hvorav DKS	Besøk hjemmesider
Akvariet i Bergen	181 203	97 415	5 058	24 175	307 851	24 175	0	-
VILVITE	20 493	17 388	18 773	47 333	103 987	47 333	7 000	109 000
Bergen Museum	26 531	18 416	3 127	11 866	59 940	5 697	0	-
Kunstmuseene i Bergen	140 137	-	-	21 037	161 174	21 037	-	-
Museum Vest	60 691	6 113	27 223	8 920	102 947	8 855	2 681	-
Museumssenteret i Hordaland	13 373	5 337	4 480	3 825	27 015	6 158	1 772	42 076
Bymuseet i Bergen	112 287	12 836	15 835	18 510	159 468	18 510	2 550	200 000
Bergens Sjøfartsmuseum	7 797	4 336	3 813	5 581	21 527	5 581	0	8000
Totalt alle	562 512	161 841	78 309	141 247	943 909	137 246	14 003	

I tillegg til faste utstillinger og anlegg produserte disse museer i 2009 53 skiftende utstillinger, 8 internettutstillinger, 4 vandretstillinger (til 16 steder), 25 publikasjoner, 382 åpne møter, 401 konserter og 13 oppsetninger med 53 fremføringer.

Hordalands andel av Norge:

Gjenstander i norske museer:

8%

Kulturhistoriske bygg i norske museer:

10%

Betalene besøk:

17%

Undervisningstilbud til barn

13%

Private inntekter

15%

Kulturdepartementets tilskudd

8%

7.6 Sammenlignet med nasjonal statistikk

Med 9,8 % av landets befolkning har Hordaland:

→ Ca. 8 % av gjenstandene og 10 % av de kulturhistoriske bygg ved norske museer.

→ 10 % av Norges 10,2 mill. museumsbesøk, men 17 % av de 4,9 mill. betalende besøk.

→ En knapp million barn fikk undervisningstilbud i museene i Norge, 13 % av disse var i Hordaland, men kun 5 % av de 362 000 Den kulturelle skolesekkbesøk forgikk her.

→ 13 % av årsverkene, det reflekterer landets nest største universitetsmuseum.

Særlig om inntekter og utgifter:

→ 13 % av Norges museumsinntekter er i Hordaland. De har en større del av inntekter fra sponsorer og andre kommersielle inntekter (15,3 %), og vel 25 % av billettinntektene.

Stat og fylkeskommune har økt sin støtte mer enn kommunen(e) i perioden 2005 til 2009:

→ Bymuseet. Stat + 55 %, fylke + 22 %, kommune + 33 %.

→ Bergen sjøfartsmuseum: Stat + 23 %, fylke + 11 %, kommune + 54 %.

→ Hordalandsmuseer har en større andel av kostnader til husleie (17 %), drift av lokaler (22 %) og litt høyere lønns- og pensjonskostnader enn inntektsandelen skulle tilsi.

→ Hordaland har nært befolkningsandelen av det ordinære statstilskuddet, men da er tilskuddet til universitetsmuseene, med sine forskningsoppgaver, tatt med.

De konsoliderte museene utgjør vel halvdelen av sektoren i besøk:

→ Bergensregionen med 75 % av befolkningen mottar 62 % av fylkets museumstilskudd. Museer med base i Bergen har også fylkesdekkende funksjoner.

→ Hordaland som helhet mottar 8 % av kulturdepartementets tilskudd til konsoliderte museer. Regionen har knappe 10 % av befolkningen og 11 % av det totale besøket.

→ Museum Vest: Stat + 140 %, fylke + 20 %, kommune + 45 %.

→ Museumssenteret i Hordaland: Stat + 148 %, fylke + 182 %, kommune + 24 %.

→ Kunstmuseene i Bergen: Stat + 33 %, fylke + 27 %, kommune + 36 %.

7.7 Kvalitative utfordringer

Museene melder om et stort potensial i styrking av nåværende tyngdepunkter, men også at:

- Kunstmuseene i Bergen har begrensede muligheter til å holde samlinger à jour og til å ta større utstillingsløft. Komponistmuseene trenger fornying.
- Bymuseet i Bergen er ett av Norges største i besøk, gjenstander og bygg, men ikke i årsverk eller tilskudd. Samlingene har lite fra de siste 100 år. Museet mangler større sentrale lokaler.
- Museum Vest må re-etablere Norges Fiskerimuseum som landets fremste arena for formidling av fiskeri og kystkultur. Det er behov for et bygg for funksjoner som ikke kan tilpasses vernede boder, styrking av samlingene og økt bemanning. Det Hanseatiske Museums bygg har setnings-skader som må utbedres.
- Museumssenteret i Hordaland består i hovedsak av museer etablert de siste 20 år med færre ressurser enn forutsatt. Museet arbeider med arbeidsintensive former som kulturlandskap og håndverk. Anlegget på Salhus trenger vedlikehold.
- Universitetsmuseet i Bergen er underbemannet innen samlingsforvaltning, konservering og forskning. Det er behov for midler til økt utstillingshastighet og fornying.
- Vil Vite: Utstillingene må fornyes i takt med utvikling i naturvitenskap og teknologi. Undervisning må hele tiden forankres i skolenes læreplaner og behov.
- Akvariet i Bergen sliter med tilkomst for publikum og areal til utvikling av tilbudet.
- Bergen sjøfartsmuseum sliter med å opprettholde aktivitetsnivået på utadrettet virksomhet. Det er krevende å tilfredsstille lovpålagte krav, bl.a. på arkivlokaler.
- Museet Gamle Vossebanen er eneste nasjonale museumsbane utenfor et konsolidert museum, har færrest ansatte, nest største anlegg og lang driftssesong.
- Stiftelsen Espeland Fangeleir skal inn i Museum Vest som en del av en bredere krig- og menneskerettighets-satsning, med undervisning rettet mot ungdom.
- Stiftelsen Statsraad Lehmkuhls seiltokt er blitt dyrt for ungdom, og skoleverket har strammet inn på bruken. Fra 2017 blir det en større rehabilitering på 60 mill. kr.

7.8 Museumsmål

Museene skal samlet nå alle i Bergensområdet og omfatte sterke nasjonale og internasjonale faginstusjoner. Dette fordrer økt samarbeid og koordinering, der hver aktør må finne en rolle relativt til de øvrige.

Mål Museer

1 — Museene skal samle hele befolkningen med tilbud som reflekterer deres behov og identitet.

2 — De store museer skal være sterke faginstusjoner med brede oppdaterte samlinger og med De store museer skal være sterke faginstusjoner med brede oppdaterte samlinger og med nasjonale roller.

Bergen kommunes hovedmål for de ulike museer er begrunnelsen for tilskudd.

Politikk

Bergen kommunes tilskuddsmål til hovedaktørene innen museumsfeltet

3 — Kunstmuseene i Bergen skal være et nordisk musealt tyngdepunkt innen musikk, kunstnerhjem og kunstnerhistorie, kunsthåndverk, design og billedkunst, og opptre som ambassadør for kunsten og landsdelen nasjonalt og internasjonalt.

4 — Bymuseet i Bergen skal være sentrum i det byhistoriske arbeidet i Bergen og ivareta Bergens rolle i regional, nasjonal og internasjonal historie. Museet skal styrke de frivillige aktørene. Museet skal utvikles til å bli en sentral turistattraksjon for Bergen.

5 — Museum Vest skal være nasjonalt ledende museum på kultur-, ressurs- og næringshistorie knyttet til kyst og havlandet Norge. Museet skal ha et ansvar for okkupasjonshistorie og tema knyttet til menneskerettigheter. Museet skal bidra til å veilede og styrke det frivillige feltet knyttet til sine ansvarsområder.

6 — Museumssenteret i Hordaland skal fungere som sentrum for spesialiserte museumstjenester, og for kunnskap og formidling knyttet til steds- og landskapsutvikling, med særlig vekt på industrialisering og teknologi.

7 — Bergen sjøfartsmuseum skal videreutvikles som nasjonalt tyngdepunkt innen sjøfartshistorie.

8 — Vil Vite skal inspirere barn og unge til å ville vite mer om naturvitenskap og teknologi, og til å velge utdanning i denne retning.

9 — Akvariet i Bergen skal spre kunnskap om livet i havet med en representativ og instruktiv fremstilling av norsk marin fauna og vekke interesse for og forståelse av naturgrunnet for norsk fiske, fangst og havbruk.

10 — Seilskipet Statsraad Lehmkuhl skal bevares for etterslekten, med en bruk som samsvarer med skipets tradisjon, og med seileropplæring for nye generasjoner.

1

2

3

4

5

97

6

7

1 - Schøtstuene blant byggene Bergen kommune har rustet opp de siste årene. Foto Museum Vest

2 - Å trekke linjer fra fortid inn i samtid er felles for ABM institusjoner, i Troldsalen ser publikum samtidig både dagens utøvere og Edvard Griegs komponisthytte. Foto KODE

3 - Brudekrone i Museum Vest: Foto Museum Vest

4 - Å lære ved å gjøre er sentral i opplevelsen, her ved Vil Vite vitensenter. Foto Vil Vite

5 - Nytt verk av en av verdens mest omtalte kunstnere, kinesiske Ai Wei Wei på KODE Foto Dag Fosse

2 - Moro med tradisjon på Norsk trikotasjemuseum Foto Kjersti Vik

7 - Barn møter fortiden gjennom kunsten på KODE. Foto Dag Fosse

7.9 Videre konsolidering og samlingseierskap

Konsolidering av museer til større enheter har siden 2005 lyktes med å skape museer som er faglig sterke og som makter større løft. Staten signaliserer et ønske om ytterligere sammenslåinger. Bergen kommune støtter initiativet om videre konsolidering innen følgende rammer:

→ Konsolidering skal ikke begrunnes rent geografisk. Det er behov for flere konkurrerende institusjoner i Bergen som skaper en bredde av posisjoner.

→ Målsetningen med ytterligere konsolideringer er å skape museer som vil ytterligere styrkes som faglige tyngdepunkt i landsdelen og nasjonalt.

→ Det ønskes ikke konsolidering mellom Bymuseet i Bergen, Museum Vest. Museumssenteret i Salhus

eller Kunstmuseene i Bergen. Det kan åpnes for overføring av ansvar og oppgaver mellom disse dersom det styrker faglige tyngdepunkt.

Forutsetningen for kommunalt tilskudd til oppbygging og bevaring av samlinger er at disse må være i allmennyttig eierskap, ikke private eller kommersielle, og være offentlig tilgjengelige. Eierskap ved konsolidering ble ikke berørt, og disse museene har mange samlings- og bygningseiere. For å redusere de administrative kostnader og øke samhandlingen, oppfordrer Bergen kommune til en sammenslåing av eierskap. Dette bør kunne gjøres samtidig som givere og eksisterende eiers interesser blir ivaretatt. Bergen kommune mener at det fortsatt bør være skille mellom driftsselskap og samlingseierskap.

Politikk

Konsolidering og samlingseierskap

11 — Bergen kommune oppfordrer til videre konsolidering på faglig grunnlag.

12 — Bergen kommune oppfordrer til en sammenslåing av samlingseierskap.

7.10 Nye museum

Staten og Hordaland fylkeskommune signaliserer skepsis til finansiering av flere museer og har signalisert at de ikke vil medfinansiere det som betraktes som lokale museer.

Bergen kommune har ikke økonomisk mulighet til å bidra innen alle viktige kulturelle eller naturvitenskapelige felt. Museer er så kostbare at en nasjonal funksjon og koordinering må være utgangspunkt for en satsing, ikke ønsker om alle at tema skal dekkes lokalt. Utfordringene ved eksisterende samlinger, og potensialet ved disse, er så store at denne planen prioriterer disse.

Følgende retningslinjer vil være viktig for vurdering av tiltak: At et prosjekt er en prioritert del av en samlet plan for et felt. At tiltaket representerer noe nytt nasjonalt. Nye samlinger og tiltak bør legges til eksisterende, bemannede museer eller arkiver. En plan med faglig profil, investerings- og driftsbudsjett og finansieringsanvisning og dokumentasjon om et marked av tilstrekkelig størrelse. Vern og formidling av bygg må løses på andre måter enn ved å etablere museer.

Politikk

Nye museer

13 — Bergen kommune ønsker ikke å bidra til nye selvstendige museer fram til 2021.

7.11 Styreoppnevning

I tråd med regionreformen oppnevner Hordaland fylkeskommune både de regionale og de statlige representanter i de konsoliderte museenes styre. Bergen kommune skal fortsatt oppnevne de kommunale styremedlemmene og enkelte styreledere.

To av de konsoliderte museer har en særlig tilknytning til Bergen, her skal Bergen kommune oppnevne styreleder. Det gjelder Kunstmuseene i Bergen, som forvalter kommunale kunstsamlinger og kulturminner og Bymuseet i Bergen som i fylkesmuseumsplanen er regionmuseum for Bergen kommune og hvor Bergen kommune er "regionråd" for museet.

Det bør være formalisert samarbeid mellom kommune og fylkeskommune i oppnevning til styre. Kommune og fylkeskommune bør oppnevne ett styremedlem på fritt grunnlag. Ytterligere offentlig oppnevnte medlemmer bør ivareta kompetanse- og strategiske behov hos både institusjon, Bergen bystyre og Hordaland fylkesting. Bergen kommune vektlegger styremedlemmer med internasjonal kompetanse og fagkompetanse knyttet til samlingsutvikling, formidling og markedsutvikling.

Politikk
Styresammensetning og -oppnevning

14 — Bergen kommune ønsker et formalisert samarbeid med Hordaland fylkeskommune i oppnevning av styremedlemmer til de konsoliderte museer. Bergen kommune skal fortsatt oppnevne til disse styrene.

7.12 Langsiktig utvikling

I og utenfor planperioden må flere museer sikres langsiktige utviklingsmuligheter:

→ Gamle Bergen museum og Sandviksboder kystkultursenter/ Norges fiskerimuseum skal sikres utviklingsmuligheter. Dette gjelder bl.a. sikkerhet, aktivitetsareal, utvikling av bymuseum på Elsesro og bruk av sjøareal til maritim virksomhet.

→ Kunstmuseets interesser må være sentrale i Lysverkkvartalet. Ubebygde museumsformål, og kan danne grunnlaget for dialog med sponsorer og andre tilskuddsnivåer. Dersom dagens

kulturskolelokaler fraflyttes, må disse lokaler vurderes til museums- eller museumskompatibel bruk av areal og sikkerhetsårsaker.

→ Akvariet i Bergen har et vesentlig publikumspress og må sikres utviklingsmuligheter. Plassproblemer på Nordnes og antikvariske begrensninger innebærer at på lengre sikt, antageligvis i 2020 årene, må et nytt anlegg inngå i andre sentrale utviklingsområder på lang sikt, som for eksempel Kristianholm eller andre havneområder.

Politikk
Styresammensetning
Langsiktig utvikling

15 — Gamle Bergen museum og Sandviksboder kystkultursenter sine utviklingsbehov skal være blant de sentrale premisser for utvikling av sjøarealet i Sandviken.

16 — Akvariet i Bergen må sikres utviklingsmuligheter og bedre transport. Lokalisering av nytt bygg skal inngå i planer for sjønære områder i sentrum.

7.13 Driftstilskudd

Langsiktig planlegging og stabile rammevilkår er grunnlaget for forsvarlig museumsdrift. De konsoliderte museene i Bergen har de siste årene hatt vanskelige økonomiske forhold og har bl.a. redusert antall årsverk. Hovedårsaken er at inntekts-siden ikke har holdt tritt med økningen i lønnsnivået, til tross for relativt lave lønninger sammenlignet med andre bransjer. Ny formidlingsteknologi og økt formidling er også faktorer i en presset økonomi.

Det statlige og regionale tilskuddet til museene i Bergen

har en lav andel av det totale tilskudd sammenlignet med det nasjonale snittet. Disse forvaltningsnivåer bør derfor øke sine bidrag.

Bergen kommune vil tilstrebe en stabilitet i tilskuddet til museene, fordi dette er institusjoner som trenger meget langsiktig samlingsforvaltning, og det ligger flere års produksjon bak større utstillings- og formidlingsprosjekter. Bergen kommune har de siste årene økt tilskuddet i tråd med den kommunale deflatoren som omfatter både prisstigning og lønn. Dette vil fortsette.

Politikk Driftstilskudd

17 — Bergen kommune tar sikte på å øke tilskudd til museer i tråd med pris og lønnsutviklingen. Stat og fylkeskommune bør dekke en andel av tilskuddet som samsvarer med nasjonale snitt.

Tiltak

Tiltakenes kostnader i hele planen viser totale kostnader: For arkiv og bibliotek forventes i hovedsak at Bergen kommune dekker alt. Det er ikke tilfelle for museene: Den kommunale andelen må vurderes for hvert enkelt tiltak, men i utgangspunktet er kommunens andel 20 %, Hordaland fylkeskommunes 20 % og Statens andel 60 %. Faktorer ved kostnadsfordeling omfatter bl.a.: Muligheter for privat og egenfinansiering, dagens fordeling av tilskudd (staten dekker i dag mellom 23 og 54 % av tilskuddet til konsoliderte museum) og nærhet til en tilskuddsgivers politiske mål.

7.14 Videre konsolidering

For å styrke museene faglig og institusjonelt ønsker Bergen kommune følgende videre konsolidering:

→ Bergen sjøfartsmuseum og Museum Vest har fokus på nærliggende og delvis overlappende felt knyttet til kyst, sjøfart og krigshistorie. Sammen vil de kunne utgjøre et selvsagt nasjonalt tyngdepunkt knyttet til Norges forhold til havet. Sjøfartsmuseet er i dag mindre enn tilsvarende museer, staten har ikke økt tilskuddet utover indeksregulering fordi det ikke har foregått sammenslåinger. Bergen bystyre vedtok i sak 30/05 følgende som pkt. 2: "Bergen bystyre oppfordrer Bergen sjøfartsmuseum om å konsolideres inn i det nye museet og holder det åpent at Akvariet på Nordnes også kan delta i den konsoliderte enheten. Dette vil styrke (det nye museets) status som nasjonalt tyngdepunkt for Norges forhold til hav og kyst."

→ Museet gamle Vossebanen er en frivillig organisasjon som ivaretar et nasjonalt kulturminne med jernbanedrift etter profesjonelle kriterier. Museet mottar statlige midler forutsatt regional og lokal medfinansiering. Den er eneste ikke-konsoliderte norske museumsbane.

→ Espeland fangeleir er et nasjonalt og europeisk kulturminne knyttet til fangeleirenes historie under andre verdenskrig, krigsoppgjøret og sivilforsvaret. Det er utredet en konsolidering, og underskrevet intensjonsavtale med Museum Vest.

→ Museumsdriften ved Ådnatun har intensjonsavtale med Museumssenteret i Hordaland om at det konsoliderte museet overtar ansvaret for virksomheten.

→ Museum Vest og Norsk Handelsmuseum og Norsk Reklamemuseum har søkt om tilskudd til sammenslåing for å styrke museet som næringshistorisk tyngdepunkt.

Tiltak

Videre konsolidering

1 — Konsolidering i Bergen fullføres:

1.1 — Bergen sjøfartsmuseum konsolideres med Museum Vest, for å skape et nasjonalt tyngdepunkt for Norges forhold til havet.

1.2 — Bergen kommune godkjenner at Stiftelsen Norsk handelsmuseum og Norsk reklamemuseum fusjoneres inn i Stiftelsen Museum Vest.

1.3 — Museet Gamle Vossebanen foreslås slått sammen med et konsolidert museum.

1.4 — Museet Espeland fangeleir konsolideres med Museum Vest.

1.5 — Museumssenteret i Hordaland overtar museumsdriften ved Kulturhuset Ådnatun.

7.15 Bergen kommunes samlinger

Bergen kommune eier følgende samlinger:

- Utsmykking i kommunale lokaler og på offentlige plasser og i parker.
- Kunstsamlinger som forvaltes av Kunstmuseene i Bergen.
- Bergen skolemuseums samling.
- Det Hanseatiske museum og Schøtstuene sitt inventar og bygninger.
- Edvard og Nina Griegs hjem Troidhaugen sitt inventar og bygninger.
- Ideell 2/3 part av Siljustøl sitt inventar og bygninger.
- Samlinger av teknisk historie i etater i Bergen kommune.

Vesentlige deler av samlingene er gaver, med formelle og uformelle begrensninger i det kommunale eierskapet. Det er avsatt 1 mill. kr. årlig over investeringsbudsjettet til innkjøp av kunst til kunstmuseet og kr. 1 mill. årlig til utsmykning, i tillegg til prosjektfinansiering.

Utsmykningssamlingen spenner fra mindre malerier, kunsthåndverk og grafiske blad i kontorer, kantiner, skoler etc. til store skulpturer i bymiljø og integrert kunst i nyere bygg. All utsmykning er registrert, totalt ca. 3000 verk. Det er etablert regler for flytting av kunst og igangsatt konserve-

ring/ vedlikehold. I samarbeid med Grønn etat settes det av midler til vedlikehold av utendørs skulpturer.

Vesentlige kommunale samlinger forvaltes av konsoliderte museer. Dagens praksis fungerer godt. For å synliggjøre ansvar og roller skal status formaliseres med avtaler mellom Bergen kommune og Stiftelsen Bymuseet i Bergen, Stiftelsen Kunstmuseene i Bergen og Stiftelsen Museum Vest. Avtalens utgifter dekkes innen rammen av det offentlige tilskuddet. Museene skal forplikte seg til forsvarlig oppbevaring av samlingene, nødvendig konservering, oppdatering av tilknyttet informasjon og dokumentasjon, forøkning av samlingen ved at relevante innkjøp og gaver legges til det kommunale eierskap, formidling av samlingene til fagmiljøer og befolkning og nødvendig sikkerhet.

Det planlegges ikke endringer i det kommunale eierskapet.

Dersom samlingene omfatter arkiv i arkivlovens forstand, eksempelvis i skolemuseet, eies disse av byarkivet og kan ikke avhendes. Arkiv behandles i arkivdelen av planen.

Tiltak

Bergen kommunes samlinger

2 — Det inngås forvaltningsavtaler med de konsoliderte museene om ansvar og forpliktelser knyttet til forvaltning av kommunale samlinger.

3 — Eierskap til Bergen skolemuseumssamlinger overføres til Bymuseet i Bergen/ Gamle Bergen museum.

7.16 Kommunale styremedlemmer

Kommunale styremedlemmer representerer byen og fellesskapet i forvaltningen av viktige felles verdier. De er et kontaktledd til byens myndigheter og bidrar med politisk kompetanse til institusjoner som har politiske prosesser som driftsforutsetning.

Museer har særtrekk i forhold til de fleste andre kulturinstitusjoner:

→ For å bygge samlinger må institusjonen ha et langt og stabilt liv. De er "generasjonsprosjekter".

→ Uansett formelt eierskap er samlingene samfunnets fellesarv og hukommelse.

→ Samlingene har en økonomisk "slakteverdi" eller kan flyttes til andre steder.

→ I stor grad er disse samlinger bygget opp av offentlige midler.

→ Givere har forventet at det offentlige, kanskje særlig bystyret, skulle holde et øye med gaven og museet. Fremtidige givere vil ha en trygghet i et offentlig oppsyn med gaver.

Der er tre nivåer med potensiell styrerepresentasjon: Styrene i konsoliderte museer, styrene i eierne til samlinger og bygg som inngår i de konsoliderte museer og styrene i frivillige museer og samlinger.

De frivillige samlinger gis støtte primært på grunn av sin aktivitet overfor publikum og brukere. Om samlingen

skal ha et videre liv, må den på sikt forvaltes i et konsolidert museum. Det er derfor ikke aktuelt med kommunale styremedlemmer i disse enheter.

Bergen kommune bør fortsatt sitte i styrene for de konsoliderte museer. Hensynene ovenfor, og det faktum at dette er store allmenntilgjengelige enheter, taler for det. Hordaland fylkeskommune oppnevner styremedlemmene som representerer de regionale og nasjonale interesser.

Bergen kommune forventer at samlingseierne er gode forvaltere av de store kulturelle og økonomiske verdier og av tilliten som er gitt dem av private givere. Bergen kommune forventer at større endringer i samlingene, særlig dersom det vurderes avhending, må avklares med kommunen først. Den daglige kontakten og driften ved samlingseierne ligger imidlertid ved de konsoliderte museene. Det er derfor mest hensiktsmessig at styrene ved de konsoliderte museene oppnevner de styremedlemmene i samlingseierne som tidligere er oppnevnt av Bergen kommune. Bergen kommune forventer at det skal være slike styreplasser.

Det hanseatiske museum disponerer noen mindre fond som er brukt til trykt materiale. Fondene er private gaver med egne statutter som innebærer at det er Bergen kommune som oppnevner

medlemmer til styrene. Oppnevningssoppgaven foreslås overført til Museum Vest, men med et tydeliggjort innhold og mandat. Fondet skal fortsatt kunne brukes slik at den investerer i trykksaker, for så å overta inntektene fra disse til bruk i neste prosjekt.

Et styre bør være et effektivt kollegialt organ som ivaretar kompetanse og nettverksbehov for institusjonen. Bergen kommune mener derfor at 5 styremedlemmer er tilstrekkelig, hvor Bergen kommune oppnevner 1 medlem. Dersom styret har 7 eller flere medlemmer, skal kommunen oppnevne to styremedlemmer. Bergen kommune skal oppnevne styreleder i Kunstmuseene i Bergen, som forvalter de kommunale kunstsamlinger og vesentlige kulturminner, og i Bymuseet i Bergen som i fylkeskommunens museumsplan er regionmuseum for Bergen kommune.

Tiltak Kommunale styremedlemmer

4 — Bergen kommune skal være representert i styrene for de konsoliderte museer med 1 styremedlem i styrer opp til 6 medlemmer og med 2 medlemmer i styrer med 7 eller flere medlemmer. Bergen kommune skal oppnevne styreleder i Kunstmuseene i Bergen og i Bymuseet i Bergen.

5 — Bergen kommunes plasser i andre museums- og samlingsstyrene overføres til de konsoliderte museene, som skal ivareta de offentlige interesser.

6 — Styret for Det Hanseatiske museums fonds skal bestå av leder/konservator ved Det Hanseatiske museum, kommunalt oppnevnt styremedlem i Museum Vest og direktør for Museum

Vest. Fondets midler skal anvendes til publisering av forskning knyttet til Bergens handelshistorie frem til 1900, herunder kataloger til utstillinger.

7.17 Prosjekttilskudd

Åpne prosjektmidler støtter utviklingsprosjekter, ekstraordinære tiltak, tiltak som ikke er forutsatt i denne planen og tiltak i regi aktører som ikke mottar fast tilskudd fra Bergen kommune. Det er stort behov for slik støtte og mange som søker. Planen vil øke midlene til slike formål. Prioriterte prosjekter vil oppfylle en eller flere av følgende kriterier: Prosjekter med utviklingsverdi som bidrar til at søker får nytt publikum, kompetanse eller nettverk. Prosjekter med særlig tilknytning til Bergen og bergenske forhold, både

Bergen i større sammenhenger og lokalhistorie i Bergen. Prosjekter som øker samarbeidet og arbeidsdelingen mellom aktører i Bergen og mellom profesjonell og amatør. Markeringer knyttet til vesentlige hendelser eller aktører i byens historie. Prosjektene må sannsynliggjøre et vesentlig publikum og en plan for å nå publikum, i tillegg til å ha faglig verdi og et budsjett i balanse. Kommunalt tilskudd vil kun unntaksvis kunne dekke mer en 1/3 av utgiftene.

Tiltak Prosjekttilskudd

7 — Åpne prosjektmidler styrkes for å sikre utviklings- og prosjektmuligheter i sektoren.

7.18 Løft for tradisjonell formidling

Billettprisene for voksne ved museene i Bergen er lavere enn det nasjonale snittet, i tillegg er det gratis for barn og unge. Dette skal videreføres som grunnlag for å nå bredt.

Følgende tiltak/ behov er meldt inn til ABM-planen:

- Kunstmuseene i Bergen ønsker å etablere et formidlingscenter for barnefamilier (minst 5000 flere brukere), med skolebruk i skoletiden. Investering 0,5 mill., drift årlig 1 mill.
 - Bymuseet i Bergen har sprengt kapasitet i skoletjenesten og ber om kr. 1 mill. i året til å øke skoletilbudet med 10 000 barn til 25 000 barn.
 - Museum Vest gjenåpner Norges fiskerimuseum og vil etablere skoletilbud til en årlig kostnad på kr. 0,6 mill. og vil styrke formidling med 0,6 mill. til Det hanseatiske museum.
 - Museumssenteret i Hordaland ønsker gjennom pedagogisk tilbud til barnehager, skoler og videregående skole å doble besøket. Kostnad kr. 1 mill. årlig.
 - Bergen sjøfartsmuseum ønsker å styrke formidling til barn og unge med en museumsvert i 80 % stilling til en årlig kostnad på kr 0,4 mill.
- Tre større prosjekter er nært forstående/ i gang:**
- Norges Fiskerimuseum gjenåpner i Sandviksbo-

der, med et mål om 30 000 besøkende årlig. Tema er forståelse av havet og kysten innen næringshistorie, kystens kulturhistorie og marine økosystem. Basisutstillinger i Sandviksboder er beregnet til kr. 20 mill., økt driftsbehov er kr 3 mill. i tilskudd.

- Brannmuseum i Bergen: Det er utarbeidet en utviklingsplan basert på en samling av internasjonalt format. Det er utredet 3 alternativer, med konklusjon om at kost/ nytten er best ved bruk av gamle brannstasjonen. Målet er 44 000 årlige besøk hvorav 1/3 turister, basert på vitensenterpedagogikk. Årlig drift vil koste kr. 4 mill.
- EGM Troidhaugen har to hovedutfordringer: Å fungere med stort, men skiftende besøk, og å utvikle det musikk- og museumsfaglige innholdet i anlegget. Det er derfor foreslått et publikums- og servicebygg. Investering kr. 40 mill. kr. Årlig drift kr. 5 mill.

Bergen mangler et helårs byhistorisk museum som gir en grunninnføring i det bergenske. Det er under utvikling en plan for Gamle Bergen med mål om 50 000 flere besøkende til:

- Åpne hus og vakter/ verter i tidsriktige drakter og roller. Dette vil gi økt inntekt og en mer brukervennlig opplevelse. Området bør kunne stenges i åpningstiden,

men med systemer slik at ikke nærmiljøet stenges ut av anlegget. Økt drift kr. 2 mill. per år.

- Helårs museumsbygg med utstillingsrom og auditorium, magasin, parkering og publikumsfasiliteter (butikk, kafé, toaletter etc.). Investering 50 mill., drift 0,5 mill.
- Utvikling av sjøområdet Gamle Bergen, slik at Bergens historiske forhold til sjøen kan formidles. Prosjektet omfatter restaurering/ oppbygging av eksisterende bygg og med komplettering av fasiliteter. Investering 80 mill., drift 2 mill.
- Slutføring av bygningsmiljø: Investeringer 50 mill. pluss gaver, drift kr. 0,5 mill.

Videreutvikling av Gamle Bergen må sees i lys av en kulturhistorisk løype gjennom Sandviken i samarbeid med Norges fiskerimuseum, kystkultursenteret og andre aktører.

Bergenske museer har specialsamlinger som gir museene en nasjonal og nordisk profil. Museene har meldt inn følgende ønsker knyttet til disse:

- Museet Siljustøls lave besøk ønskes båret med økt publikumstilbud, kr. 0,5 mill. årlig.
- Museet Lysøen har behov for ny båt til kr. 8 mill. til transport av publikum.

→ Permanenten Vestlandske Kunstindustrimuseum har landets viktigste kinasamling, og huser et Konfucius institutt (offisiell kinesisk kultursamarbeidsinstitusjon). Kinas betydning i verden er økende, med økt behov for kunnskap om landet. Museet ber om kr. 2. mill. i økt drift til samtidssamling design, årlig utstilling av østasiatisk kunst, formidlings- og skoleprogram.

→ Bymuseet forvalter grønne anlegg og historiske hager som fungerer som lokale parker. Det er ønskelig med to årsverk til kr. 1,5 mill. årlig, og formidling til 0,25 mill. årlig.

→ Alvøen hovedgård har lavt besøk bl.a. grunnet begrensede publikumsfasiliteter. Etablering av undervisningsrom og publikumsfasiliteter vil koste kr. 1,6 mill.

→ Bymuseet i Bergen ivaretar minnet om middelalderbyen og tiden da Bergen var Norges hovedstad. Det er ønskelig med økt formidling på Bergenhus.

→ Hordamuseet skal utvikles som museum for Bergens nære omland gjennom tidene, inkludert de siste 50 års urbanisering. Økte kostnader kr. 1 mill. årlig.

→ Bymuseet har en nasjonalt interessant skolehistorisk samling og andre oppvekstsamlinger. Årlige oppvekstprosjekter vil koste kr. 0,5 mill.

Verdensarven Bryggen bør sikres økt formidling, forankret i historien om Bergen som internasjonal by frem til nyere tid. Det er også tatt viktige skritt for at Hordaland får en ny verdensarv i Odda. Begge disse verdensarvene sammen med verdenshukommelsen Lepraarkivet, bør få formidling sentralt i Bergen i regi av ett av de konsoliderte museer. Bymuseets og Bergens hagehistoriske formidling bør forankres i samarbeid med Bergen kommunes Grønn etat og hos fylkeskommune og fylkesmann.

Begrensninger i Bergen kommunes økonomi innebærer at følgende hensyn vektlegges:

→ Bergen mangler familietilbud. Etableringen av Vil Vite har økt denne typen besøk med 100 000 i året, samtidig som besøket i de øvrige tilbud har holdt seg eller økt.

→ Det er uhensiktsmessig å skille mellom gode bredetilbud til bergenserne og reiselivstilbud. Tilbud med lav interesse for byens egne gir sjelden uttelling hos kresne turister. Det er samtidig viktig at det tas hensyn til reiselivsmarkedet når man utvikler lokale tilbud.

→ Bergen mangler en helårs, sammenfattende byhistorisk formidling, med bredde og refleksjon frem til samtiden. De fleste byer i Norden har dette.

→ Grupper med behov for integrering i samfunnets felles tilbud. Dette gjelder de med svake levekår, ulike former for nedsatt funksjonsevne, minoriteter, og flere.

Det prioriteres anlegg og satsinger knyttet til sentrale deler av byhistorien som klart ligger innenfor det kommunale ansvaret:

→ Bergenhus er et statlig anlegg der formidling er et statlig ansvar.

→ Midler til parkanlegg med allmenn tilgang må drøftes i kommunens grønt-planer.

→ Bergen kommune vil i planperioden ikke ytterligere prioritere museet Alvøen. Det holdes åpent for bymuseet å vurdere nødvendigheten av å føre Alvøen videre som museum i lys av lave besøkstall, den brede dekningen av lyststeder ellers og nasjonal satsing på industristedskultur i Salhus.

→ Spesialsamlingene prioriteres ikke i perioden.

Prosjekter som bør føres videre, men uten at Bergen kommune er en hovedsamarbeidspartner:

→ En satsing på Kinasamlingen må også ta utgangspunkt i en nasjonal vilje.

→ Bergen kommune ser behovet for ny båt til Lysøen. Museet ligger i Os kommune, men statlig og fylkeskommunal satsing der vil påvirke andre prosjekter i regionen.

→ Videreutvikling av Siljustøl, Hordamuseet og skole- og oppveksthistorie på Bymuseet må gjøres innen rammen av museenes ordinære driftsbudsjetter.

→ Det er av betydning å sikre formidling av krigsårene i Norge. Forsvarsmuseets tilbud på Koengen er en basisformidling knyttet til denne delen av vår historie. I tillegg bør denne utstillingen, og et informasjonspunkt i det foreslåtte brannmuseet i gamle brannstasjonen, føre publikum videre til Espeland, Telavåg og Fjell, og til andre krigshistoriske anlegg.

Gjennomføring av store tiltak fordrer samarbeid med Hordaland fylkeskommune og staten. Bergen kommune vil søke å komme frem til en felles gjennomføringsplan i forlengelse av denne planen.

Tiltak
Løft for tradisjonell formidling onslidering

8 — Brannhistorisk museum etableres i Gamle Brannstasjon i regi Bymuseet i Bergen.

9 — Drift av Norges fiskerimuseum i nye lokaler.

10 — Nytt publikums og servicebygg på Troldhaugen.

11 — Helårsmuseum for bergensk historie og utvikling av Gamle Bergen museum.

12 — Kystkultursenteret utvikles som nasjonalt og regionalt anlegg og lokalt sentrum.

13 — Styrket formidling ved Kunstmuseene i Bergen.

14 — Stryket formidling ved Bymuseet i Bergen.

15 — Styrket formidling ved Salhus trikotasjemuseum.

16 — Skoleprogram styrkes ved de konsoliderte museer

17 — Kinasamlingen ved VK styrkes i lys av Kinas økende betydning i verdenssamfunnet.

7.19 Utstillinger

Utstillinger er museenes grunnleggende formidlings-tilbud til publikum. Basisutstillingene skal gi publikum en innføring i museets tema og presentere sentrale deler av samlingene. De skiftende utstillingene tar opp aktuelle tema og skaper gjenbesøk. Museer bør ha flere skiftende utstillinger i året per anlegg og skifte basisutstilling hvert 10 år. Praxis er annerledes. Basisutstillingene i Bergen er til dels betydelig eldre. I tillegg er det ønskelig med ressurser til større mer ambisiøse utstillinger.

Fornyng av basisutstillinger omfatter bl.a. følgende prosjekter. Rekkefølge vil følge av finansieringsviljen til de øvrige tilskuddsgiverne og private bidrag:

- Norges fiskerimuseum kostnad kr. 20 mill.
- Kunsthåndverk og design Permanenten. Kostnad kr. 11 mill.
- Åpne magasinarealer Permanenten inkludert Singersamlingen. Kostnad kr. 2 mill.
- Bryggens Museum om middelalderbyen Bergen. Kostnad kr. 15 mill.
- Bergen sjøfartsmuseum, kostnad kr. 5 mill.
- Norsk Trikotasjemuseum, kostnad under utredning.

Økte utstillingsambisjoner skal gi økt publikum, nasjonal synlighet og reiselivseffekt:

- Kunstmuseene ber om kr. 2 mill. til årlig kunsthåndverk eller design utstilling, kr. 3 mill. til årlig kunstutstilling og kr. 1 mil til økt markedsføring. Resultatet skal være minst 20 000 flere publikummere, målbar økning av omtale og økt kritikerdekning.
 - Museum Vest ber om kr. 3 mill. årlig til utstillingsvirksomhet i alle sine anlegg knyttet til en rullerende plan for oppgradering. Målet er 10 000 flere publikummere til 2014 og ytterligere økning på 20 000 frem mot 2024.
 - Bymuseet ønsker å kunne ta inn de mest attraktive utstillinger og å ha mulighet til å produsere utstillinger med større vekt på interaktivitet, kostnad kr. 2 mill. årlig.
 - Museumssenteret i Salhus ber om kr. 1 mill. årlig til utstillings- og formidlingsarbeid.
 - Bergen sjøfartsmuseum ber om kr. 1,1 mill. til utstillinger, internett og foredrag.
- Innen rammene av denne planen må skiftende utstillinger dekkes innen det ordinære tilskuddet. Bergen kommune vil prioritere fornyng av basisutstillinger for å sikre grunnformidlingen.

Tiltak
Utstillinger

18 — Tilskuddsordning til kommunal andel av fornyng av basisutstillinger.

7.20 Næringsutvikling

Flere museer i Bergen har tradisjoner for å styrke næringslivet med opplysningsvirksomhet om næringers verdi, rekruttering av ungdom og utvikling av kompetanse for næringsaktører. I planperioden er det særlig innen naturfag, marin sektor og design at det er aktuelt med tiltak.

Museum Vest har et bredt engasjement for fiskerinæringen. De nye basisutstillinger ved Norges fiskerimuseum vil bl.a. omhandle sjømat, fiskerinæringen og marine vitenskaper. Det skal være tilbud rettet mot ungdom som del av denne satsingen.

Kunstmuseene i Bergen ved Vestlandske kunstindustrimuseum har utarbeidet en 10 års satsing om omfatter designgalleri, formidling, forskning og innsamling knyttet til bransjeutvikling og det brede

publikum, i Permanentens første etasje. Målet er 10 000 flere publikummere i året til en driftskostnad kr. 3,6 mill. Et annet prosjekt er knyttet til Norsk trikotasjemuseum/Museumssenteret i Hordaland for et designsenter for tekstil. Museumssenteret har imidlertid ikke prioritert tekstilsenteret på Salhus i de siste 10 årene, samtidig har Kunstmuseene i Bergen økt sin satsing på feltet. Bergen kommune stiller seg derfor bak satsingen på Permanenten.

Design Region Bergen har sammen med partnere foreslått møte og formidlingssted for design. Målsetningene med denne kan delvis løses i Permanenten, med betydelige synergier. Det foreslås at partene samordner seg og samles om Permanenten.

Tiltak
Næringsutvikling

19 — Norges fiskerimuseum utvikles slik at den styrker kunnskapen om marine næringer.

20 — ”Designsatsing i Permanenten”. Satsingen koordineres med Design Region Bergen.

7.21 Samlingsutvikling

Samlingene er museenes grunnmur. Museenes unike oppgave er at de bevarer, formidler og problematiserer alle de ting, levende og livløse, kunst, historie eller natur, som omgir oss.

Skal museene beholde sin aktualitet, må samlingene utvikles. Selv de best ivarettede gjenstander vil med tiden bli slitt ut, og nye gjenstander og tider kommer stadig. Samlingene er i stor grad bygget opp av gaver. Det innebærer forpliktelser overfor giverne og et behov for å vise potensielle givere at museene er trygge mottagere. Det er samtidig en tilfeldighet i gavene som fordrer at museene må ha budsjetter til utfyllende innkjøp og innsamling, slik at helheten blir representativ og fyller ettertidens behov. Det er kostbart å ta vare på samlingene, en kritisk gjennomgang

er nødvendig fra tid til annen.

Innsamlingsutfordringene kan oppsummeres slik:

→ Kunstmuseene i Bergen har kr. 1 mill. i kommunale investeringsmidler til innkjøp av billedkunst, det er ønskelig at denne økes.

→ Kunstmuseene i Bergen mangler innkjøpsmidler til internasjonal design, en samling som vil øke publikum blant menn og yngre og som er viktig for designutdanning og -næring i Bergen.

→ Museum Vest gjennomfører en gjennomgang av samlinger med sikte på reduserte magasin. Samtidig innlemmes Gunnar Mikkelssens Maritime Samlinger, krigshistorisk materiale ved Fjell festning, Norges handels- og reklamemuseum og arkivmateriale knyttet til Kollsnes prosessanlegg. Det er behov

for 0,3 mill. i året i drift av de bergenske samlinger her.

→ Sjøfartsmuseet ber om kr. 0,5 mill. årlig til vedlikehold og utvidelse av samlinger.

→ Bymuseet har svak dekning av de siste 50 til 100 års bergensk historie, med unntak av noen spesialsamlinger. Det er behov for kr. 0,5 mill. årlig.

Tiltak Samlingsutvikling

21 — Bymuseet i Bergen - Innsamling fra de siste 50 årene.

22 — Innkjøp kommunal designsamlinger ved Kunstmuseene i Bergen.

7.22 Bevaring

Bevaring har som mål at også etterslekten skal ha glede av museenes samlinger: Den relativt rimelige preventive konserveringen er tiltak som hindrer unødvendig slitasje eller nedbrytning, for eksempel ved bedre oppbevarings- og visningsforhold. Den ofte kostbare reparative konserveringen kan omfatte større inngripen og rekonstruksjoner i skadete gjenstander, hvis disse prioriteres.

Museumssenteret i Hordaland er vert for flere fellestjenester. Til eget behov har Kunstmuseene i Bergen regionens eneste

kunsthistorisk konserveringsatelier, og Universitetsmuseet i Bergen har tjenester for naturhistorisk- og historisk materiale.

Bergen mangler tilstrekkelig med trygge og klimariktige magasiner og nok kapasitet innen konservering. Hovedstrategien videre er fellestiltak for ABM-sektoren, som står i planens fellesdel.

Største delen av bevaringsarbeidet og oppbevaringen vil likevel fortsatt foregå ved det enkelte museet. Dette handler om både praktiske og økonomiske

forhold. Blant planlagte prosjekter:

→ Flytting av Kunstmuseenes billedkunstmagasiner og konserveringsatelier til større lokaler i Lysverket. Kostnad: Investering 5 mill., årlig drift 0,5 mill. Videre ønsker museet kr. 0,5 mill. i året til kjøp av konservering av glass, metall, møbel og tre.

→ Bymuseet i Bergen har 100 000 kulturhistoriske gjenstander og 80 000 fotografier. Det trengs fire nye stillinger og bedre lokaler til kr. 3,5 mill. kr. årlig.

→ Museum Vest trenger sikre og klimastyrte magasin, til erstatning for dagens lager. Det er behov for 0,7 mill. i året til drift, sikring og leie. Oppbevaring og konservering er dels tenkt løst gjennom

Fellesmagasinet i Salhus og ved egne løsninger. Kostnad kr. 2 mill. årlig.

→ Bergen sjøfartsmuseum: Klimatiltak innendørs kr 3,2 mill., utvidelse arkiv kr 2 mill.

→ Vognhall til Museet Gamle Vossebanen til bevaring av rullende materiell kr. 10 mill.

Mange museumsbygg har en alder som fordrer generell opprustning. Kravene til klimastyring og brannsikring har økt vesentlig, og gjenstander har fått en økonomisk verdi som tilsier oppgradering av sikkerhet. Historiske bygg trenger oppgradering for å sikres mot overforbruk og slitasje. Generelt har museene mange bygninger som også må betraktes som "museumsgjenstander":

→ Bymuseet ivaretar 120 bygninger med ca. 14 årsverk. Det er behov for økt tilskudd på 2 mill.

→ Bymuseet kan være et senter for bygningsvern i Bergen som kan tilby kompetanse og tjenester til private og offentlige eiere av antikva-

riske bygg. Det vil koste kr. 1,5 mill. årlig.

→ Finnegården og Schøtstuene eies av Bergen kommune og er del av verdensskulturminnet Bryggen. Det er oppdaget grunnsig, kostnader utredes.

→ Bergen sjøfartsmuseum oppgradering av bygg kr 10,9 mill.

→ Trikkehallen (Bergen tekniske museum) har behov for 60 mill. kr til restaurering.

→ Norsk trikotasje-museum ber om kr. 6 mill. til å sette i stand skolehus, arbeiderbosted, direktørbo-lig/ aldershjem, og 0,4 mill. i partnerskapsmidler til private i det fredete området.

→ Bergen kommune eier Lysverksbygget, Rasmus Meyers bygning, Permanenten, Troidhaugen og en ideell part av Siljustøl. Disse, sammen med Stenersenbygget, trenger oppgradering av sikkerhet og generell vedlikehold. Det er behov for å samordne kommunale midler med ekstern finansiering for å sikre et tilstrekkelig samlet grunnlag for bygningenes utvikling.

Bergen kommune vil ha begrensede midler til slike

prosjekter. Behov som kan løses på andre måter bør søke disse. Dette innebærer som eksempel at sjøfartsmuseenes behov for forskriftsmessige arkivlokaler bør løses ved deponi i Bergen byarkiv i stedet for oppgradering av egne lokaler.

Bergen kommune vil vektlegge å sikre Finnegården og Schøtstuene i samvirke med nasjonale midler til verdensskulturminnet Bryggen. Det vektlegges en løsning for Museet Gamle Vossebanen hvor frivillige har gjennomført et stort arbeid med å restaurere vogner. En vognhall er nødvendig som arbeidssted, formidlingsramme og vern mot hærverk. Her økes driftstilskuddet slik at museet kan dekke investeringskostnadene som kan lånes.

Tiltak Bevaring

23 — Bøting på grunnsig Finnegården og Schøtstuene.

24 — Investering og drift Vognhall for museet Gamle Vossebanen.

7.23 Nasjonale roller og forskning

Museene må også bryne seg på nasjonale og internasjonale oppgaver. Dette skaper nettverk, ny kunnskap og er grunnlag for formidling, i tillegg til å løfte det bergenske ut i verden.

Nasjonale museum-snettverk med sentrale "nav" er etablert for ulike fagfelt:

→ Museum Vest er nav i nettverket for fiskerihisto-

rie og kystkultur, og drifter Kontaktrådet for fiskeri- og kystmuseer. Den største av en rekke pågående fellesprosjekter er "Fortellinger om kyst-Norge" som frem til grunnlovsjubileet 2014 skal formidle kystens historie finansiert av tre departement. Museum Vest ønsker kr. 1 mill. til videreutvikling av navfunksjonen og felles forskningsprosjekter.

→ Bymuseet arbeider med å etablere seg som nav for et nytt nettverk for formidling ved museer. Driftskostnad 200 000 kroner årlig.

Bergen kommune forutsetter at det etableres nasjonale nettverksnav ved museene, dette må dekkes innen tilskuddsrammen.

De konsoliderte museene har også andre forskningsnettverk og prosjekter:

→ Bymuseet ber om kr. 1 mill. i året til nasjonale og internasjonale forsknings- og museumsnettverk knyttet til

skolemuseet, lepramuseet og Bryggens museum. Dette er eksisterende nettverk som bl.a. er knyttet til UiB, Riksantikvaren og NIKU.

→ Museum Vest ber om kr. 1 mill. til forskning om fiskerihistorie, kr. 1 mill. til okkupasjonshistorie og kr. 1 mill. til egenandel og ledelse for eksternfinansierte prosjekter. Dagens eksternfinansierte omfatter bl.a. "Norsk havbruksnærings historie 1850-2010", "Norges fiskeri- og kysthistorie" og om motstandsbevegelsen Saborg.

→ Museumssenteret i Hordaland ønsker kr. 0,6 mill. til fagbibliotek, 0,6 mill. til nasjonal internettportal for minneinnsamling og -materiell innen arbeidsliv, og kr. 0,8 mill. til innsamling av mate-

rielle og immaterielle kulturminner.

→ Bergen sjøfartsmuseum ber om kr. 0,55 mill. til bibliotekar og kr. 0,35 mill. til forskningsledelse. Museet har en sentral i det norske sjøfartshistoriske miljøet.

→ Kunstmuseene i Bergen ber om kr. 0,8 mill. til bibliotekar.

Bergen kommune ser det som nødvendig at museene har forskningskompetanse, og det krever at det forskes. Det er også viktig at bergenske og vestnorske problemstillinger er med å prege den nasjonale kunnskapsutviklingen. Det vil imidlertid være begrensete midler til å støtte dette arbeidet. Bibliotek og arkivutvikling må museene hente

fra de respektive sektorene direkte. Bergen kommune vil vektlegge støtte til prosjekter og strukturer som maktet å skape betydelig annen finansiering, eller som posisjonerer Bergen som nasjonalt nettverkssenter.

Tiltak
Nasjonale roller og forskning

25 — Forskningsprogram ved Bymuseet, Museum Vest, Museumssenteret på Salhus og Bergen sjøfartsmuseum.

7.24

Kommunale museumsbygg

Bergen kommunale bygg leier ut museumsbygg til flere konsoliderte museer. Leibeløpet skal også dekke vedlikehold av bygningene. Fremover planlegges også utvidelser og opprustninger med delfinansiering fra stat, fylkeskommune og private sponsorer. Det vil være en fordel at vedlikeholdsmidler og opprustnings- og utvidelsesprosjekter samordnes.

Tiltak
Koordinering av kommunale og andre byggmidler

26 — Kommunale midler til vedlikehold av museumsbygg koordineres med opprustnings- og utvidelsesplaner.

7.25

Tydeliggjort formidlingsbudskap

I bystyrets behandling av ABM planen ble det vedtatt som merknad 3: «Bystyret ber byrådet vurdere tiltak eller organiseringer som kan tydeliggjøre formidlingsbudskapet til de ulike museene. Bystyret ser gjerne at strategisk design og moderne teknologi i større grad brukes for å formidle museenes innhold».

Tiltak
Tydeliggjort formidlingsbudskap

27 — Styrket formidlingsbudskapet ved museene, bla ved bruk av strategisk design og moderne teknologi som i større grad brukes for å formidle museenes innhold.

1

2

3

114

4

115

5

1 - Frivillige vedlikeholder og drifter skinner og materiell på Gamle Vossebanen mellom Garnes og Midtun. Foto Helge Sunde

2 - Asane historielag engasjerte seg og fikk reddet og gjenreist et Torvhus i Vågsbotn. Foto: Asane Historielag

3 - Bjørgvin marked samler mange hvert år, i regi en frivillig organisasjon som bruker anlegget til Hordamuseet. Foto Olav von Tangen Ludvigsen

4 - Jubileum for brannvesenet ble markert med de brannhistoriske samlinger. Foto Iver Aage Iversen

5 - Tellevik kystfort guidet tur 2010.

8

Frivillig kulturvern

8.1

De frivillige aktører

Bergen er beriket av frivillige organisasjoner som driver kulturhistorisk arbeid. Noen har samlinger, andre utgir bøker, noen holder bygg ved like. Felles er formidling som når mange.

Frivillige organisasjoner opplever utfordringer knyttet til å finne lokaler til aktivitet og samlinger. Andre utfordringer knytter seg til publisering, informasjonsteknologi, rekruttering, formidling og drift. Det er økende sikkerhetskrav knyttet til tekniske innretninger. Mange opplever et press for profesjonalisering av virksomheten.

Feltet er sammensatt, en grov typologisering kan se slik ut:

→ Kulturminneorganisasjoner som driver informasjons- og påvirkningsarbeid. Fortidsminneforeningen er senior her. Veksten er i aksjonsorganisasjoner.

→ Historielag med formidlings- og publiseringsarbeid, mange driver med kursvirksomhet knyttet til eldre håndverk eller til slekts- eller annet utforskningsarbeid.

→ Frivillige museer har sitt fokus knyttet til en samling som utvikles og formidles.

→ Organisasjoner knyttet til et kulturminne som bygg eller fartøy.

Kulturårboken gir et begrenset innblikk i aktørenes økonomi og gjennomslag. 2009 tall viste en omsetning på kr. 4,5 mill., hvorav kr. 2,3 mill. var tilskudd fra Bergen kommune og kr. 75 000 fra fylkeskommunen. Besøket var på 14 269, hvorav 27 % var barn og unge.

De frivillige aktørene bruker de profesjonelle museer, bibliotek og arkiv som viktig ressurs, og ABM-institusjonene melder alle at de har de frivillige som prioritert gruppe. Likevel opplever enkelte at kapasiteten hos de profesjonelle ikke strekker til og at det ønskes økt tjenestenivå.

Som hovedregel gir ikke stat og fylkeskommune driftsstøtte til frivillige kulturvernaktører.

8.2 Kommunalt engasjement

Bergen kommunes innsats omfatter tilskudd til drift og til prosjekter, med vekt på formidling og andre publikumsrettede aktiviteter. Bydelskulturkontorene stiller med midler, lokaler og produsenttjenester i tilknytning til større arrangementer. Organisasjonene disponerer Trikkehallen på Møhlenpris og lokaler i Sandviksboder kystkultursenter. Lokalhistorisk arbeid er behandlet i amatørkulturplanen for Bergen. Blant tiltakene er assistanse til å finne lokaler, kompetanseutvikling, bl.a. om HMS, organisasjonsutvikling, samlingsforvaltning, utstillings- og formidlingsstøtte, ambulerende dokumentasjonsteam, organisere kanaler inn i de profesjonelle institusjonene, økt samarbeid med næringsliv og økt tilskudd. Planen avsetter kr. 1,2 mill. i økt tilskudd.

Bergen kommunes museumspolitik i forhold til frivillige bygger på følgende:

→ Bergen kommune støtter amatører og frivillige fordi slikt arbeid har egenverdi. Arbeid i dette feltet er ikke et utgangspunkt for å øke byens profesjonelle felt. Bergen kommune vil derfor ikke støtte etablering av stillinger og annen profesjonalisering. Er det behov for profesjonalisering, bør samlingen eller arbeidet videreføres som del av et konsolidert museum eller arkivinstitusjon som ledd i nasjonalt samordnet virksomhet.

→ Skal det byhistoriske feltet kunne dekkes på en hensiktsmessig måte, er det viktig at de lokalhistoriske samlinger arbeider i et nettverk med hverandre og de bemannede museer og arkivinstitusjoner, og at sektoren får tilgang til fagkompetanse som beriker virksomheten, men uten at selvstyre og aktivitetsdimensjon svekkes.

Det er særlige utfordringer knyttet til privatpersoner og organisasjoner som etablerer større samlinger. Slike er plass- og bevaringskrevende. Bergen kommune vil i meget liten grad kunne øke innsatsen utover Bergen tekniske museum og Sandviksboder kystkultursenter. Bergen kommune vil heller ikke støtte private samlinger, kun samlinger som på sikt forventes tatt inn i et konsolidert museum eller en arkivinstitusjon. Innen rammen av ABM-planens økonomi, kan det ikke gis støtte til privat formuesoppbygging knyttet til samlinger.

Ansvarsmuseumsordningen og felleskonservator-stillingene har vært et vellykket kommunalt tiltak for å knytte det lokalhistoriske feltet sammen og bidra med fagkompetanse til frivillig arbeid. En tjeneste er basert på Museumssenteret i Hordaland og en på Bymuseet i Bergen.

8.3 Organisasjoner og aktører

Kulturhistoriske samlinger og bygg med kommunalt tilskudd, omfatter Sofus Madsens skulpturmuseum, Buekorpsmuseet, Ådnatun museum, Ytre Arna historielag, Espeland fangeleir, Bergen elektriske sporveier og Tellevik kystfort. Tre samlinger/kulturminner er særlig store: Laksevåg kulturhistoriske forening og museum, Bergen Tekniske museum (som er en sammenslutning av organisasjoner) og Norsk Jernbaneklubb - Gamle Vossebanen.

Bergen Brannhistoriske samlinger er delvis drevet av en frivillig organisasjon, men er konsolidert inn i Bymuseet i Bergen. ABM-planen for Bergen foreslår konsolidering for veteranbanen og for Espeland fangeleir.

Bergen har en rekke aktive organisasjoner som arbeider helt eller delvis med kulturhistorie, men som ikke fokuserer på samlinger: Fortidsminneforeningen Bergen og Hordaland, Fyllingsdalen historielag, Sandviken kulturhistoriske forening, Damsgårdssundet historiske forening, Fana ungdomslag, Hjellestad og Milde historielag, Liland ungdomslag, Krokeide historielag, Stiftelsen Hamn, Fana historielag, Osbanens venner, Fana bondekvinnelag, Åsane historielag, Arna Sogelag og 17 foreninger knyttet til Bergen tekniske museum.

8.4 Frivillig og amatørsmål

Det skal være rom for alle typer historie, fra alle deler av samfunnet, med særlig vekt på å trekke med grupper som faller utenom den mest kjente historieskrivningen.

Bergen kommunes forhold til frivillige og amatører er bygget på følgende:

→ Driftstilskudd som primært er bygget på aktivitetsnivået og ikke som grunnlag for permanente samlinger.

→ Krav om en faglig kobling til de faglig bemannede museer gjennom at museene har sektorvis rådgivningsansvar. Disse museer må vurderes som mottaker dersom samlinger skal bli permanente.

→ Bergen kommune dekker kostnadene med to felleskonservatorer som felles faglig ressurs for de frivillige kulturminneorganisasjoner.

→ Sammenslåing med eksisterende konsolidert museum for eventuelle samlinger eller oppgaver som er av nasjonal verdi.

Politikk

Bergen kommunes tilskuddsmål for frivillig sektor

1 — Frivillige kulturminneorganisasjoner skal være viktige felles møtesteder for bergensere, og bidra til å holde oppe en bred historiebevissthet i Bergen.

2 — I den grad det er samlinger eller det rustes opp bygg må disse være i allmennyttig eie.

3 — Fellesressursen er hovedbidraget til økt kvalitet og omfang innen frivillig byhistorie.

8.5 Fellesressursen

Fellesressursen, tidligere felleskonservatortjenestene, er behandlet prinsipielt under fellestiltak. Tiltaket videreføres med et mandat som dekker hele feltet av frivillig historiarbeid, og i forhold til både arkiv, bibliotek og museum.

Tiltak

Fellesressursene

1 — Fellesressursen for amatør og frivillig ABM styrkes for å ivareta utvidet mandat og øke kontakten mellom organisasjonene og publikum.

8.6 Kommunalt tilskudd

Frivillige sektor omfatter både organisasjoner med lang historie og stor bestandighet, og en skiftende gruppe av organisasjoner og aksjoner med kortere tidshorison. Det er derfor særlig viktig her å ha en løpende vurdering av tilskudd. «Fast post i budsjettet» foreslås derfor etablert som treårige hjemmel, slik det er etablert for kunstsektoren i kunstplanen. Faktisk bevilgning vil som før være avhengig av årlig bevilgning fra bystyret. Tilgjengelig driftstilskudd vil med tre års mellomrom fordeles i tråd med aktivitetsomfang. Samlinger vil som hovedregel ikke gi grunnlag for tilskudd.

Tre organisasjoner holdes utenom ordningen. Fortidsminneforeningen er det lokale leddet av en sentral nasjonal organisasjon, Laksevåg kulturhistoriske museum har et slikt omfang at den må betraktes som permanent, og Bergen tekniske museum er en paraply for mange skiftende organisasjoner, som i hovedsak drifter ett kommunalt kulturhus.

Det vil primært vektlegges å gi prosjekttilskudd. Følgende kriterier skal være viktige:

→ Tydelig plan, balansert budsjett og betydelige andre inntekter. Bergen kommune vil som regel ikke dekke mer enn 1/3 av kostnadene ved prosjektet.

→ Bergen kommune yter støtte til formidling, ikke til forskning og innsamling. Det skal sannsynliggjøres et publikum for prosjektet.

→ Bergensk og vestnorsk historie vektlegges, særlig tema som ellers er lite synlig.

Tiltak Drifts- og prosjekttilskudd

- 2** — Tre organisasjoner prioriteres særskilt økonomisk frem til 2021 grunnet bredden i deres ansvar: Laksevåg kulturhistoriske forening og museum, Bergen tekniske museum og Fortidsminneforeningen avd. Bergen og Hordaland.
- 3** — Tilskudd til organisasjoner omgjøres til treårig driftstilskudd og økes.
- 4** — Tellevik kystfort bør slås sammen med Museum Vest/Fjell festning. Den nasjonale satsingen knyttet til Atlanterhavsmuren ventes å komme her.
- 5** — I tilskudd til historielag og organisasjoner vil Bergen kommune legge økt vekt på publisering, formidling, deltagende aktivitet for brede grupper og prosjekter med levekårsprofil.

8.7 Bergen tekniske museum

Bergen tekniske museum er organisasjonsenheten som disponerer Trikkehallen på Møhlenpris. Per 2010 har 17 organisasjoner innen teknisk og industriell historie tilhold i huset. Organisasjonene driver omfattende medlemsaktivitet, formidling og utstilling i Trikkehallen og er aktive bidragsytere til ulike former for festivaler og byhendelser.

BTM skal driftes som en felles ressurs og formidlingsbase for teknisk industriell historie. Aktuelle organisasjoner skal kunne bruke bygget etter like prinsipper, og det skal være regelmessig evaluering av aktivitet hos disse som grunnlag for bruken av lokaler og andre fasiliteter. Organisasjonen skal være demokratisk selvstyrt.

Tiltak
Bergen tekniske museum

6 — Bergen teknisk museum skal være en demokratisk styrt fellesressurs for teknisk og industrielle frivillige organisasjoner i Bergen.

9

Fartøy og kystkultur

9.1

Kystkulturfeltet

På Vestlandet har sjøen bundet menneskene sammen, vært grunnlaget for samfunn og kultur, og for internasjonalt sterke næringer. Bergen havn har i 1000 år har vært blant Nordens viktigste og er fortsatt europeisk stor. Denne delen av norsk historie har tradisjonelt "veid lettere" enn innlandets historie. Fokus er noe endret de siste 30 årene, men finansiering og infrastruktur er fortsatt relativt svak. Kyst og maritim kultur kjennetegnes av at de sentrale verneobjektene ofte er arbeidskrevende gjenstander som skip eller håndverks- og erfaringskunnskap som kun bevares ved at de utøves.

Viktige deler av dette feltet er omfattet av andre deler av denne planen. Museum Vest, Bymuseet i Bergen og Bergen sjøfartsmuseum ivaretar samlinger og arkiv, Bergen byarkiv og andre arkiv har omfattende materiale etter nærings- og offentlige aktører. Regionalt og nasjonalt er det nasjonale fartøyvernssenteret i Norheimsund et viktig kompetansemiljø.

Kystkultur og fartøyvern er dominert av frivillige og private aktører, med betydelige nasjonale og regionale midler å hente til de frivillige. Kystkultur behandles derfor som eget plankapitel.

Bergensregionen har en gruppe viktige organisasjoner knyttet til fartøyvern:

→ Stiftelsen Statsraad Lehmkuhl er flaggskipet knyttet til "de hvite seil".

→ Fjordabåtflåten er landets viktigste: Veteranskipslaget Fjordabåten holder M/S "Granvin" (1931) i fart og restaurerer D/S "Stord 1" (1913), Nordhordland Veteranbåtlag har ansvar for D/S "Oster" (1908), Øygardsbåtene restaurerer M/S "Vestgar" (1957), Det Midthordlandske Dampskipsselskap har M/S "Midthordland" (1947) og har siste året driftet M/F "Skånevik" (1967). Ferjelaget Skånevik eier bilferjen av samme navn. Vulcanus Taubåtcompagni har overtatt slepebåten M/S "Vulcanus". Krefter i det bergenske miljø er engasjert i Sogn i restaurering av D/S "Stavenes" (1904). Fjordabåtmiljøet samarbeider og markedsfører fellesprosjekt under egen fjordabåtlogo og www.fjordabaatane.no og har nær kontakt med miljøer i særlig Stavanger og Florø. De fleste er medlem av Norsk Forening for Fartøyvern.

→ Trebåtmiljøene er knyttet til Bergen kystlag, Sandviken Veteranmotorbåtklubb, Sandviksboder kystkultursenter og

andre havner. Medlemmer av organisasjonene har større og mindre fartøy som ivaretas privat. Bergen kystlag ivaretar vengebåten Enigheten på vegne av Bergen kommune.

→ Organisasjonene i kystkultursenteret er Sandviken veteranmotorbåtklubb, Sandviken motorklubb, Bergen maritime vernelag, SOV 4H, Bergen Skala modellbåtklubb og Motivasjon og Mestring, Langskipet Haakon Haakonsen og Bergen kystlag,

Det er en tradisjon at frivillige organisasjoner også overtar det gamle rederinavnet som en del av kulturminnet. Navnet skiller derfor ikke mellom frivillig og kommersiell fartøydrift.

Kystkultur fra kulturårbok 2009	Utgifter	Inntekter	Tilskudd Bergen kommune	Tilskudd staten/KD	Besøk/bruk
Statsråd Lehmkuhl	26 132 000	27 971 000	600 000	5 235 000	14 983
Fellesenheten ved Sandviksboder kystkultursenter	458 627	475 000	475 000	-	3500
Husleie søndre bodgruppe	1 600 000	1 600 000	1 600 000	-	-
Andre aktører	5 210 246	4 822 647	80 000	200 000	71 500

Utfordringer:

- Statsråd Lehmkuhls oppgradering.
- Fjordabåtene og andre fartøy: Første utfordring er restaurering av svært slitte fartøy, deretter krevende drift. Det trengs et bredere næringsgrunnlag for fartøyene.
- Sandviksboder kystkultursenter: Havnekapasiteten er utilstrekkelig, med konflikt mellom fartøyenes behov for sikkerhet og tilgang til allmennheten. Det er utfordringer knyttet til virksomhet i fredete bygg.
- Frivillige organisasjoner har behov for å videreføre håndverkskompetanse og å utvikle organisasjonene.

9.2 Stat og fylkeskommune

Riksantikvaren mener prinsipielt at vernede og fredete fartøy ikke skal betale havneavgift. Dette oppfattes som hjemlet i lov og Sjøfartsdirektoratets regelverk. Staten har fjernet besiktigelsesavgift til Sjøfartsdirektoratet, miljøavgift på olje, drivstoff og el-avgift på landstrøm. Riksantikvaren ønsker at havnemyndighetene skal følge opp sitt sektoransvar for egne kulturminner gjennom å legge til rette for fartøyvernet.

Riksantikvaren ga i 2009 totalt kr. 2,84 mill. og i 2010 totalt kr. 2,63 til større fartøy i Bergen, Hordaland Fylkeskommune bevilget kr. 510 000 i 2009. Fylkeskommunen har ambisjoner om økt satsing innen kystkultur og fartøyvern.

9.3 Kommunal politikk

Bergen kommune yter tilskudd til organisasjoner, fartøy og Sandviksboder kystkultursenter. De siste 10 årene har Bergen kommune vektlagt kystkulturen med støtte til fartøyvern og etablering av Sandviksboder kystkultursenter. En egen kystkulturpolitikk fra 2003 la grunnlag for kompetanse- og kvalitetsøkning blant de frivillige og en vektlegging av byens særegne kyst og maritime historie. Fjordabåtene og havnefartøyene har vært en viktig del av dette, synliggjort med støtte til Nordsteam festivalene i 2000 og 2005.

Politikk

9.4 Kystkultursmål

Bergen kommune ønsker å bidra til å utvikle kystkultur og fartøyvernfeltet som en sentral del av byens kulturhistorie. Det gir her ikke mening å snakke om bergensk historie alene. Fartøyenes og kystens historie er en felleshistorie som Bergen må ivareta og utvikle sammen med omegnskommuner og det øvrige Vestlandet.

Rollene i sektoren kan oppsummeres slik:

→ De profesjonelle kulturhistoriske faginstusjonene og museene skal ha ansvar for utviklingen av hele fagfeltet, i Bergen vil dette i første rekke gjelde Museum Vest.

→ Frivillige aktører vil også i fremtiden ha nøkkelroller i bevaringen av sentrale deler av historien, og i arbeidet med formidling.

→ Sandviksboder kystkultursenter vil være Bergen kommunes hovedbidrag til frivillig sektor. Fellesenheten skal kunne fungere som "felleskonservator" for feltet og være både et lokalt og regionalt samlingssted.

→ Kystkultur er noe Bergen har felles med nabokommunene og regionen, det skal derfor etableres samarbeid på feltet som reflekterer dette, særlig knyttet til fartøyvern.

Mål

Kystkultursmål

1 — Bergen skal vektlegge den urbane kyst- og havnehistorien, inkludert Fjordabåtene.

2 — Sandviksboder kystkultursenter as skal bredt fremme kystkultur i Bergen, være et redskap for kystkulturpolitikk vedtatt av Bergen kommune, koordinere fellesprosjekter og forvalte lokaler.

3 — Bergen kommune støtter planene om utvikling av en nasjonal veteranbåthavn i Bergen.

4 — Bergen og omland havnevesen ønskes som sterkere partner i fartøyvernet.

9.5 Fartøyvern

Bergen er hjem til fjordabåter fra hele det 20. århundre, med et unikt grunnlag for å oppleve lokaltransporten som kjennetegnet mange deler av verden frem til siste generasjon. Fartøyene drives i hovedsak av frivillige. Første utfordring er restaurering av ofte slitte skip, deretter kommer en krevende driftsfase. Levende fartøy krever sertifisering, bemanning og vedlikehold etter de krav som gjelder for passasjerfartøy i dag. Det er færre i samfunnet med kompetanse på historisk seil eller maskin så innsatsen på opplæring av frivillige må økes.

Seilskipet Statsraad Lehmkuhl er verdens kanskje best bevarte skværriggede seilskip og drives som seilopplærings og formidlingstiltak med åpne tokt, tokt for grupper og for sjøforsvaret. De yngste målgruppene opplever toktene som dyre. Fra 2012 og fremover vil det igjen bli bruk for en større rehabilitering av skipet på over 70 mill. kr. Oppgradering er et varig behov, det bør etableres et eget fast tilskudd til dette.

Andre historiske fartøy er knyttet til Bergens havnehistorie, mindre tradisjonsbåter og verneverdige fritidsbåter. Hovedarena for de minste fartøyene er Sandviksboder kystkultursenter og arrangementer som Hordakyststevne og Sandviksdagene. De større fartøyene samles på østsiden av Nordnes.

Bergen havnevesen er en nødvendig partner i utvikling av feltet. Havnevesenet gir plass til fartøy i Vågen og legger til rette for havnebaserte festivaler. Det er likevel behov for økt innsats fremover. Fartøyene må fortsatt være en synlig del av Vågen, med lett tilgang for

publikum. Statsraad Lehmkuhl, og siden 2008 også noen lokale fartøy, får tilbakebetalt havneavgiften ved søknad. Det er behov for å etablere en fast ordning som innebærer at alle fartøy med nasjonal vernestatus får avgiftsfritak. En slik rett vil gi publikum vesentlig flere opplevelser og gi de lokale fartøyene bedre likviditet og driftssikkerhet. I tillegg må det tilrettelegges slik at fartøyene ikke betaler mer enn reell kostpris for tjenester som brukes. Tiltaket vil være i tråd med signalene fra Riksantikvaren og vil innebære at kostnadene må i praksis utlignes på havnenes øvrige brukere.

Riksantikvaren ønsker museumshavner for større fartøy uten fartssertifikat, bl.a. lastefartøy fra utenriksflåten og spesialfartøy. Fellesenheten ved Sandviksboder kystkultursenter har sammen med faginstusjonene utarbeidet planer for en nasjonal veteranbåthavn i deler av Vågen og i havnene til Gamle Bergen og kystkultursenteret. Profilen knyttes til fartøy som historisk har brukt Bergen havn. Målene er å styrke formidlingen til publikum, gi struktur til vernearbeidet og tilleggsverdi når det søkes om nasjonale midler.

Publikum og næringsliv foretrekker de historiske fartøy når de skal ut på sjøen, i motsetning til Oslo der nyere "blåturbaater" preger havnen. Det er grunnlag for videre produktutvikling med grunnlag i historien med det formål å øke driftsgrunnlaget for veteranbåttflåten. Dette fordrer en samseilingsorganisasjon, Bergen kommune ønsker en slik etablert, f.eks. det pågående prosjektet Båtdeleringen Bergenske Veteranbåtrederi (BBV).

Tiltak Fartøyvern

- 1 — Oppgradering av Seilskipet Statsraad Lehmkuhl.
- 2 — Opplæring av ungdom på seilførende og maskindrevne historiske fartøy.
- 3 — Bergen skal være hovedbase for fjordabåtenes historie i Norge, og sentral i formidlingen av norsk havnehistorie, med fartøy som er levende representanter for fortidens teknologiske og sosiale hverdag. Tilskudd til restaurering og drift vil videreutvikles for også å utløse andre midler.
- 4 — Bergen havn har vedtatt gratis havneleie i Vågen for noen fartøy. Ordningen bør utvides til alle fartøy på Riksantikvarens liste.
- 5 — Det etableres samseiling, felles ruter og program for veteranbåtene som grunnlag for drift og som samlet formidlingstilbud.

9.6 Festivaler

Bergen er hjem til havnefestivaler, faste tiltak som Torgdag suppleres med prosjekter som Tall Ships Races og Nordsteam som begge har samlet 0,5 mill. besøkende. Fjordabåtmiljøet har etablert en vestnorsk vandrefestival under navnet Fjordsteam, denne foreslås som en

del av et knippe festivaler med ulik profil (trebåter, Tall Ships, moderne fartøy osv.) som vil gi en årlig Bergen havnefestival. Kontinuitet og et felles sekretariat vil gi grunnlag for felles sponsoravtaler, økt markedsgjennomslag og enklere gjennomføring.

Tiltak Festivaler

6 — Det etableres årlige havnefestivaler der bl.a. Fjordsteam inngår.

7 — Bergen kommune gjennomfører Tall Ships Race i 2014.

8 — Torgdagen styrkes som festival for Bergens historiske samkvem med nabokommunene.

9.7 Sandviksboder kystkultursenter

Sandviksboder kystkultursenter omfatter Norges fiskerimuseum og areal og havn for frivillige organisasjoner. Senteret er Bergen kommunes hovedtiltak for det frivillige engasjementet innen kystkultur og fartøyvern. For mindre fartøy og for bredden i formidlingen vil privatpersoner knyttet til organisasjonene fortsatt være hovedaktører innen feltet.

Norges fiskerimuseum disponerer bodene 20, 23, 24 og tomten til bod 25. Driften av den frivillige delen av senteret er overlatt til det kommunalt eide selskapet Fellesenheten ved Sandviksboder kystkultursenter AS som disponerer 25, 16, 17 og 18, havnen og utearealene. En rekke frivillige organisasjoner disponerer lokaler i søndre bodgruppe. Det er forutsatt at disse får følge av flere organisasjoner.

Fellesenhetens mandat skal i planperioden omfatte:

→ God, sikker og anti-kvarisk hensynsfull drift av alle arealer knyttet til de frivillige.

→ Havnen skal som hovedsak omfatte fartøy av høyeste antikvarisk verdi og en balansert fremstilling av Bergen havns fortid, men det kan gis rom for noen fartøy som er praktisk viktig for brukerne av kystkultursenteret.

→ Funksjon som felleskonservator for kystkulturfeltet i Bergen, i samarbeid med de øvrige felleskonservatorene, og som regionalt møtested for kystkultur. Funksjonen kan anvendes til rekrutteringstiltak for kystkulturfeltet generelt.

→ Areal i bodene og havn er det viktigste godet: Fellesenheten skal sørge for

at mange organisasjoner og brukere får plass, og at det er bredde i tilbud, alder, kjønn og sosial rekruttering. Dette innebærer at det med jevne mellomrom må refores lokaler i tråd med utviklingen i de ulike organisasjoner, og at ingen organisasjoner har rett til lokaler permanent.

→ Fellesenhetens lokaler skal styres sammen med de brukende organisasjoner. Ingen frivillige organisasjoner skal ha rett til plass i styrer og utvalg, vedtektene skal endres her. Det skal videreutvikles samarbeid og medbestemmelse på senteret.

→ Det skal utvikles felles lokaler, aktiviteter og ressurser i senteret.

Tiltak Sandviksboder kystkultursenter

9 — Det skal etableres flere organisasjoner i Sandviksboder kystkultursenter innen et bredt kystkulturbegrep og flere alders- og sosiale grupper. Tilskudd og lokaler til organisasjoner evalueres og refores samlet hvert tredje år basert på aktivitet. Det samlede tilfanget av organisasjoner skal bidra til rekruttering til kystkulturfeltet. Senterets organisasjon skal videreutvikles demokratisk.

10 — Fellesenheten styrkes administrativt og faglig.

11 — Havnen ved Sandviksboder kystkultursenter skal være utstillingsvindu for verneverdige og vernede fartøy i Bergen. Det kan gjøres plass til et lite antall andre fartøy prioritert av senterets brukere. Havnen skal opprustes i planperioden.

12 — Tilskudd til kystkulturorganisasjoner evalueres hvert tredje år i en samlet vurdering av hele feltet.

1

128

2

1 - Det er dimensjoner over arbeidet de frivillige setter i gang med, her ser vi propell og ror til Vulcanus. Foto Egil Sunde

2 - Sandviksboder kystkultursenter i farger - ett kommunalt kulturanlegg med Norges fiskerimuseum og med lokaler og havn for frivillige organisasjoner og aktiviteter. Foto: Fellesenheten for Sandviksboder kystkultursenter AS.

3 - Den vernede slepebåten Vulcanus med dampskipet Stavenes på slep. Foto Helge Sunde

3

4

4 - På Torgdagen feirer hvert år hele bergensregionen sin felles historie, her med Askøybæljen. Foto Lena E. Kutshera

3 - De årlige Sandviksdager samler mange, her til en passiar med Sandviken Motorklubb. Foto Egil Sunde

6 - Veteranbåter lang Bryggen under Fjordsteam. Foto: Helge Sunde

5

6

10 Tiltak og økonomi

10.1 Saldering ABM-plan

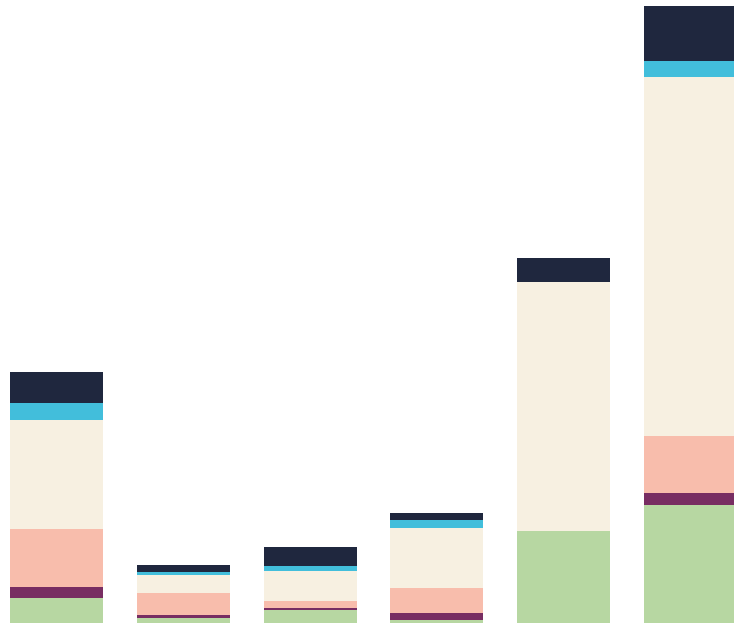
Gjennomføring vil være et resultat av bystyrets årlige budsjett. Totalt foreslås kr. 81,8 mill. i økt tilskudd hvorav kr. 32,8 mill. fra Bergen kommune, i tillegg til omdisponering til arkiv.

10.2 Oversikt fordelt på kategori

Gjennomføring vil være et resultat av bystyrets årlige budsjett. Totalt foreslås kr. 81,8 mill. i økt tilskudd hvorav kr. 32,8 mill. fra Bergen kommune, i tillegg til omdisponering til arkiv.

Økonomiske konsekvenser ABM Plan fordelt på sektorer, tiltak og faser.

131

Endringer over Bergen kommunes driftsbudsjett	Total netto Bergen kommune	Fase 1 Økning 2015—2017	Fase 2 Økning 2015—2017	Fase 3 Økning 2018—2021	Fra andre tilskuddsgivere	Totale økninger	% BK
Sum tiltak Fellestjenester	3 500 000	950 000	1 900 000	650 000	12 400 000	15 900 000	22,0
Sum tiltak Arkiv - formidling og privatarkiv	1 500 000	300 000	300 000	900 000	0	1 500 000	100,0
Sum tiltak Arkiv - Enearkiv Bergen kommune	Utredes	Andre kilder	Andre kilder	Andre kilder	0	Utredes	100,0
Sum tiltak Bibliotek	7 600 000	2 900 000	850 000	3 350 000	0	7 600 000	100,0
Sum tiltak Profesjonelle museer	14 470 000	2 450 000	4 050 000	7 970 000	32 980 000	47 450 000	30,5
Sum tiltak Frivillig kulturvern	2 150 000	400 000	650 000	1 100 000	0	2 150 000	100,0
Sum tiltak Fartøyvern og kystkultur	4 100 000	900 000	2 400 000	800 000	3 100 000	7 200 000	56,9
SUM TILTAK TOTALT	32 820 000	7 900 000	10 150 000	14 770 000	48 980 000	81 800 000	40,1

10.3 Samlet oppstilling politikk og planens økonomidel

Planen er fordelt på en fellesdel, og fem deler for tiltak som hører med til ett fagområde.

 Politikk Felles politikk for arkiv, bibliotek og museer	Fase 1 2012—2014	Fase 2 2015—2017	Fase 3 2018—2021
1 Alle bergensere skal være aktive medeiere i byens arkiv, bibliotek og museer. Institusjonene skal være relevante for et moderne samfunn, og i kvalitet være nordisk konkurransedyktige.	-	Evaluere nordisk status	Evaluere forankring
2 Bergen kommune slutter seg til hovedlinjene i regional og nasjonal politikk med tanke på den faglige utviklingen av arkiv, bibliotek og museer.	-	Evalueres	
3 Bergen kommune vil arbeide politisk for at bergenske ABM-institusjoner får økt drifts- og utviklingsstøtte fra stat og fylkeskommune, og for statlig driftstøtte for privatarkivarbeid.	Politisk arbeid	Politisk arbeid	Politisk arbeid
4 Bergen kommune er svært positiv til statens fornying av Universitetsmuseet i Bergen. Prosjektet er viktig for nasjonal kunnskapsutvikling og -formidling. Videre ber Bergen kommune staten styrke vitensentrene ved at Akvariet i Bergen inngår i statlige planer for formidling av marin kunnskap og at Vil Vite sikres langsiktig statlig driftsgrunnlag.	Politisk arbeid	Politisk arbeid	Politisk arbeid
5 ABM institusjonene i Bergen er felles ressurser for hele regionen og bør ha økt politisk forankring i nabokommunene.	Politisk arbeid	Politisk arbeid	Politisk arbeid
6 ABM institusjonene bygger på prinsippet om fri tilgang til kunnskap og informasjon, med hensyn til opphavsrett, personvern og andres rettigheter. Institusjonene skal videreutvikles slik at den frie tilgangen reelt fungerer for alle.	Status evaluseres	Utvikles	Utvikles
7 Barn og ungdom skal fortsatt gå gratis i museer hele året.	Videreføres	-	
8 Bergen kommune ber staten etablere et økonomisk grunnlag for at grunntilbudene ved museene skal være gratis hele året.	Politisk arbeid	-	
9 Arkiv, bibliotek og museer skal være institusjoner hvor befolkningen er partnere i utvikling av kunnskap og setting av dagsorden. Det skal særlig utvikles dokumentasjon, innsamling og formidling i samarbeid med grupper som er svakt representert i samlingene, har en svak posisjon i offentligheten eller knyttet til tema som er under debatt.	Igangsette	Evalueres	Utvikles
10 Bergen kommune vil forsvare institusjonenes rett til å være kritiske og kontroversielle deltagere i samfunnsdebatten.	-	Evalueres	
11 De konsoliderte museer, Bergen byarkiv og Bergen offentlige bibliotek skal legge til rette for og engasjere seg i lokalhistoriske prosjekter.	Utvikles	Utvikles	Utvikles
12 Bergen kommune foreventer at staten tar ansvar for region- og byhistorie gjennom de profesjonelle miljøene ved universitet og høyskoler.	Politisk arbeid	Politisk arbeid	Politisk arbeid
13 Bergen kommune vil tilrettelegge for frivillige organisasjoner gjennom tilskudd og fellesressurser. Amatører skal inngå i en helhetlig planlegging av ABM-sektoren basert på en rollefordeling	Politisk arbeid	Politisk arbeid	Politisk arbeid
14 Bergen kommune vil vektlegge tilskudd til felles ABM løsninger når dette gir synergi og ressursbesparende effekt for institusjonene.	Utvikles	Utvikles	Evaluere
15 Det legges økt vekt på sikkerhet mot eksterne trusler, som tyveri, hærverk, brann, flom og annet, særlig ved opprustning og nybygg.	Utvikles	Utvikles	Utvikles

Tiltak Fellespolitikk

	Total netto Bergen kommune	Fase 1 Økning 2015—2017	Fase 2 Økning 2015—2017	Fase 3 Økning 2018—2021	Fra andre tilskuddsgivere	Totale økninger	% BK
1 Arkiv, bibliotek og museer skal videreutvikle nettbaserte kanaler for dialog og samarbeid med publikum. Denne skal gi folk flest rom for å bidra til kunnskapsutvikling og dagsorden.	Se under	-	-	-	-	Se under	-
1.1 Arkiv: Nettbasert dialog og samarbeid med publikum.	250 000	100 000	-	150 000	0	250 000	100%
1.2 Bibliotek: Videreutvikle nettbasert dialog og samarbeid med publikum.	250 000	-	100 000	150 000	0	250 000	100%
1.3 Museer: Nettbasert dialog og samarbeid med publikum.	450 000	150 000	150 000	150 000	1 050 000	1 500 000	30%
2 Oppdatert innsamlingsplan ved profesjonelle arkiv og museer, som omfatter samtid og nær fortid.	0	Etableres	-	Evalueres	0	0	-
3 Oppdatert bevaringsplan ved profesjonelle arkiv, bibliotek og museer, som omfatter magasinbehov	0	Etableres	-	Evalueres	0	0	-
4 Nye magasiner for Museum Vest, By-museet i Bergen og Museumssenteret i Hordaland/ Salhus trikotasjemuseum og nye magasiner og bedre sikkerhet ved Kunstmuseene i Bergen.	Se under	-	-	-	-	Se under	20%
4.1 Magasiner MUHO/Salhus trikotasjemuseum	250 000	-	250 000	-	1 000 000	1 250 000	20%
4.2 Magasiner Museum Vest	500 000	-	500 000	-	2 000 000	2 500 000	20%
4.3 Magasiner Bymuseet i Bergen	500 000	-	500 000	-	2 000 000	2 500 000	20%
4.4 Magasiner og sikkerhet Kunstmuseene i Bergen	250 000	-	250 000	-	1 000 000	1 250 000	20%
5 Bergen kommune vil styrke disse felles-tjenester:	Se under	-	-	-	-	Se under	-
5.1 Nasjonal konserverings-senter for tekstil ved Museumssenteret i Hordaland.	Pol. arbeid	-	-	-	-	Pol. arbeid	-
5.2 Spesialtjenester innen kulturhistorisk gjenstandskonservering ved Museumssenteret i Hordaland.	200 000	50 000	50 000	100 000	1 800 000	2 000 000	10%
5.3 Regional konserverings-senter for kunst ved Kunstmuseene i Bergen.	0	-	-	-	2 000 000	2 000 000	0%
5.4 Regional konservering av papir og digitaliserings-sentral ved Bergen byarkiv.	100 000	50 000	-	50 000	900 000	1 000 000	10%
5.5 Fotokonservering og digitalisering etter avtale med Hordaland fylkeskommune.	100 000	50 000	-	50 000	900 000	1 000 000	10%
5.6 Strategisk publikumsutvikling	300 000	200 000	100 000	-	Prosjekt	300 000	100%
6 Forskningsprogram etableres knyttet til profesjonelle arkiv, bibliotek og museer, i samarbeid med fagmiljøer av internasjonal standard.	Fagkapitler	Etableres	-	Evalueres	-	Fagkapitler	-
7 Arkiv, bibliotek og museer skal tilrettelegge for venneforeninger og annen frivillighet	-	-	Evalueres	-	0	-	-
8 Fellesressursen for frivillig ABM videreføres. Den kommunale tjenesten baseres på 4 års-avtaler med profesjonelle institusjoner. Mandatet omfatter alle typer historietiltak og profilen formidling, arrangement, internett og publisering.	-	Avtale	Ny avtale	Ny avtale	-	Kostnader under frivillig	-
9 Fellesenheten ved Sandviksboder kystkultursenter skal være fellesressurs for frivillig kystkultur og fartøyvern i Bergen.	-	-	-	-	0	-	-
10 Bergen kommune vil tilrettelegge for felles mønstringer og prosjekter:	-	-	-	-	0	-	-
10.1 Videreutvikle den historiske dimensjonen i de lokale kulturdager.	-	-	-	-	-	Andre bud.	100%
10.2 Årlige havnefestivaler.	Kystkultur	-	-	-	-	Kystkultur	-
10.4 Koordinering av innhold og merkevaret for Bergen som "Porten til historien".	100 000	100 000	-	-	0	100 000	-
10.5 Nasjonalt prosjekt knyttet til Bergensfarerarkivet i Lubeck og andre arkiv.	250 000	250 000	-	-	Prosjekt	Utredes	-
11 Konsoliderte museer, Bergen byarkiv og Bergen Offentlig Bibliotek skal konkretisere deres bidrag til næringsutvikling i bergensregionen.	-	Leveres	-	Evalueres	0	-	-
12 Bedre skilting til byens ABM institusjoner, herunder skilt i sentrum til museene og biblioteket for fotgjengere	-	Utredes	-	-	-	-	-
SUM Fellestiltak	3 500 000	950 000	1 900 000	650 000	12 400 000	15 900 000	-

Politikk Arkiv

	Fase 1 2012—2014	Fase 2 2015—2017	Fase 3 2018—2021	
1	Bergen byarkiv skal være Bergen kommunes ene-arkivinstusjon innen 2018, ha foretatt overgangen til den digitale hverdagen innen 2020, og fungere som oppdatert og effektivt forvaltningsredskap for Bergen kommune.	Igangsatt	-	Heldigitalt
2	Bergen Byarkiv bør være blant Bergens sentrale historiske institusjoner med et sterkt engasjement for arkiv etter organisasjoner, personer og næringsliv, i samarbeid med regionale og statlige arkiv.	Igangsatt	-	Evalueres
3	Bergen byarkiv er Bergen kommunes arkivmyndighet.	-	-	-
4	Alle forvaltningssystemer i Bergen kommune skal oppfylle arkivrettslige krav og digitalisering skal bygge på arkivfaglige prinsipper. Alle saksrelaterte transaksjoner i forvaltningen skal dokumenteres automatisk i santid og kunne være tilgjengelig i santid og ettertid.	Igangsatt	-	Evalueres
5	Ved nye datasystemer og IKT-løsninger skal nasjonale standarder for arkiv overholdes, slik at videre produksjon av papirarkiver ikke lenger er nødvendig.	Standard	-	Evalueres

	Total netto Bergen kommune	Fase 1 Økning 2015—2017	Fase 2 Økning 2015—2017	Fase 3 Økning 2018—2021	Fra andre tilskudds- givere	Totale økninger	% BK	
1	Bergen byarkiv skal baseres på tredelingen sentralarkiv, forvaltningsarkiv og privatarkiv.	0	Etablert	-	Evalueres	-	0	100%
2	Grensene mellom kommunalt eide arkiv, og arkiv med plass i kommunale lokaler skal være tydelig.	0	Etablert	-	-	-	0	100%
3	Teknisk stilling som anleggsforvalter for lokaler og tekniske installasjoner etableres ved omdisponerte midler innen dagens rammer.	0	Etablert	-	-	-	0	100%
4	Det utredes om hvilke deler av Bergen byarkiv som bør driftes av Bergen kommune, og hva som kan settes på anbud eller inngå i interkommunale løsninger.	0	Utredning	-	-	-	0	100%
5	Bergen kommune vil arbeide for at det etableres hensiktsmessige KOSTRA funksjoner for arkiv.	0	Politisk arbeid	-	-	-	0	100%
6	Innen 2018 skal alle kommunale papirarkiv samles i Bergen byarkiv. Ansvar for forskriftsmessig ordning og avlevering av arkiv er hos arkivskaper. I 2012 skal byrådsavdelingene skal ha en plan for dette.	Prosjekt	Plan	-	Ferdig	-	Prosjekt	100%
7	Sentralarkivets virkeområde utvides til å omfatte alle enheter i Bergen kommune.	0	Plan	-	Ferdig	-	0	100%
8	Bergen byarkivs arkivansvaromfatter inkluderer myndighet over dokumentasjonskvalitet og innhold i BKSÅK og lignende systemer. Byarkivet skal være representert i prosjekter for nye systemer. Ved utfasing av gamle systemer skal kostnader til avlevering og konvertering mv tas med i kalkylen for nye systemer	0	Myndighet etablert	-	-	-	0	100%
9	BKBilde skal være kommunens eneste billedarkiv for digitale foto. Bergen Byarkiv skal etablere en forvaltningsplan for audiovisuelle medier i Bergen kommune	Prosjekt	Etablert	-	-	-	Prosjekt	100%
10	Byarkivet sikres utvidelsesmuligheter for magasinlokaler i Hansaparken i et 20-30 års perspektiv. I 2023, når nåværende leieavtaler slutter, vil anlegget vurderes kjøpt.	Prosjekt	-	Planlegges	-	-	Prosjekt	100%
11	Digitalisering av analogt kommunalt arkivmateriale, som ledd i kommunens IKT-strategi, utføres av byarkivets digitaliserings-tjeneste finansiert av oppdragsgiver.	Prosjekt	Prosjekt	Prosjekt	Prosjekt	-	Prosjekt	100%
12	90 % av forespørsler etter arkivmateriale betjenes over nett innen 2020.	Prosjekt	-	-	-	-	Prosjekt	100%

Fortsetter
på neste side

↑
Fortsetter
fra forrige side

13	Prinsipielle, praktiske og teknologiske utfordringer knyttet til forskriftsmessig bevaring av arkivverdige transaksjoner på epost, SMS, sosiale media og andre nyere kommunikasjonsformer avklares innen utgangen av 2013	Prosjekt	Ferdig	-	-	-	Prosjekt	100%
14	Alle saksrelaterte transaksjoner innen Bergen kommunes forvaltning skal dokumenteres automatisk i samsvar med gjeldende standarder, og kunne være tilgjengelig i samtid og ettertid, innen utgangen av planperioden.	Prosjekt	-	-	-	-	Prosjekt	100%
15	Digitalt sikringsmagasin med drift etableres med midler frigjort gjennom overgang til digitale arkiv.	Prosjekt	Etablert	-	-	-	Prosjekt	100%
16	Klargjøring av arkiv for avlevering, digitalisering av eldre materiale, betjening av yngre materiale enn 25 år for kommunale enheter, større arkivundersøkelser og nye tjenester skal i hovedsak betales av bruker/ avleverende instans.	Prosjekt	-	-	-	-	Prosjekt	100%
17	Bergen Byarkiv skal ha økt tilgjengelighet til arkivene og alle skal ha tilgang til arkivdokumentasjon. Byrådsavdelingene skal bidra til tilgjengeliggjøring av arkiver avlevert uten tilstrekkelig ordning.	Prosjekt	-	-	-	-	Prosjekt	100%
18	Private virksomheter som overtar kommunale oppgaver skal forpliktes til å følge arkivlov, arkivforskrift og Bergen kommunes arkivretningslinjer og skal avlevere sitt arkiv til Bergen Byarkiv på samme måte som kommunale virksomheter.	0	Etablert	-	-	-	0	100%
19	Håndbok for Bergen kommunes administrasjons- og arkivhistorie igangsettes.	Prosjekt	-	-	Ferdig	Prosjekt	Prosjekt	100%
20	Bergen Byarkiv skal videreutvikle sitt brede samarbeid med andre knyttet til bevaring av privatarkiv og arkiv etter tredje sektor, med funksjonsdeling med statlige og regionale aktører.	Prosjekt	Etablert	-	Evalueres	Prosjekt	Prosjekt	Prosjekt
21	Bergen kommune vil styrke Stiftelsen Lokalhistorisk arkiv, og bidra til at de utløser private og nasjonale midler.	400 000	100 000	100 000	200 000	Prosjekt	400 000	100%
22	Bergen Byarkiv skal utvikle en innsamlingspolitikk for arkiv fra tredje sektor og private som gir en bred dokumentasjon innen tydelige rammer. Innsamlingsplanen rulleres av byrådet hvert fjerde år.	300 000	100 000	-	200 000	0	300 000	100%
23	Bergen byarkiv skal være en synlig formidler av kunnskap og opplevelser fra offentlige og private arkiv. Formidling skal foregå, i et nettverk av samarbeidspartnere på nett eller i lokaler med eksisterende stort publikum.	600 000	100 000	200 000	300 000	0	600 000	100%
24	Bergen byarkiv skal tilrettelegge for andres forskning og for forskning i regi av egne ansatte.	200 000	-	-	200 000	0	200 000	100%
25	Bergen Byarkiv kan ta imot deponering av arkiv fra bibliotek og museer. Digitalt sikringsmagasin kan levere tjenester til ABM-sektor i Hordaland.	Brukerbet.	-	-	-	-	Brukerbet.	0%
SUM Arkiviltak		1 500 000	300 000	300 000	900 000	0	1 500 000	

Politikk Bibliotek

	Fase 1 2012—2014	Fase 2 2015—2017	Fase 3 2018—2021
1	Bergen Offentlige Bibliotek skal være et ledende bibliotek nasjonalt, i forkant teknologisk, med et bredt tilbud av høy kvalitet som er et møtested og en kunnskapskilde med lav terskel for alle.		
	-	-	Evalueres
2	Bergen Offentlig Bibliotek skal være internasjonalt synlig på områdene musikk, litteratur og lokalhistorie.		
	-	Evalueres	-
3	Bergen offentlige bibliotek skal videreutvikle og øke samarbeidet med andre organisasjoner og institusjoner om formidling		
	Etableres	-	Evalueres
4	Stat og fylkeskommune må yte kompensasjon som dekker de reelle kostnader ved de ressurser som Bergen Offentlige Bibliotek bidrar med til regionale og nasjonale tjenester.		
	Politisk arbeid	Politisk arbeid	Politisk arbeid
5	Nasjonal politikk bør sikre at hele befolkningen har tilgang til universitets- og høyskolebibliotek når det er behov for disse biblioteks særskilte medie- og kunnskapstilfang.		
	Politisk arbeid	Politisk arbeid	Politisk arbeid

Tiltak Bibliotek

	Total netto Bergen kommune	Fase 1 Økning 2015—2017	Fase 2 Økning 2015—2017	Fase 3 Økning 2018—2021	Fra andre tilskudds- givere	Totale økninger	% BK	
1	Dagens profiler i bibliotekets tilbud videreføres og løftes kvalitativt.		0	Etablert	-	0	100%	
2	Fysiske og digitale tilbud integreres med hverandre og tilbys i lokalene som et hele.		0	Etablert	-	0	100%	
3	Søndagsåpent i Hovedbiblioteket og filialer.		0	Etablert	-	0	100%	
4	Nytt moderne hovedbibliotek for byregionen utredes i slutten av planperioden.		0	Utredning	-	0	100%	
5	Digitalisering av musikkmateriale fra Bull, Grieg, Sæverud og andre komponister og et utvalg av dagens pop og rock.		0	Politisk arbeid	-	0	100%	
6	Oversettelser til engelsk skal gi tilgang til bergensk og vestnorsk litteratur, lokalhistorie og musikkmateriale på nett.		Prosjekt	Plan	-	Prosjekt	100%	
7	Publisering av brukerskapt nettmateriale innen alle kunstneriske genrer		0	Plan	-	0	100%	
8	Nye biblioteklokaler for Fyllingsdalen og Åsane vurderes i bydelskulturhusbygging		0	Myndighet etablert	-	0	100%	
9	Økt innsats på teknologi og utstyr med selvbetjening og digitale ressurser for publikum.		Prosjekt	Etablert	-	Prosjekt	100%	
10	Utstillinger ved hovedbiblioteket, med vekt på prioriterte områder og samarbeid med andre.		Prosjekt	-	Planlegges	-	Prosjekt	100%
11	Økt bok og medieinnkjøp i planperioden.		Prosjekt	Prosjekt	Prosjekt	Prosjekt	100%	
12	Barn skal fortsatt være en prioritert målgruppe. Tilbudet videreutvikles i omfang og kvalitet, og BOB skal være et kompetansesenter innen barnelitteratur og -medier.		Prosjekt	-	-	-	Prosjekt	100%
13	Brukerstøtte skal sikre personer og grupper med lav tilgang eller kompetanse mulighet til å bruke nettet, bl.a. for offentlig informasjon og tjenester.		Prosjekt	Ferdig	-	-	Prosjekt	100%
14	Innsats for utviklingshemmede fortsetter og videreutvikles.		Prosjekt	-	-	-	Prosjekt	100%
15	Flerkulturelle tjenester med vekt på norsktraining styrkes.		Prosjekt	Etablert	-	-	Prosjekt	100%
16	Flere arrangementer som integrerer eller er rettet mot de svakeste grupper, med vekt på barn og unge og familier.		Prosjekt	-	-	-	Prosjekt	100%
17	BOB skal arrangere og tilrettelegge for litteraturprogram for alle aldersgrupper		Prosjekt	-	-	-	Prosjekt	100%
18	BOB skal være en aktiv partner for byens kunst og kulturliv, med økt aktivitet i andres lokaler		0	Etablert	-	-	0	100%

↑
Fortsetter
fra forrige side

19	Boktjenester der folk ferdes skal utvikles, blant annet boklån i butikk knyttet til levekårsområder utredes og utprøves med ekstern del-finansiering.	Prosjekt	-	-	Ferdig	Prosjekt	Prosjekt	100%
20	Fribyordning med to forfattere videreføres.	Prosjekt	Etablert	-	Evalueres	Prosjekt	Prosjekt	
21	Bergen kommune gir fem års etablerings-tilskudd Senter for Griegforskning ved UiB.	400 000	100 000	100 000	200 000	Prosjekt	400 000	100%
22	Dokumentasjonssenteret for vestnorsk musikk utvikles som plattform for alle genrer inkludert samtidens populærmusikk.	300 000	100 000	-	200 000	0	300 000	100%
23	BOB skal utvikle et program for konserter og konsertforedrag med utgangspunkt i musikkksamlingene, og i samarbeid med aktuelle bergenske miljøer og aktører	600 000	100 000	200 000	300 000	0	600 000	100%
24	Det utvikles sterkere arbeidsdeling mellom bibliotekene og lokale kulturhus, kulturkontor, kulturskolen og byarkiv.	200 000	-	-	200 000	0	200 000	100%
25	En rekrutteringsstrategi etableres for å sikre BOB bred kompetanse som grunnlag for videreutvikling av tilbudet.	Brukerbet.	-	-	-	-	Brukerbet.	0%
26	Bedret samhandling mellom hovedbibliotek, filialbibliotek og skolebibliotek, som også styrker den litterære hovedprofilen.							
SUM Bibliotektiltak		1 500 000	300 000	300 000	900 000	0	1 500 000	

Politikk Museum

	Fase 1 2012—2014	Fase 2 2015—2017	Fase 3 2018—2021
1 Museene skal samle hele befolkningen med tilbud som reflekterer deres behov og identitet.	-	-	Dokumenteres
2 De store museer skal være sterke faginstusjoner med brede oppdaterte samlinger og med nasjonale roller.	-	-	Dokumenteres
3 Kunstmuseene i Bergen skal være et nordisk musealt tyngdepunkt innen musikk, kunstnerhjem og kunstnerhistorie, kunsthåndverk, design og billedkunst, og opp- tre som ambassadør for kunsten og landsdelen nasjonalt og internasjonalt.	-	Evalueres	-
4 Bymuseet i Bergen skal være sentrum i det byhistoriske arbeidet i Bergen, og ivareta Bergens rolle i regional, nasjonal og internasjonal historie. Museet skal styrke de frivillige aktørene. Museet skal utvikles til å bli en sentral turistattraksjon for Bergen	-	Evalueres	-
5 Museum Vest skal være nasjonalt ledende museum på kultur-, ressurs- og næringshistorie knyttet til kyst og havlandet Norge. Museet skal ha ansvar for okkupasjonshistorie og tema knyttet til menneskerettigheter. Museet skal bidra til å veilede og styrke det frivillige feltet knyttet til sine ansvarsområder	-	Evalueres	-
6 Museumssenteret i Hordaland skal fungere som sentrum for spesialiserte museumstjenester, og for kunnskap og formidling knyttet til steds- og landskapsutvikling, med særlig vekt på industrialisering og teknologi.	-	Evalueres	-
7 Bergen sjøfartsmuseum skal videreutvikles som nasjonalt tyngdepunkt innen sjøfartshistorie.	-	Evalueres	-
8 Vil Vite Vitensenter skal inspirere barn og unge til å ville vite mer om naturvitenskap og teknologi, og velge utdanning i denne retning.	-	Evalueres	-
9 Akvariet i Bergen skal spre kunnskap om livet i havet ved å gi publikum en representativ og instruktiv fremstilling av norsk marin fauna, og vekke interesse for og forståelse av naturgrunnlaget for norsk fiske, fangst og havbruk.	-	Evalueres	-
10 Seilskipet Statsraad Lehmkuhl skal bevares for etterslekten, med en bruk som samsvarer med skipets tradisjon, og med seileropplæring for nye generasjoner.	-	Evalueres	-
11 Bergen kommune oppfordrer til videre konsolidering på faglig grunnlag	Initiativ	-	-
12 Bergen kommune oppfordrer til en sammenslåing av samlingseierskap.	Initiativ	-	Initiativ
13 Bergen kommune ønsker ikke å bidra til nye selvstendige museer i perioden fram til 2021.	-	-	-
14 Bergen kommune ønsker et formalisert samarbeid med Hordaland fylkeskommune i oppnevning av styremedlemmer til de konsoliderte museer. Bergen kommune skal fortsatt oppnevne til disse styrer	Etablert	-	Evalueres
15 Gamle Bergen museum og Sandviksboder kystkultursenter sine utviklingsbehov skal være blant de sentrale premisser for utvikling av sjøarealet i Sandviken	-	-	-
16 Akvariet i Bergen må sikres utviklingsmuligheter og bedre transport. Lokalisering av nytt bygg skal inngå i planer for sjønære områder i sentrum.	-	-	-
17 Bergen kommune viderefører praksis med å øke tilskudd til museer i tråd med pris og lønnsutviklingen. Stat og fylkeskommune bør dekke en andel av tilskuddet som samsvarer med nasjonale gjennomsnitt.	Politisk arbeid	Politisk arbeid	Politisk arbeid

Tiltak Museum		Total netto Bergen kommune	Fase 1 Økning 2015—2017	Fase 2 Økning 2015—2017	Fase 3 Økning 2018—2021	Fra andre tilskuddsgivere	Totale økninger	% BK
1	Konsolidering i Bergen fullføres:	Se under	-	-	-	-	Se under	-
1.1	Bergen sjøfartsmuseum bør konsolideres med Museum Vest, for å skape et nasjonalt tyngdepunkt for Norges forhold til havet.	200 000	200 000	-	-	800 000	1 000 000	20%
1.2	Bergen kommune godkjenner at Stiftelsen Norsk handelsmuseum og Norsk reklamemuseum fusjoneres med Stiftelsen Museum Vest.	50 000	50 000	-	-	200 000	250 000	20%
1.3	Museet Gamle Vossebanen foreslås konsolidert med et konsolidert museum	200 000	100 000	100 000	-	1 800 000	2 000 000	10%
1.4	Museet Espeland fangeleir foreslås konsolidert med Museum Vest.	50 000	50 000	-	-	950 000	1 000 000	5%
1.5	Museumssenteret i Hordaland overtar museumsdriften ved Ådnatun	50 000	50 000	-	-	450 000	500 000	10%
2	Det inngås forvaltningsavtaler med de konsoliderte museer om ansvar og forpliktelser knyttet til kommunale samlinger.	-	Etablert	-	Evalueres	-	-	-
3	Eierskapet til Bergen skolemuseums samlinger overføres til Bymuseet i Bergen eller Gamle Bergen museum	-	Gjennomført	-	-	-	-	-
4	Bergen kommune skal være representert i styrene for de konsoliderte museer med 1 styremedlem i styrer opp til 6 medlemmer og med 2 medlemmer i styrer med 7 eller flere medlemmer. Bergen kommune skal oppnevne styreleder i Kunstmuseene i Bergen og i Bymuseet i Bergen.	-	Gjennomført	-	-	-	-	-
5	Bergen kommunes plasser i andre museums- og samlingsstyrer overføres til de konsoliderte museer, som skal ivareta de offentlige interesser.	-	Gjennomført	-	-	-	-	-
6	Styret for Det Hanseatiske museums fonds skal bestå av leder/ konservator ved Det Hanseatiske museum, kommunalt oppnevnt styremedlem i Museum Vest og direktør for Museum Vest. Fondets midler skal anvendes til publisering av forskning knyttet til Bergens handelshistorie frem til 1900, herunder kataloger til utstillinger.	-	Gjennomført	-	-	-	-	-
7	Åpne prosjektmidler styrkes for å sikre utviklings- og prosjektmuligheter i sektoren	800 000	200 000	300 000	300 000	0	800 000	100%
8	Brannhistorisk museum i Gml Brannstasjon i regi Bymuseet i Bergen (+husleie BK)	400 000	100 000	200 000	100 000	3 600 000	4 000 000	10%
9	Drift av Norges fiskerimuseum i nye lokaler. (+ husleie BK).	400 000	400 000	-	-	3 600 000	4 000 000	10%
10	Nytt publikums og servicebygg på Troidhaugen.	1 200 000	-	400 000	800 000	4 800 000	6 000 000	20%
11	Helårsmuseum for bergensk historie og utvikling av Gamle Bergen museum.	3 400 000	-	400 000	3 000 000	-3 400 000	-	20%
12	Kystkultursenteret utvikles som nasjonalt og regionalt anlegg, og lokalt sentrum.	Andre bud.	Plan	-	-	-	Andre Bud.	-
13	Styrket formidling ved Kunstmuseene i Bergen	300 000	100 000	50 000	150 000	700 000	1 000 000	20%
14	Styrket formidling ved Bymuseet i Bergen	500 000	200 000	150 000	150 000	2 000 000	2 500 000	20%
15	Styrket formidling ved Salhus trikotasjemuseum.	200 000	50 000	50 000	100 000	800 000	1 000 000	20%
16	Skoleprogram styrkes ved de konsoliderte museer	se nede	-	-	-	-	-	-
16.1	Styrket skoleprogram ved Bergen sjøfartsmuseum	200 000	-	-	200 000	800 000	1 000 000	20%
16.2	Styrket skolprogram ved Museumssenteret i Salhus	200 000	-	-	200 000	800 000	1 000 000	20%
16.3	Styrket skolprogram ved Kunstmuseene i Bergen	200 000	-	-	200 000	800 000	1 000 000	20%
16.4	Styrket skolprogram ved Bymuseet i Bergen	200 000	-	-	200 000	800 000	1 000 000	20%
16.5	Styrket skolprogram ved Museum Vest	200 000	-	-	200 000	800 000	1 000 000	20%
17	Kinasamlingen ved VKM styrkes i lys av Kinas økende betydning i verden.	500 000	-	100 000	400 000	2 000 000	2 500 000	20%

↑
Fortsetter
fra forrige side

 Tiltak Museum		Total netto Bergen kommune	Fase 1 Økning 2015—2017	Fase 2 Økning 2015—2017	Fase 3 Økning 2018—2021	Fra andre tilskuddsgivere	Totale økninger	% BK
18	Tilskuddsordning til kommunal andel av fornying av basisutstillinger.	2 000 000	500 000	500 000	1 000 000	8 000 000	10 000 000	20%
19	Norges fiskerimuseum utvikles slik at den styrker kunnskapen om marine næringer.	-	-	-	-	-	-	-
20	"Designsatsing i Permanenten". Satsingen koordineres med Design Region Bergen.	720 000	200 000	200 000	320 000	2 880 000	3 600 000	20%
21	Bymuseet i Bergen - Innsamling fra de siste 50 år.	200 000	50 000	100 000	50 000	800 000	1 000 000	20%
22	Innkjøp kommunale design- og kunstsamlinger KMiB	500 000	-	500 000	-	0	500 000	100%
23	Bøting på grunnsig Finnegården	1 000 000	-	1 000 000	-	-	Utredes	-
24	Vognhall Gamle Vossebanen kr. 10 mill. (kommunalt tilskudd til dekning lån)	200 000	200 000	-	-	Prosjekt	200 000	10%
25	Forskningsprogram ved Bymuseet, Museum Vest, Museumssenteret på Salhus og Bergen sjøfartsmuseum.	600 000	-	-	600 000	5 200 000	600 000	10%
26	Kommunale midler til vedlikehold av museumsbygg koordineres med opprustnings- og utvidelsesplaner.	Utredes	-	-	-	-	Utredes	-
27	Styrket formidlingsbudskapet ved museene, bla ved bruk av strategisk design og moderne teknologi som i større grad brukes for å formidle museenes innhold.	-	Fortløpende	-	-	-	-	-
SUM Profesjonelle museer		14 470 000	2 450 000	4 050 000	7 970 000	32 980 000	47 450 000	-

 Politikk Frivillige kulturminneorganisasjoner		Fase 1 2012—2014	Fase 2 2015—2017	Fase 3 2018—2021
1	Frivillige kulturminneorganisasjoner skal være viktige felles møtesteder for bergensere, og bidra til en bred historiebevissthet i Bergen.	-	-	-
2	I den grad det er samlinger eller det rustes opp bygg må disse være i allmennyttig eie	-	-	-
3	Fellesressursen er hovedbidraget til økt kvalitet og omfang innen frivillig byhistorie.	Justeringer	-	Evalueres

 Tiltak Frivillige kulturminneorganisasjoner		Total netto Bergen kommune	Fase 1 Økning 2015—2017	Fase 2 Økning 2015—2017	Fase 3 Økning 2018—2021	Fra andre tilskuddsgivere	Totale økninger	% BK
1	Fellesressursen for amatør og frivillig ABM styrkes for å ivareta et utvidet mandat og øke kontakten mellom organisasjonene og publikum.	400 000	400 000	-	100 000	0	400 000	100%
2	Tre organisasjoner prioriteres særskilt økonomisk grunnet bredden i deres ansvar: Laksevåg kulturhistoriske forening og museum, Bergen tekniske museum og Fortidsminneforeningen avd. Bergen og Hordaland.	750 000	-	-	150 000	0	750 000	100%
3	Tilskudd til organisasjoner omgjøres til treårig driftstilskudd og økes	500 000	Etablert	-	200 000	0	500 000	100%
4	Tellevik kystfort bør slås sammen med Museum Vest/ Fjell festning. Den nasjonale satsingen knyttet til Atlanterhavsmuren ventes å komme her	0	Utredning	-	-	0	-	-
5	I tilskudd til historielag og organisasjoner vil Bergen kommune legge økt vekt på publisering, formidling, deltagende aktivitet for brede grupper og prosjekter med levekårsprofil.	500 000	Politisk arbeid	-	200 000	0	500 000	100%
6	Bergen teknisk museum skal være en demokratisk styrt fellesressurs for teknisk og industrielle frivillige organisasjoner i Bergen.	0	Plan	-	-	0	0	100%
SUM Frivillig		2 150 000	Plan	-	650 000	0	2 150 000	-

Politikk
Fartøyvern og kystkultur

	Fase 1 2012—2014	Fase 2 2015—2017	Fase 3 2018—2021
1 Bergen skal vektlegge den urbane kyst- og havnehistorien, inkludert Fjordabåtene.	-	-	Evalueres
2 Sandviksboder kystkultursenter as skal bredt fremme kystkultur i Bergen, være et redskap for kystkulturpolitikk vedtatt av Bergen kommune, koordinere fellesprosjekter og forvalte lokaler.	-	Evalueres	-
3 Bergen kommune støtter utvikling av en nasjonal veteranbåthavn i Bergen.	Ferdig	-	Evalueres
4 Bergen og omland havnevesen ønskes som en sterkere partner i fartøyvernet.	Initiativ	Politisk arbeid	Initiativ

Tiltak
Fartøyvern og kystkultur

	Total netto Bergen kommune	Fase 1 Økning 2015—2017	Fase 2 Økning 2015—2017	Fase 3 Økning 2018—2021	Fra andre tilskudds- givere	Totale økninger	% BK
1 Oppgradering av Seilskipet Statsraad Lehmkuhl (Driftstøtte til dekning av lån)	600 000	200 000	200 000	200 000	Prosjekt	Prosjekt	20%
2 Opplæring av ungdom på seilførende og maskindrevne historiske fartøy.	200 000	100 000	100 000		Prosjekt	200 000	100%
3 Bergen skal være hovedbase for fjordabåtenes historie i Norge, og sentral i formidlingen av norsk havnehistorie, med fartøy som er levende representanter for fortidens teknologiske og sosiale hverdag. Tilskudd til restaurering og drift vil videreutvikles for også å utløse andre midler.	1 000 000	200 000	400 000	400 000	Prosjekt	1 000 000	100%
4 Bergen havn har vedtatt gratis havneleie i Vågen for noen fartøy. Ordningen bør utvides til alle fartøy på Riksantikvarens liste.	-	Initiativ	-	-	-	-	100%
5 Det etableres samseiling, felles ruter og program for veteranbåtene som grunnlag for drift og som samlet formidlingstilbud.	300 000	100 000	150 000	50 000	Prosjekt	300 000	100%
6 Det etableres årlige havnefestivaler der bla Fjordsteam inngår.	1 250 000	-	1 250 000	-	3 750 000	5 000 000	25%
7 Bergen kommune gjennomfører Tall Ships Race i 2014.	Prosjekt	-	-	-	-	Prosjekt	100%
8 Torgdagen styrkes som festival for Bergens historiske samkvem med nabokommunene.	100 000	-	50 000	50 000	Prosjekt	100 000	100%
9 Det skal etableres flere organisasjoner i Sandviksboder kystkultursenter innen et bredt kystkulturbegrep og flere alders- og sosiale grupper. Tilskudd og lokaler til organisasjoner evalueres og reforeses samlet hvert tredje år basert på aktivitet. Det samlede tilfanget av organisasjoner skal bidra til rekruttering til kystkulturfeltet. Senterets organisasjon skal videreutvikles demokratisk.	200 000	100 000	50 000	50 000	Prosjekt	200 000	100%
10 Felleseheten styrkes administrativt og faglig.	450 000	200 000	200 000	50 000	-50 000	400 000	100%
11 Havnen ved Sandviksboder kystkultursenter skal være utstillingsvindu for verneverdige og vernede fartøy i Bergen. Det kan gjøres plass til et lite antall andre fartøy prioritert av senterets brukere. Havnen skal opprustes i planperioden.	-	Ny havneplan	-	Evalueres	-	-	100%
SUM Kystkultur	4 100 000	900 000	2 400 000	800 000	3 100 000	7 200 000	

BERGEN KOMMUNE